

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Pavla RUDOVÁ

**KULTURNĚHISTORICKÝ POTENCIÁL ROZVOJE
PERIFERNÍCH OBLASTÍ V ČESKU**

(Případová studie Horažďovicka, Kašperskohorska a Netolicka)

**Cultural and Historical Potential of Peripheral Regions'
Development in Czechia**

(Case Study Horažďovice, Kašperské Hory and Netolice Microregions)

Diplomová práce

Praha 2010

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Chromý, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu.

V Praze dne 10. 8. 2010

.....

Pavla Rudová

Diplomová práce vznikla v rámci řešení grantového projektu GAČR č. 403/09/1491 „Význam rekreační funkce sídel a obcí v procesu formování regionální identity a identity regionů v ČR“.

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce RNDr. Pavlovi Chromému, Ph. D. za inspirující konzultace, věnovaný čas, cenné rady a připomínky.

Obsah

Obsah.....	5
Seznam tabulek	7
Seznam obrázků	8
Seznam grafů	9
Abstrakt	10
1 Úvod	12
1.1 Cíle práce	13
1.2 Vstupní předpoklady	14
2 Obecná východiska výzkumu kulturněhistorického potenciálu v území: Vymezení a diskuse základních pojmů	16
2.1 Kultura.....	16
2.2 Dědictví	19
2.3 Kulturněhistorický potenciál.....	26
2.4 Kulturněhistorický potenciál rozvoje regionů	29
2.5 Periferní oblasti a jejich kulturněhistorický potenciál.....	31
2.6 Shrnutí	34
3 Metodika práce	36
3.1 Prvky kulturněhistorického potenciálu.....	36
3.1.1 Krajina	38
3.1.2 Místa.....	42
3.1.3 Památky	45
3.1.4 Lidé	47
3.1.5 Aktivity.....	48
3.1.6 Kulturní infrastruktura.....	50
3.2 Dostupnost dat a informací.....	51
3.3 Význam a váhy jednotlivých prvků kulturněhistorického potenciálu.....	53
3.4 Shrnutí	54
4 Základní charakteristika modelových území	55
4.1 Poloha	57
4.1.1 Poloha vnější.....	57
4.1.2 Poloha vnitřní.....	61
4.1.3 Poloha v krajině	62
4.2 Charakteristika modelových území podle vybraných ukazatelů	64
4.3 Vývoj osídlení v modelových oblastech.....	65
4.4 Historický vývoj modelových území	68
4.4.1 Horažďovicko	68
4.4.2 Kašperskohorsko.....	70
4.4.3 Netolicko	72
4.5 Shrnutí	73
5 Kulturněhistorický potenciál zájmových území.....	74
5.1 Horažďovicko	76

5.2	Kašperskohorsko	76
5.3	Netolicko	78
5.4	Porovnání kulturněhistorického potenciálu modelových území.....	78
5.4.1	Komparace modelových území podle kategorií prvků kulturněhistorického potenciálu	79
5.4.2	Kulturněhistorický potenciál modelových území na úrovni obcí.....	82
5.5	Shrnutí	83
5.6	Možnosti využití kulturněhistorického potenciálu v regionálním rozvoji	85
5.6.1	Obecná doporučení.....	85
5.6.2	Aplikace zásad a doporučení v modelových územích	89
6	Závěr	94
	Seznam pramenů a literatury	98
	Přílohy	104

Seznam tabulek

Tab. 1: Prvky kulturněhistorického potenciálu a jejich významová úroveň	37
Tab. 2: Základní údaje o modelových územích	61
Tab. 3: Index vývoje počtu obyvatel v modelových územích v letech 1869 až 2008	68
Tab. 4: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Horažďovice	75
Tab. 5: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Kašperské Hory.....	75
Tab. 6: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Netolice	75
Tab. 7: Relativizované hodnoty kulturněhistorického potenciálu modelových území ...	79

Seznam obrázků

Obr. 1: „Kostka dědictví“	36
Obr. 2: Krajina Horažďovicka	38
Obr. 3: Krajina Kašperskohorska.....	39
Obr. 4: Krajina Netolicka	39
Obr. 5: Kamenný drak v lesoparku Prašivice u Nalžovských Hor (POÚ Horažďovice)	41
Obr. 6: Naučná stezka Cestou zlatokopů.....	42
Obr. 7: Štola připomínající těžbu zlata v regionu Kašperských Hor	42
Obr. 8: Památník letecké havárie u Hut'ské hory.....	43
Obr. 9: Turistické označení zaniklé osady.....	44
Obr. 10: Objekt zaniklé Watzlawickovy pily v Amálině údolí (POÚ Kašperské Hory)	44
Obr. 11: Označení kulturní památky (vodní elektrárna Čeňkova Pila – POÚ Kašperské Hory).....	46
Obr. 12: Památný strom v Radešově (POÚ Kašperské Hory)	46
Obr. 13: Vodní elektrárna Vydra (POÚ Kašperské Hory)	47
Obr. 14: Kostel sv. Petra a Pavla v Horažďovicích	47
Obr. 15: Pamětní deska Štěpánka Netolického v Netolicích.....	48
Obr. 16: Pomník obětí světových válek v Horažďovicích	48
Obr. 17: Dechová kapela Babouci	49
(POÚ Netolice)	49
Obr. 18: Ochotnické představení „Dáma na kolejích“ v Těchonicích (POÚ Horažďovice)	49
Obr. 19: Originální produkty (Šumavské perle)	50
Obr. 20: Exponovanost správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem v Česku	56
Obr. 21: Folklorní oblasti v Česku	57
Obr. 22: Poloha modelových území.....	58
Obr. 23: Hora Prácheň (POÚ Horažďovice)	63
Obr. 24: Soutok Vydry s Křemelnou.....	63
Obr. 25: Jeden z rybníků v regionu POÚ Netolice	64
Obr. 26: Ortofotomapa Hradešic (POÚ Horažďovice)	66
Obr. 27: Ortofotomapa Horské Kvildy (POÚ Kašperské Hory).....	67
Obr. 28: Ortofotomapa Mahouše (POÚ Netolice)	67
Obr. 29: Sejpy v okolí Otavy	69
Obr. 30: Zámek v Horažďovicích	69
Obr. 31: Hrad Kašperk	71
Obr. 32: Pozůstatky domu v zaniklém sídle Flusárna	71
Obr. 33: Objekt v zaniklé vorařské osadě Myší domky	71
Obr. 34: Zámek Kratochvíle	73
Obr. 35: Skleněná archa v době umístění na Březníku (r. 2004).....	77
Obr. 36: Účastníci kašové bitvy během „Slavností kaše“ v Horažďovicích	90
Obr. 37: Reliéf sv. Gorazda u Červené brány v Horažďovicích.....	90
Obr. 38: Plakát s programem oslav jmenin města Horažďovice	90

Seznam grafů

Graf 1: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahený k rozloze území.....	80
Graf 2: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahený k počtu obyvatel	81
Graf 3: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahený k počtu částí obcí	82

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá kulturněhistorickým potenciálem rozvoje periferních oblastí Česka na příkladu tří modelových území – regionů obcí s pověřeným obecním úřadem Horažďovice, Kašperské Hory a Netolice. Práce má několik cílů: provést diskurzní analýzu konceptu kulturněhistorického potenciálu a souvisejících pojmů, posoudit možnosti zahrnutí tohoto potenciálu do konceptu regionálního rozvoje periferních oblastí Česka, identifikovat kulturněhistorický potenciál konkrétních modelových území a navrhnout možnosti jeho využití. Metodika práce spočívá jednak ve studiu literatury a jednak ve výzkumu zaměřeném na zvolené regiony. Kulturněhistorický potenciál je stanoven podle identifikovaných prvků a jejich významu. Hodnoty jsou s ohledem na požadovanou srovnatelnost relativizovány vůči rozloze, počtu obyvatel a počtu částí obcí. Práce přinesla několik zjištění: (i) v odborné literatuře neexistuje jednotná definice pojmu kulturněhistorický potenciál; (ii) kulturněhistorický potenciál se využívá v regionálním rozvoji zejména v oblasti cestovního ruchu (rozvinutí kulturněhistorického potenciálu orientované „dovnitř“ regionu – posilování regionální identity, kvalita místního kulturního života apod. – je výrazně méně časté); (iii) kulturněhistorický potenciál se liší v pohraničním regionu a v modelových územích ve vnitrozemí. Vzhledem k nízkému počtu modelových území však nelze vyslovit závěry obecnějšího charakteru, a to ani o možných příčinách tohoto stavu (historický vývoj versus vliv dalších specifík).

Klíčová slova: kulturněhistorický potenciál; regionální rozvoj; periferie; kulturní geografie; dědictví; regionální identita; Česko

Abstract

The thesis focuses on the cultural and historical potential of the development of peripheral regions of Czechia. The case study covers three model areas – regions of municipalities with an authorised municipal office Horažďovice, Kašperské Hory and Netolice. The aim of the thesis is to accomplish a discursive analysis of the concept of the cultural and historical potential, together with related terms, and to consider feasibility of its embodiment into the context of surrounding regions development in Czechia, to identify cultural and historical potential of selected model areas and to

propose possibilities of its usage. The methodology lies in the study of literature and in the research of selected areas. The cultural and historical potential is rated from the identifiable elements and their particular importance. The potential is relative to the area, number of inhabitants and the number of parts of the municipality. The thesis highlights several findings: (i) the coherent definition of the term cultural and historical potential does not exist in scientific literature; (ii) usage of tourism perspectives in the regional development is ahead of focus on local population (regional identity and local cultural life is less frequent); (iii) cultural and historical potential differentiate in the border region and inner country model areas. In reference to the small number of model areas it is impossible to express general conclusion, even about the possible causes of this effect (historical evolution versus impact of other specific aspects).

Key words: cultural and historical potential; regional development; periphery; cultural geography; heritage; regional identity; Czechia

1 Úvod

V období posttotalitní transformace došlo v průběhu 90. let 20. století postupně k nárůstu regionálních rozdílů (regionální diferenciaci v Česku po roce 1989 se blíže věnují např. Blažek, Csank 2007) a znovu se objevil problém usměrňování rozvoje regionů. Do popředí výzkumného zájmu geografů se dostaly především regiony problémové, v nich pak zejména problematika identifikace vnějšího a vnitřního potenciálu rozvoje, resp. jeho dílčích složek, přičemž důraz se kladl zejména na potenciál sociální a ekonomický. Možnostem využití kulturněhistorického potenciálu v regionech však dosud nebyla věnována náležitá pozornost. A to i přesto, že Česko a jeho jednotlivé regiony se vyznačují velkým množstvím historických pamětihodností a rozsáhlými kulturními tradicemi. Jejich využití skýtá potenciál zlepšení situace v periferních regionech zejména proto, že tyto oblasti nedisponují jiným typem potenciálu (ekonomickým apod.). Kulturněhistorický potenciál není soustředěn pouze do jádrových oblastí, ale nachází se právě i v periferních regionech Česka, kde představuje jednu z možností jejich budoucího rozvoje. Kulturněhistorický potenciál rozvoje území však dosud není ve většině případů plně a dostatečně efektivně využíván. Cílem práce je přispět do diskuze o významu dědictví a nastínit alternativní možnosti, jak může kulturněhistorický potenciál přispět ke zlepšení situace v periferních regionech. Tato diplomová práce se zabývá územní diferenciací kulturněhistorického potenciálu rozvoje konkrétních obcí, které se nacházejí v periferních oblastech Česka.

Výzkum v oblasti regionálního rozvoje je dosud orientován především na studium ekonomických aspektů této problematiky, tedy na roli jednotlivých ekonomických subjektů při rozvoji regionů, a to zejména na bázi hodnocení dat o společenské či ekonomické vyspělosti. V posledních několika desetiletích však v sociální geografii posilují výzkumy i „měkkých“ faktorů rozvoje, jakými jsou kvalita občanské společnosti, kultura nebo regionální milieu. Tato změna v předmětové orientaci geografického zkoumání souvisí s tzv. cultural turn. Zapojení kultury v nejširším významu tohoto slova a dalších „měkkých“ faktorů do uvažování nejen v oblasti regionálního rozvoje můžeme pozorovat dnes již několik desetiletí. V angloamerickém prostředí se toto zaměření objevuje již od 80. let 20. století, v Česku se tento přístup uplatňuje až v poslední dekádě.

Problematika kulturněhistorického potenciálu a dědictví nepatří mezi nejčastější témata geografického výzkumu. Dosavadní práce v této oblasti operovaly spíše

s pojmem dědictví, termín kulturněhistorický potenciál se v odborných pracích objevuje v menší míře na rozdíl od rozvojových studií. Co se týče výzkumu této problematiky v Česku, kulturněhistorickému potenciálu se věnují např. Heřmanová, Chromý a kol. (2009) nebo Patočka, Heřmanová (2008), kteří ve svých pracích studují kulturu v českých regionech a dotýkají se i možností jejího využití v regionálním rozvoji.

1.1 Cíle práce

Cíle práce lze definovat v několika rovinách:

1. Provést diskurzní analýzu konceptu kulturněhistorický potenciál a dalších souvisejících pojmů a diskutovat souvislosti jejich definování a užívání v sociální geografii a regionálním rozvoji.
2. Posoudit možnosti zahrnutí kulturněhistorického potenciálu do konceptu regionálního rozvoje periferních oblastí Česka. Zjistit, zda a v jaké míře lze kulturněhistorický potenciál začlenit do koncepcí regionálního rozvoje.
3. Identifikovat kulturněhistorický potenciál ve vybraných modelových územích v periferních oblastech Česka. Posoudit různé formy tohoto potenciálu, jeho identifikace a možnosti využití. Porovnat využití kulturněhistorického potenciálu ve vybraných mikroregionech, které jsou stejného typu z hlediska polohy v periferních oblastech, ale liší se z hlediska vývoje. Posoudit, zda a jakým způsobem jsou přítomnost a charakter kulturněhistorického potenciálu ovlivňovány specifickými podmínkami jednotlivých sledovaných území.
4. Navrhnout možnosti využití kulturněhistorického potenciálu v koncepcích rozvoje obcí ležících v periferních oblastech Česka. Navrhnout, k jakým konkrétním aktivitám by se dal kulturněhistorický potenciál využít a v případě, že tento potenciál již určitým způsobem využíván je, zda existují alternativní/komplementární možnosti jeho využití (např. v oblasti rozvoje cestovního ruchu, rekreace apod.).

Kulturněhistorický potenciál v této konkrétní práci analyzujeme v modelových územích. V našem případě půjde o regiony obcí s pověřeným obecním úřadem, která se liší různými podmínkami svého vývoje. Vybraná modelová území leží v periferních oblastech s odlišným historickým vývojem a s rozdílnými podmínkami – jak

fyzickogeografickými, tak i socioekonomickými. Jedná se o regiony obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ) Horažďovice, Kašperské Hory a Netolice.

1.2 Vstupní předpoklady

Na základě výše uvedených cílů práce jsme si stanovili několik výzkumných otázek, z nichž se posléze odvíjejí také vstupní předpoklady. Výzkumné otázky, které vyplývají z cílů práce, můžeme formulovat následovně: Jak je kulturněhistorický potenciál definován? V jakých souvislostech? Jaký charakter má kulturněhistorický potenciál ve vybraných sledovaných lokalitách? Zda (a případně jak) je tento potenciál koncentrován? K jakým aktivitám nebo jak jinak by bylo možné kulturněhistorický potenciál využít v rozvoji území?

Vstupní předpoklady, které se budeme snažit v rámci výzkumu potvrdit, jsou formulovány následovně:

- Neexistuje přesná a jednotná obecná definice kulturněhistorického potenciálu. Pojem kulturněhistorický potenciál je v důsledku nejasného definování používán různými autory různým způsobem a to většinou v závislosti na zaměření studie a na specifických cílech badatelů.
- V oblastech nacházejících se za bývalou česko-německou jazykovou hranicí, které byly postiženy směnou obyvatelstva v období po 2. světové válce (odsun Němců), je kulturněhistorický potenciál vázán především na nemovité památky a na hmotné dědictví. Naopak oblasti, jež nebyly tímto vývojem zasaženy, disponují také potenciálem v podobě kulturních či tradičních aktivit místních obyvatel. Tato teze vychází z předpokladu nutné přítomnosti nositelů kulturních tradic v oblasti, aby bylo možné reprodukovat dědictví předchozích generací, což vysídlené oblasti z dlouhodobého hlediska nesplňují (žije zde maximálně třetí poválečná generace přistěhovalých).
- Velikost a charakter kulturněhistorického potenciálu ovlivňuje především historický vývoj lokality. Oblasti osídlené kontinuálně, resp. dlouhodobě stabilní z hlediska vývoje osídlení, se budou vyznačovat vyšší mírou kulturněhistorického potenciálu než regiony, které prošly dramatickými změnami.
- Kulturněhistorický potenciál se místními aktéry využívá zejména v oblasti cestovního ruchu, ostatní možnosti a způsoby využití se realizují v omezené

míře. Využívání, ale také vnímání kulturněhistorického potenciálu se liší v závislosti na kvalitě lidského a sociálního kapitálu v území, resp. kvalitě aktérů/subjektů místního rozvoje a jejich zájmových skupin.

2 Obecná východiska výzkumu kulturněhistorického potenciálu v území: Vymezení a diskuse základních pojmů

S námi sledovanou problematikou souvisí několik zásadních termínů. Mezi ně patří především kultura, dědictví, kulturněhistorický potenciál, potenciál rozvoje regionů, periferní oblasti. Definování a diskusi těchto pojmů se budeme věnovat v následující části práce. Vymezení a diskuse uvedených pojmů je východiskem pro:

- 1) koncipování vlastní definice pojmu kulturněhistorický potenciál;
- 2) provedení terénního šetření.

2.1 Kultura

Asi nejširší pojem, který se zkoumanou problematikou souvisí a který je zastřešující pro řadu dílčích konceptů, představuje termín kultura. Tento pojem lze definovat obtížně mimo jiné proto, že existuje více přístupů k definici kultury v různých vědních disciplínách.

Obecně lze za kulturu považovat „celý způsob života“ (Barker 2006, s. 96). Toto konstatování můžeme dále rozvést – „kultura ve svém nejširším pojetí vyjadřuje specificky lidský způsob organizace, realizace a rozvoje činností, objektivovaný ve výsledcích fyzické a duševní práce“ (Maříková et al. 1996, s. 547). O něco méně abstraktní je definice, kterou uvádí Zemánek (2003, s. 125): „kultura je historicky přenášený soubor osvojených zvyků a materiálních tradic určité sociální skupiny, který doplňuje instinktivní lidské chování a zahrnuje myšlení, řeč, konání, instituce i artefakty“.

Z vědních disciplín, které se tímto fenoménem zabývají, uvádíme na prvním místě kulturologii. Ta chápe kulturu jako systém nadbiologických prostředků a mechanismů, jejichž prostřednictvím se člověk adaptoval k vnějšímu prostředí (Soukup 2000). Kultura je tedy to, co člověka odlišuje od ostatních biologických druhů.

Dalším oborem, který se kulturou rovněž zabývá, je antropologie. Tato věda pracuje s kulturou nejčastěji definovanou „jako soubor potřebných znalostí k úspěšnému chování a jednání člověka jako člena určité společnosti“ (Vodáková ed. 2000, s. 12) či jako systém symbolů a významů. Toto pojetí rozšířila historická

etnografie o neverbální komunikaci, rituální chování, symbolické světy a způsoby života (van Dülmen 2002).

V geografii se tradičně rozlišují tři pojetí kultury (Johnston et al. eds. 2000):

- a) kultura jako opak přírody
- b) etnografické pojetí
- c) kultura ve smyslu umění.

Podle prvního pojetí se za kulturu považuje všechno, co není přírodního původu. To znamená veškeré hmotné i nehmotné výtvořiny lidských aktivit. Kulturu lze chápat jako soubor hodnot vytvořených tělesnou i duševní činností lidí a utvářejících lidskou společnost, případně jako soubor těchto hodnot v jisté vývojové etapě či u určité skupiny lidí (např. kultura doby kamenné, kultura mongolských pastevců).

Druhou dimenzí konceptuálního vývoje kultury je její spojení s etnografickým zájmem o „ostatní“ lidi. V souvislosti s tímto přístupem můžeme hovořit o antropologickém a etnografickém pojetí v rámci kulturní geografie. Zde se důraz klade na zájem o nejrůznější etnické skupiny a subkultury.

Poslední pojetí kultury je pak relativně úzké – kultura chápána ve smyslu umění, tedy jako soubor uměleckých děl (opery, obrazy, sochy, literatura apod.). V souvislosti s tímto přístupem dochází mimo jiné k interpretaci geografických významů a výrazů v uměleckých dílech.

V geografii se pojmem kultura objevuje v několika subdisciplínách (např. v geografii zemědělství, geografii obyvatelstva a geografii migrace), kulturou se však zabývá zejména kulturní geografie.

Její počátky můžeme klást do konce 19. nebo na počátek 20. století do Severní Ameriky. Nejvýznamnější postavou raného období kulturní geografie byl Carl O. Sauer. Tento americký geograf je zakladatelem tzv. Berkeley School a jeho přístup lze označovat jako tradiční. Tehdejšími výzkumnými tématy byly např. různé způsoby zemědělského hospodaření, resp. geografický popis krajinných struktur. Jednalo se tedy do značné míry o kulturní ekologii. Později byla zahrnuta problematika etnicity a její dopad na lidské využívání Země. Sauerův přístup byl však kritizován, což v 80. letech 20. století vyústilo v oživení zájmu o kulturní geografii, resp. v koncipování tzv. nové

kulturní geografie, kdy se vědecké zkoumání začalo zaměřovat na „kulturu v sociálních vazbách produkce a reprodukce“ (Johnston et al. eds. 2000, s. 136). Do popředí se dostala taková témata jako komunikace, symbolika, význam kulturní krajiny, identita. Hlavním impulsem této změny byl tzv. cultural turn od počátku 70. let 20. století, který zasáhl všechny společenské vědy. Nejprve se cultural turn projevil v Severní Americe (již od 70. let), v Evropě tento obrat zaznamenáváme o 10 až 20 let později. Cultural turn byl reakcí na ukončení koloniálního systému. V postkoloniálním období došlo ke zvětšení propojení světa a nárůstu migrace. S tím se začaly objevovat nové problémy v souvislosti s větším kontaktem lidí z různých kulturních skupin, především ve velkých městech Severní Ameriky a Evropy. Postupně zde došlo k vytvoření multikulturních společností, kdy se ke slovu dostávají i příslušníci „ostatních“ kulturních skupin (Heřmanová, Chromý a kol. 2009). Od 70. let lze pozorovat problémovou orientaci studia, tedy zaměření na řešení konkrétních otázek týkajících se kulturní problematiky. Tím se také umocnil příklon sociální geografie směrem ke společenským vědám. Tato pozdější fáze kulturněgeografického zkoumání je ve znamení spojení spíše se sociálními vědami než s biologií a vědami o Zemi. Současně došlo také k posílení významu historické geografie. „Důraz na ‘kultury minulosti‘ vedl ke studiu kolektivní paměti a dědictví“ (Johnston et al. eds. 2000, s. 137).

Výzkum v duchu nové kulturní geografie lze charakterizovat pomocí několika prvků (Heřmanová, Chromý a kol. 2009):

- zaměření spíše na procesy než na formy (hledání odpovědí na otázky „jak“ a „proč“ místo tradičních otázek „kde“, „co“ a „kdy“);
- zkoumání otázky „jak je kultura konstituována jako součást každodenního života“ – výzkum se zaměřuje na jednotlivé formy kultury v běžném životě lidí;
- zapojení kultury a jejího formování do rámce politiky – koncept kultury v tradičním pojetí je nahrazen teorií kulturní politiky;
- soustředění na formování identity, včetně regionální;
- ovlivnění prvky postmoderního myšlení, tedy zahrnutí pohledů různých (zejména marginalizovaných) skupin i jednotlivců;
- znovupotvrzení důležitosti prostoru a místa.

Zahrnutí otázek spojených s kulturou do humánní geografie můžeme dokumentovat jejich začleněním do oblastí, které byly v dřívějším období primárně

ekonomické, sociální nebo politické (např. studium města, ekonomická geografie, kulturní politika, reprezentace, regionální rozvoj). Kultura byla zahrnuta mezi skupiny podmínek, jež představují místní specifika a předpoklady pro rozvoj území. Kultura a potažmo kulturní potenciál se tak zařadil mezi podmínky rozvoje, jakými jsou přírodní podmínky, infrastruktura, ekonomická struktura, kvalita lidského a sociálního kapitálu. V rámci regionálního rozvoje bývá však kulturní nebo kulturněhistorický potenciál zpravidla zúžen jen na tu část, kterou lze využívat v cestovním ruchu, ačkoliv tento potenciál je daleko rozsáhlejší.

2.2 Dědictví

V souvislosti s rozvojem kulturní geografie i kulturněgeografických hledisek v koncepci regionálního rozvoje se často diskutuje i jeden ze zmíněných klíčových pojmů – dědictví.

Ani tento pojem nelze zcela jasně vymezit. Definic dědictví se v literatuře objevuje několik, přičemž tyto definice jsou vesměs velmi vágní. Příklad takovéto definice nacházíme v publikaci Howarda (2003), který uvádí, že dědictvím je „vše, co lidé chtějí chránit“ (Howard 2003, s. 1). Hewison (1989) zase považuje za dědictví to, co bylo minulou generací chráněno a předáno do současnosti a co významná část současné populace chce předat generaci budoucí¹. Jak uvádí Turnpenny (2004), samotné komunity musí rozpoznat, co je pro ně důležité, co chtějí chránit. S tím souvisí i konstatování, že „... dědictví je symbolická reprezentace identity“ (Smith 2006, s. 30). Jak tato autorka uvádí dále, dědictví mimo jiné poskytuje fyzickou reprezentaci věcí z minulosti, které podporují význam místa (sense of place) a také význam sounáležitosti a komunity. Dědictví lze mimo jiné chápat jako ryze právní termín, kdy majetek a závazky přecházejí ze zemřelé osoby na dědice. Toto pojetí můžeme považovat za původní, dnes má však dědictví širší význam odkazu minulosti směrem k dnešku a budoucnosti. Došlo k posunu ve vnímání tohoto pojmu od dědictví jednotlivce k dědictví ve smyslu odkazu předků celé společnosti.

Dědictví nelze chápat pouze staticky jako soubor artefaktů či tradic. Dědictví lze považovat také za proces (Howard 2003). V rámci tohoto procesu dochází nejprve ke

¹ Skutečnost, že za dědictví může být považováno ledaco, lze dokumentovat existencí nejrůznějších více či méně kuriózních muzeí (muzeum hracích strojků v Lišově, muzeum mlynářství ve Vodňanech, muzeum perníku v Rábech na Pardubicku, muzeum tvarůžků v Lošticích atd.).

zformování dědictví – některé věci jsou považovány za dědictví už v době svého vzniku (např. umělecké předměty), další se dědictvím stávají časem (buď díky svému stáří nebo své jedinečnosti) nebo je jim status dědictví udělen (např. proto, že je používala nějaká známá osobnost). Další etapou procesu je inventarizace dědictví, sepsání relevantních objektů nebo činností. Následuje označení konkrétních objektů či aktivit za dědictví. Důležitou fází procesu je ochrana dědictví a péče o něj. Dále následuje jeho interpretace a užívání v rámci různých komerčních aktivit. Poslední etapou je konec dědictví – buď ztrátou chráněné hodnoty, nebo zničením daného objektu.

Dědictví je možné členit z několika různých hledisek:

- a) podle charakteru
- b) podle formy
- c) podle významu
- d) podle institucionální povahy
- e) podle dalších kritérií.

Podle charakteru se obecně nejčastěji rozlišuje dědictví přírodní a kulturní. Přírodním dědictvím rozumíme přírodní oblasti se zachovalým víceméně původním prostředím a minimálními zásahy člověka. Kulturní dědictví potom zahrnuje výtvořiny lidí, které se společnost rozhodla chránit a považuje je za hodné toho, aby byly ceněny a zachovávány pro budoucí generace. V literatuře lze nalézt klasifikaci dědictví do více skupin. Např. Howard (2003) uvádí následujících 7 kategorií, které však nejsou striktní a často jeden předmět, aktivita nebo charakteristika může spadat do více skupin:

- příroda (tedy fauna, flóra, geologické poměry apod.) – je chráněna prostřednictvím přírodních rezervací, zoologických zahrad nebo muzeí;
- krajina (kulturní krajina, zahrady a parky, horská pásma atd.) – ochrana probíhá zejména v podobě vytváření národních parků;
- památky (budovy, dopravní trasy, archeologické nálezy, sochy) – chráněné objekty jsou zapsány do seznamu a podléhají specifickému režimu ochrany a využití;
- místa (např. místa důležitých bitev, dopravních neštěstí) – na těchto místech bývají často zřizovány různé památníky;

- artefakty (sbírkové předměty nejrůznějšího druhu, umělecká díla, rodinné fotografie atd.) – tato kategorie je velmi široká a různé jsou i způsoby ochrany tohoto dědictví, jedná se o muzea, galerie a péči jednotlivců nebo skupin lidí;
- aktivity (jazyk, náboženství, folklór aj.) – ochrana probíhá v rámci různých klubů, spolků a společností;
- lidé (světci, významní rodáci apod.) – dochází k umístování různých pamětních desek a památníků.

Podle této klasifikace bychom do přírodního dědictví mohli zařadit první okruh (přírodu) a částečně také druhou oblast (tedy krajinu). Vše ostatní lze zahrnout mezi kulturní dědictví.

Na základě odlišných forem dědictví lze vysledovat dichotomii mezi dědictvím hmotným a nehmotným. Za hmotné dědictví považujeme hmotné objekty jako např. historické budovy, archeologické nálezy, předměty vystavované v muzeích, ale také třeba předměty, které zachycují minulost. Zde máme na mysli obrazy, fotografie, deníky apod. Jako příklad nehmotného dědictví lze uvést kolektivní paměť a minulost nebo nejrůznější legendy a mýty. V poslední době je patrný i určitý posun v tom, na jaký typ dědictví je kladen důraz. Změnu v zaměření pozornosti právě na nehmotné dědictví ukazuje např. Ahmad (2006), který změnu dokumentuje prostřednictvím analýzy listin, vydávaných organizacemi UNESCO a ICOMOS. Organizace UNESCO klade v rámci nehmotného dědictví důraz především na folklór. Na svých internetových stránkách uvádí, co podle této organizace zahrnuje nehmotné dědictví (<http://www.unesco.org>):

- ústní tradice a vyjadřování;
- provozované umění (tradiční hudba, tance, divadlo);
- společenské zvyky, rituály a sváteční události;
- znalosti a zvyky týkající se přírody a vesmíru;
- tradiční řemeslné umění.

Dědictví můžeme rozdělovat rovněž podle významu, který je mu přisuzován. Některé objekty, tradice nebo oblasti (v případě přírodního dědictví) jsou považovány za celosvětově významné. Je možné vysledovat celou hierarchii dědictví od globální úrovně přes dědictví kontinentální, národní až po dědictví regionální a místní neboli lokální.

Dědictví lze členit i podle dalších kritérií, např. a základě způsobu vlastnictví (individuální a kolektivní), podle preferencí (pozitivní a negativní).

Téma dědictví je významnou oblastí vědeckého bádání, a to jak v kulturologii, sociologii, kunsthistorii, historiografii, tak v geografii. Problematika dědictví se objevuje i u aplikovaných oborů, jakými jsou např. památková péče nebo cestovní ruch. Dědictví se věnuje také několik odborných časopisů (*The International Journal of Heritage Studies*, *The Journal of Cultural Heritage*)². Všechny obory mají společný objekt zájmu (dědictví), u jednotlivých vědních (sub)disciplín se ovšem liší předmět studia, tedy způsob, jakým se dědictvím zabývají. U některých disciplín je dědictví hlavním objektem studia, jiné obory studují dědictví spíše v souvislosti s dalšími fenomény.

Významným způsobem se dědictvím zabývá památková péče. Tento obor studuje především ochranu a obnovu (restaurování) dědictví. Jedná se zejména o technologické postupy a také o dohled nad péčí o jednotlivé historicky cenné objekty. Dalším oborem, který se kromě jiného zajímá o dědictví, je historiografie. Vztah historie a dědictví je poměrně blízký, protože „dědictví je v každém normálním významu tohoto slova historické“ (Howard 2003, s. 20). Tato vědní disciplína zkoumá dědictví jednak z hlediska právních vztahů (tedy kdo co a za jakých okolností dědil), ale také z pohledu kulturního dědictví, konkrétně jeho formování a interpretací. Řeší se např. tradice, kolektivní paměť, historické souvislosti formování stereotypů, jež jsou rovněž součástí dědictví. Dědictvím jako součástí kultury se zabývá také kulturologie. Tento spíše teoretický vědní obor se zabývá významem a smyslem kultury a dědictví v životě lidí. Ekonomické aspekty dědictví a možnosti jeho využití jsou předmětem zájmu v oborech jako cestovní ruch nebo marketing (zejména regionální marketing). Vztahem společnosti k dědictví včetně procesu jeho formování, uvědomování si jeho přínosu a změnami významu dědictví pro společnost se zabývá sociologie (např. Kouřil 2004).

V kulturní geografii se studují prostorové aspekty dědictví, tedy to, zda a případně jak je dědictví koncentrováno, jaký vliv na něj mají prostorové souvislosti a

² Je důležité poznamenat také to, že ochraně a zachování dědictví se nevěnují pouze odborníci, ale také spousta amatérů, kteří se zabývají dědictvím ve svém volném čase (např. amatérští archeologové nebo vlastníci malých soukromých muzeí). Zájem o dědictví na jiné než profesionální bázi představuje také udržování a rozvíjení tradic, uchovávání rodinné historie apod.

jakým způsobem se dědictví projevuje v geografické organizaci společnosti. Geografie tedy zkoumá oba směry působení: vliv prostoru na dědictví i vliv dědictví na formování a změny prostorového uspořádání. Zkoumat lze také uplatnění „měkkých“ faktorů (včetně kulturního a přírodního dědictví) v regionálním rozvoji. Pokud jde o vztah dědictví a rozvoje území, zaměřují se práce především na přínos památek a dalších složek dědictví v souvislosti s cestovním ruchem (např. Boniface 2000, Moulin, Boniface 2001 nebo Hausmann 2007). Ostatní možnosti využití dědictví a kulturněhistorického potenciálu zůstávají zatím poněkud opomíjeny.

Z kulturních geografů věnuje velkou pozornost otázce dědictví např. Howard (2003), který ve své knize pojal problematiku dědictví komplexně a v různých pojetích. Jedna část jeho knihy je zaměřena na složky dědictví. V další kapitole se zabývá pohledem na dědictví jako na vědní disciplínu a sleduje její vztah k dalším oborům. Autor řeší také ekonomické aspekty dědictví a pohled na tento fenomén z pohledu různých aktérů (vlastníků, turistů, správních orgánů apod.).

Dědictví lze chápat také jako proces (Harvey 2001), který prodělal významnou změnu v průběhu velmi dlouhého období. Dědictví se vždy vyvíjelo v souvislosti se soudobými společenskými podmínkami a změnami mocenských vztahů (Harvey 2001). Dědictví se tedy objevovalo už v poměrně dávné historii. Ve středověku bylo dědictví připomínáno zejména ve spojení s křesťanstvím a bájnými předky a v této souvislosti dědictví sloužilo zejména k posilování mocensko-politických pozic. Dědictví našlo svůj smysl i v pozdější době, kdy docházelo k nárůstu vědomí národních identit. Toto uvědomování minulosti bylo obdařeno symbolickou hodnotou a stalo se dědictvím – součástí či prvkem podílejícím se na formování kolektivní „paměti“. U nás tuto skutečnost můžeme dokumentovat na příkladu českého národně emancipačního hnutí, jehož představitelé na sebe vzali roli nositelů i tvůrců paměti (v tomto případě paměti národa).

Graham, Ashworth a Turnbridge (2000) v úvodu ke své knize, věnované geografii dědictví, definují tento pojem jako „současné používání minulosti“ (s. 2), přičemž oficiální instituce zabývající se dědictvím po celém světě (včetně ministerstev) přijaly odpovědnost za širokou škálu aktivit, jež jsou považovány za činnosti tvořící národní dědictví. Autoři se zabývají dědictvím v různých souvislostech (např. ve spojení s etnicitou, gender nebo třídním uspořádáním). Kromě jiného studují i ekonomické využití dědictví, včetně zahrnutí dědictví do rozvojových strategií. Rovněž sledují dědictví na různých úrovních – lokální, národní, kontinentální a globální.

K dědictví neoddělitelně patří i jeho ochrana. Stejně jako u dědictví můžeme vysledovat uspořádání do různých úrovní i u institucí, které se dědictvím a jeho ochranou a využíváním zabývají. Na světové úrovni se dědictvím zabývá především organizace UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation), jež mimo jiné spravuje seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Další mezinárodní organizací spojenou s problematikou dědictví je ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), která se zabývá zachováváním a ochranou míst kulturního dědictví a vydává dokumenty týkající se toho, jak nakládat s různými druhy dědictví (např. venkovské dědictví, historická města, archeologické nálezy). Ochranu přírodního dědictví na mezinárodní úrovni má ve své kompetenci organizace IUCN (International Union for Conservation of Nature). Dědictví na národní úrovni je spravováno zpravidla prostřednictvím ministerstev, která mají v kompetenci otázky kultury a oblast přírodního dědictví, případně dalších státních institucí (v Česku se jedná např. o Ministerstvo kultury České republiky, Ministerstvo životního prostředí České republiky, Národní památkový ústav nebo správy národních parků). Na nižších úrovních se potom péčí o dědictví zabývají regionální a místní samosprávy, různé spolky nebo přímo jednotlivci. Tyto organizace na různých hierarchických úrovních mohou být zároveň aktéry regionálního rozvoje.

Dílejší součástí ochrany dědictví je i ochrana památek. Ochranou památek zde rozumíme péči o objekty, které se vyznačují kulturní nebo společensko-historickou hodnotou, již je z celospolečenského hlediska vhodné a potřebné zachovávat pro současnou generaci a pro generace budoucí.

Ochranu památek upravuje celá řada legislativních i jiných dokumentů. ICOMOS vydává doporučení pro spravování a využívání lokalit, které se řadí mezi místa kulturního dědictví (např. Charter on the Conservation of Historic Towns and Urban Areas z roku 1987 nebo Charter on the Built Vernacular Heritage z roku 1999). Tyto zásady by měly být uplatňovány stejným způsobem po celém světě. K problematice ochrany památek se vyjádřila i Rada Evropy prostřednictvím dokumentu European Charter of the Architectural Heritage, který byl vydán v roce 1975. V Česku se ochrana památek řeší především zákonem č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči. Podle tohoto zákona dochází k zařazení movitých i nemovitých věcí mezi kulturní památky, stanovují se jednotlivé kategorie památkové ochrany, pravidla pro ochranu a také užívání kulturních památek a jejich souborů a práva a povinnosti subjektů, které mají co do činění s kulturními památkami (vlastníci, potenciální kupci,

provozovatelé, správci, odborníci, stát). Zákon mimo jiné stanovuje také sankce za porušení povinností při ochraně a užívání kulturních památek. Zákon řeší také organizaci státní památkové péče prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky, orgánů státní památkové péče, krajských úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajů a obcí v samostatné působnosti. Povinnostem a kompetencím orgánů a organizací státní památkové péče je věnována čtvrtá část uvedeného zákona. Výběr působnosti jednotlivých orgánů obsahuje příloha 1.

Podle uvedeného zákona je ochranou památek péče pouze o ty objekty, které jsou prohlášeny kulturní památkou (národní kulturní památky, kulturní památky) nebo jejich souborem (památkové rezervace a památkové zóny)³. V úrovni mikroregionů nebo v lokálním měřítku však může být místními aktéry považována za kulturní památku i objekt, který oficiálně tento status nemá, ale pro místní komunitu je tento objekt významný. V tom případě dochází k ochraně památek místními aktivními obyvateli na neoficiální bázi.

Další oblastí je ochrana movitých památek. Ta probíhá zejména prostřednictvím nejrůznějších muzeí, archivů, památníků nebo knihoven. O ochranu nemovitých památek (např. lidové písně, zvyky) se potom starají zájmové spolky, muzea lidového umění apod.

Vzhledem k tomu, že součástí dědictví je také příroda a krajina, netýká se ochrana dědictví pouze výtvarů lidské společnosti, ale také např. vybraných rostlinných a živočišných druhů nebo krajinného rázu. V Česku je ochrana v této oblasti dědictví zajišťována Ministerstvem životního prostředí České republiky na základě zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Dědictví v podobě přírodního bohatství nebo typické krajiny je chráněno formou vyhlášení chráněných území, krajinných památkových zón, chráněných druhů či památných stromů (blíže viz kapitola 3.1.1). Příroda a krajina je chráněna také na mezinárodní úrovni – vybraná území celosvětového významu jsou součástí systému biosférických rezervací organizace UNESCO.

³ Orgány ochrany památek a památkové péče jsou tedy významnými aktéry v oblasti identifikace a reprodukce dědictví.

2.3 Kulturněhistorický potenciál

Klíčovým pojmem pro tuto práci je kulturněhistorický potenciál. U tohoto termínu opět narážíme na problém neexistující jednotné a přesné obecné definice. Pojem kulturněhistorický potenciál se používá v řadě oborů a v řadě souvislostí, přičemž chápání tohoto termínu je často spíše intuitivní, aniž by bylo jednoznačně vysvětleno, jak autor kulturněhistorický potenciál definuje. Pokud už je definice uvedena, je většinou uzpůsobena účelu publikace nebo dokumentu, ve kterém se tento termín užívá.

Nejobecnější a nejkompaktnější definici, která by zahrnovala celkovou podstatu tohoto termínu, nacházíme v publikacích z poslední doby. Pojem kulturněhistorický potenciál regionu můžeme „ztotožňovat se souborem dosud neznámých nebo známých, ale nevyužívaných nebo nedostatečně využívaných kulturních artefaktů, objektů či zařízení, které pro danou oblast představují určitou rozvojovou rezervu, často i určité lokální či regionální specifikum a tím i potenciální konkurenční výhodu. Pod pojmem kulturněhistorický potenciál regionu si tedy lze představit neznámou nebo jen okrajově využívanou součást kulturního dědictví či kulturní infrastruktury.“ (Heřmanová, Chromý a kol. 2009, s. 182). S kulturněhistorickým potenciálem velmi úzce souvisí také pojem kulturní potenciál, který lze definovat podobně jako „dosud nevyužívané nebo jen málo využívané, nicméně za určitých podmínek využitelné zdroje rozvoje společnosti v oblasti kultury, zejména jde o možnosti lepšího využití lidského potenciálu, využití kulturního dědictví a efektivního využívání kulturní infrastruktury“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 51). Při určité míře zjednodušení lze o kulturněhistorickém potenciálu hovořit jako o přítomnosti kulturních a historických prvků v území, přičemž tyto prvky poskytují možnost pro prezentaci oblasti vně nebo pro zlepšení života uvnitř. Soubor kulturních a historických prvků využitelných v regionálním rozvoji může být velmi rozmanitý, zpravidla se však jedná o historické a kulturní objekty typu zámek, sýpka, knihovna, dále drobnější stavby a artefakty a v neposlední řadě tradice (jak lidové zvyky, tak i třeba tradiční řemesla). Ve vybraných modelových územích se tedy budeme snažit najít takovéto potenciálně využitelné prvky.

Pojem kulturněhistorický potenciál nacházíme také v dokumentech na celostátní úrovni. Pojem se objevil i ve SWOT analýze, která byla zpracovávána při přípravě nové kulturní politiky České republiky. V oblasti příležitostí mimo jiných jmenováno

„zachování historického potenciálu v lokalitách místního významu a krajině“ (SWOT analýza současného stavu kultury v České republice, s. 4 – dostupné na <http://www.mkcr.cz>). Chybí zde však vysvětlení toho, co je za tento potenciál považováno.

Častěji než s obecným a komplexním chápáním kulturněhistorického potenciálu se však setkáváme se zúžením pojmu jen na určitou jeho složku. Dílčím způsobem pracuje s pojmem kulturněhistorický potenciál například Ústav územního rozvoje (ÚÚR) ve studii z roku 2006 „Kulturně historický potenciál ČR pro cestovní ruch – členění dle stavebních slohů“, která navazuje na o rok starší studii „Trasa UNESCO“. Tyto studie se však zabývají pouze problematikou kulturních památek v tradičním významu pamětihodností (hrad, zámek, kostel). Kulturněhistorický potenciál je tedy v tomto případě významně zúžen jen na hmotné památky. Navíc jsou zde sledovány jen některé objekty, které lze významněji využívat v oblasti cestovního ruchu. Prvky, které zahrnujeme do kulturněhistorického potenciálu, se objevují i v dalších dokumentech zpracovaných ÚÚR, konkrétně ve studiích „Technické památky na území ČR pro cestovní ruch“ (2007) a „Trasy industriálního dědictví“ (2008). Stále zde však není zahrnuta problematika nehmotného kulturního potenciálu a kulturních institucí. Termín kulturněhistorický potenciál se také používá v oblasti cestovního ruchu při určování potenciálu využitelného právě v rámci turismu. V této souvislosti jsou za předměty kulturněhistorického potenciálu považovány především památkově chráněné budovy, kulturní instituce, památky lidové kultury a kulturní akce. Druhou složku potenciálu cestovního ruchu představuje potenciál přírodní (Bína 2002).

Poměrně rozšířené použití tohoto pojmu nacházíme ve strategiích rozvoje obcí nebo regionů, kde se jedná většinou o využití dosud opomíjených kulturně nebo historicky hodnotných nemovitostí. Toto pojetí kulturněhistorického potenciálu můžeme ilustrovat kupříkladu na textové části územního plánu obce Hvozdec ležící na jižní Moravě (<http://www.hvozdec.cz>), v níž nacházíme kapitolu o kulturněhistorickém potenciálu, kde je uvedena přítomnost kulturní památky a archeologických nalezišť na území obce.

Z uvedeného je zřejmé, že pojem kulturněhistorický potenciál je poměrně široký a lze do něj zahrnout celou řadu složek. Prvky kulturněhistorického potenciálu můžeme, podobně jako dědictví, členit podle různých hledisek na:

- hmotné a nehmotné;
- movité a nemovité;
- kulturní instituce a historické objekty.

Příkladem nemovitých součástí kulturněhistorického potenciálu jsou hrady, zámky, kostely, kapličky, ale také třeba rodné domy významných osobností, technické památky atd. Movitými prvky jsou potom nejrůznější artefakty, tedy zpravidla drobnější předměty. Do tohoto pojmu je nutno zahrnout jak prvky hmotné, tak i nehmotné kultury. Za hmotné prvky kulturněhistorického potenciálu lze považovat památkové objekty, objekty vystavované v muzeích, opomenout však nesmíme ani předměty využívané při lidových tradicích a zvycích. Nehmotnou kulturu reprezentují např. již zmiňované lidové zvyky nebo ústně předávané pověsti a legendy. Na úskalí tohoto členění však upozorňuje i např. Zemánek (2003). Je totiž zřejmé, že u řady předmětů nelze hmotnou část oddělovat od části nehmotné (např. u předmětů spojených s určitou tradicí či zvykem). Do kulturněhistorického potenciálu se řadí historické objekty, ale rovněž rozličné současné kulturní instituce, jako jsou knihovny nebo divadla.

Zde je třeba upozornit na skutečnost, že kulturněhistorický potenciál rozvoje obcí se může v čase měnit. Může dojít ke zmenšení potenciálu zánikem některé památky nebo třeba tanečního souboru. Kulturněhistorický potenciál je ohrožen např. přírodními katastrofami, ale také vandalismem, ať již v podobě poškozování památek, nebo jejich krádežemi. Opakem je situace, kdy dojde ke zvětšení kulturněhistorického potenciálu. Objekt či aktivita se stávají potenciálem, když jsou obdařeny symbolickou hodnotou a dojde k „objevení“ této hodnoty. Jako příklad této situace můžeme uvést zpřístupnění dosud uzavřeného historického nebo kulturního objektu, otevření nové knihovny, nabídka kurzů zabývajících se tradičními řemesly (např. podmalby na skle) apod.

Nejen samotný kulturněhistorický potenciál se mění. Mění se i jeho vnímání společností. To, co je v určité době považováno za potenciál pro zlepšení situace v regionu, může být v jiné době nebo jiné souvislosti shledáváno spíše jako problematická oblast a překážka budoucího rozvoje. Naopak nastávají rovněž situace, kdy v minulosti přehlížená nebo zavrhaná památka či činnost se může v nových podmínkách jevit jako velmi vhodný prostředek pro zlepšení místní situace.

2.4 Kulturněhistorický potenciál rozvoje regionů

Regionální rozvoj můžeme chápat jako institucionalizovanou snahu o pozitivní vývoj regionu. Podoba nebo forma regionálního rozvoje se v jednotlivých regionech liší, především v závislosti postavení regionu na škále od jádra po periferii. Zatímco v jádrových oblastech je cílem podpory hlavně posílení konkurenceschopnosti na vyšší hierarchické úrovni zejména podporou tvorby a využívání inovací a dále tvorba nových pracovních míst, v periferních regionech směřuje regionální rozvoj ke stabilizaci území z hlediska ekonomické situace (tzn. zastavit ekonomický úpadek slabších regionů) a z hlediska populace, tedy aby nedocházelo k odchodu lidí z periferií do oblastí vyspělejších.

Problematika regionálního rozvoje patří k významným oblastem vědeckého výzkumu. Velká pozornost je mu věnována také v rámci politik jednotlivých zemí. Existuje řada teorií, které otázku regionálního rozvoje řeší. Jejich přehled uvádějí Blažek, Uhlíř (2002).

Regionální rozvoj je v Česku usměrňován prostřednictvím zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Třetí paragraf tohoto zákona vymezuje oblasti podpory regionálního rozvoje, mezi něž patří mimo jiných také podpora cestovního ruchu (zákon č. 248/2000 Sb., § 3, odst. 1, písm. d) a rozvoj tělovýchovných, sportovních a mládežnických aktivit a kultury včetně památkové péče, pokud vytváří nová pracovní místa (zákon č. 248/2000 Sb., § 3, odst. 1, písm. f). Podporu, která by se mohla týkat kulturněhistorického potenciálu rozvoje, je možné hledat ještě pod písmenem k) v tomtéž paragrafu, tedy podporu zaměřenou na vznik právnických osob a tvorbu programů v regionu sloužících k jeho celkovému rozvoji. Na tomto místě je třeba upozornit na skutečnost, že tento zákon upravuje pouze státní podporu regionálního rozvoje, jež směřuje jen do některých oblastí lidských činností a jen k některým aktérům/subjektům. Řada místních aktérů/subjektů, kteří participují na regionálním rozvoji, však často žádnou podporu nezískává, ačkoliv jejich role při rozvoji daného regionu není zanedbatelná.

Po vstupu Česka do Evropské unie 1. května 2004 se otevřely pro regiony další možnosti financování jejich rozvoje prostřednictvím právě unijních zdrojů. Jedná se o nejrůznější dotační programy, které umožňují spolufinancování ze strany Evropské unie. Prostředky jsou čerpány z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a z Evropského sociálního fondu (ESF) prostřednictvím různých regionálních a

tematických operačních programů, resp. jejich jednotlivých výzev. K rozvoji malých obcí je určen Program obnovy venkova, který je součástí Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Tento fond však již není nástrojem evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti, ale spadá pod společnou zemědělskou politiku. Finanční zdroje z prostředků Evropské unie umožňují regionální rozvoj, který by jinak byl jen obtížně realizovatelný, a uskutečnění jednotlivých projektů by bez nich trvalo podstatně déle.

Rozvoj regionů je ovlivňován (přesněji řečeno do značné míry determinován a limitován) místními podmínkami. Tyto podmínky můžeme rozdělit do několika skupin:

- přírodní potenciál (kvalita životního prostředí, surovinová základna apod.);
- lidský a sociální potenciál (počet obyvatel, jejich vzdělání, věk, schopnost tvořit inovace a pracovat s nimi, kvantita i kvalita kontaktů jednotlivých aktérů atd.);
- struktura místní ekonomiky;
- rozsah a kvalita dopravní a další technické infrastruktury.

Mezi místní podmínky regionálního rozvoje však patří také kulturněhistorický potenciál nebo dědictví⁴.

Kulturněhistorický potenciál nachází v souvislosti s rozvojem regionů uplatnění zejména v rámci cestovního ruchu. Jeho vliv však můžeme vysledovat také v image regionu (a to jak image vnitřní, tak i vnější). Regiony s kvalitním kulturněhistorickým potenciálem mají dobré předpoklady ke vzniku pozitivního obrazu v povědomí společnosti. Existence významného kulturního dědictví v regionu se může odrazit rovněž ve vytvoření silné regionální identity, jež také ovlivňuje možnosti rozvoje daného regionu. Oblast s výraznou regionální identitou místních obyvatel a dobrou reputací (tedy dobrou image) má velký potenciál k získání nových investic a nových lidí (Raagmaa 2002). Přítomnost významného kulturněhistorického potenciálu se může odrazit také na kvalitě lidského a kulturního kapitálu v podobě vztahu ke své minulosti a možnosti zahrnout dědictví do vzdělávání mladých generací. Kulturněhistorický potenciál může regionálnímu rozvoji přispět také tvorbou pracovních míst (zaměstnanci zařízení kulturní infrastruktury, tradiční řemesla atd.).

⁴ Ne všechno kulturní dědictví je však možné využívat pro rozvoj regionu. Jde např. o památky, které jsou z důvodu zachování překryty zeminou, nebo malé hřbitovy, na němž se nenachází hrob žádné významné osobnosti. V tomto ohledu je proto kulturněhistorický potenciál regionu pojmem užším v porovnání s kulturním dědictvím.

V souvislosti s kulturněhistorickým potenciálem můžeme nalézt několik skupin aktérů regionálního rozvoje, jež se liší svým vztahem k tomuto potenciálu a také svými zájmy, které se snaží v rámci území prosazovat. První z těchto skupin představují vlastníci, tedy ti, kterým patří jednotlivé budovy nebo artefakty. Velmi významnými aktéry jsou „zasvěcení či zasažení“. Do této skupiny se řadí jednak místní obyvatelé, jednak další lidé, jež mají k dané lokalitě či regionu nějaký vztah (např. odsud pocházejí předkové) a aktivně se zajímají o tamní dění. V Česku jsou významnou součástí této skupiny vlastníci objektů druhého bydlení (především chalupáři). Členy třetí skupiny jsou „nemístní“, spadají sem tedy např. turisté. Jednou z nejvlivnějších skupin aktérů jsou orgány vlády a správy území na různých hierarchických úrovních. Vliv této skupiny tkví především v rozhodovacích pravomocích. Členové této skupiny aktérů vytvářejí celkové legislativní prostředí a jejich rozhodování se týká rozdělování finančních prostředků, na kterých jsou některé kulturněhistorické objekty či zařízení existenčně závislé. Aktéry regionálního rozvoje v oblasti kulturněhistorického potenciálu mohou být také badatelé z různých oborů. Jejich funkce je však hlavně poradní. Poslední skupinou aktérů jsou média, jejichž role není zanedbatelná. Média mají vliv především v oblasti utváření image regionů. Média často rozhodují o tom, jaký obraz bude mít daný region ve společnosti.

Kulturněhistorický potenciál rozvoje regionů můžeme tedy výsledně definovat jako přítomnost takových kulturních a historických prvků v regionu, které skýtají možnost pro využití v regionálním rozvoji, přičemž v současnosti využívané nejsou, nebo jsou využívané pouze v omezeném rozsahu a jako takové představují oblast, jejíž rozvinutí by se pozitivně odrazilo v budoucím vývoji regionu. Využití uvedených prvků může být orientováno jak na vnější aktéry (návštěvníci, investoři, média), tak na místní populaci. Takto definovaný kulturněhistorický potenciál budeme v této práci sledovat.

2.5 Periferní oblasti a jejich kulturněhistorický potenciál

Dále se podrobněji zabýváme kulturněhistorickým potenciálem rozvoje regionů v periferních oblastech Česka. Proto je nutné definovat si rovněž pojem periferie. Zde je třeba poznamenat, že obecně platná definice tohoto pojmu prozatím chybí. Tato skutečnost je dána i tím, že v různých státech se na polarizaci prostoru mohou podílet různé faktory a stejné faktory se mohou uplatňovat rozdílnou měrou. Perifernost

některých regionů je zpravidla komplexně podmíněna – svou roli hrají jak faktory polohové, tak faktory socioekonomické vyspělosti. Proto není možné stanovit definici pouze na základě faktorů, které způsobují diferenciaci regionů na ty, které označíme jako periferní, a ty, jež takto nevnímáme. Problémům studia periferních oblastí a jejich vymezování se blíže věnují např. Havlíček, Chromý, Jančák, Marada (2005). Mezi klíčové otázky patří kupříkladu výběr relevantních ukazatelů, dostupnost a srovnatelnost dat nebo volba vhodné řádovostní úrovně. Další obtíž v souvislosti s pojmem periferie spočívá v nejednoznačném přístupu ke dvěma podobným termínům, a sice periferní vs. marginální území (Leimgruber 1994). Tyto dva pojmy jsou v některých pracích používány jako synonyma, zatímco jindy se jejich význam rozlišuje. Cílem této práce však není nalezení definice periferie či periferních oblastí ani sestavení přehledu různých možných definic. Vývoj zkoumání polarizace prostoru a odkazy na některé autory je zahrnut např. v příspěvku Havlíčka, Chromého, Jančáka a Marady (2005).

Jako periferní území bývají zpravidla považovány oblasti, které se vyznačují zaostávající tendencí socioekonomického vývoje. Další jejich charakteristikou je špatná poloha vzhledem ke správním střediskům a hlavním rozvojovým centrům a osám. Nevýhodná poloha navíc bývá často umocněna horší dopravní dostupností. Periferní oblasti primárně vznikaly v územích s obtížnějšími přírodními podmínkami (členitý terén, neúrodná půda, vysoká nadmořská výška) a v některých případech hrají přírodní podmínky svou roli i v dnešní době. Ekonomické charakteristiky jsou již však významnější při vymezování dlouhodobě zaostávajících oblastí. Z nejasnosti definice periferie vychází i nejednoznačnost vymezování těchto oblastí. V některých studiích bývají periferie vymezovány na základě pouze několika kritérií, další autoři se pokoušejí o komplexnější přístup. Protože perifernost může mít celý komplex příčin, přikláníme se i my k tomuto pojetí.

V českých podmínkách vymezil periferie z komplexního hlediska např. Marada (2001), který ve své práci určuje periferní oblasti na mezoregionální úrovni, tedy na úrovni okresů, pomocí ukazatelů týkajících se osídlení (konkrétně hustota zalidnění, podíl obyvatel žijících mimo města a podíl obyvatel žijících v obcích o velikosti do 499 obyvatel) a sektorové struktury zaměstnanosti (podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v priméru, podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v bankovníctví a pojišťovnictví a průměrná výše mzdy). Tyto ukazatele jsou dále kombinovány s fyzickogeografickými charakteristikami, mezi které patří střední

nadmořská výška, průměrná svažitost zemědělské půdy, produkční schopnost půdy a podíl lesních ploch. Dalšími proměnnými, jež autor bere v úvahu, jsou poloha vůči hlavním centrům osídlení a vůči hranici se „starými členskými státy EU“, tedy v případě Česka vůči hranici s Německem a Rakouskem. Na mikroregionální úrovni se periferními oblastmi v rámci Česka zabýval např. Jančák (2001). Na úrovni správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem sledoval exponovanost území Čermák (2004). Jeho přístup je rovněž komplexní – celkovou exponovanost určoval jako výsledek syntézy řady ukazatelů (parciálních i agregátních). Sledovanými údaji byly hustota zalidnění, podíl vyjíždějícího obyvatelstva, index progresivity ekonomické aktivity obyvatelstva, index vzdělanosti, migrační přírůstek, orientační místní nájemné a index závislosti (počet obyvatel ve věku 60 a více let/počet obyvatel ve věku 15 až 59 let). Výsledkem je územní diferenciací jednotlivých správních obvodů podle míry jejich exponovanosti. Oblasti méně exponované můžeme považovat za periferní.

Můžeme také rozlišovat mezi různými typy periferních oblastí. V zásadě lze vymezovat dva mezní druhy periferií podle jejich polohy, přičemž zbývající charakteristiky jsou pro obě kategorie víceméně shodné:

- a) vnější periferie;
- b) vnitřní periferie.

První skupina periferních oblastí jsou regiony ležící v pohraničí. Všechny pohraniční oblasti však nutně nemusí být periferiemi. Druhý typ periferních oblastí můžeme označovat jako periferie vnitřní, tedy takové, které leží ve vnitrozemí. Oblasti této druhé skupiny se vyznačují svou polohou mezi jádrovými oblastmi a daný periferní region má do všech okolních jader relativně horší dostupnost. Jde o jakási „území nikoho“. Tyto periferie se často nachází v blízkosti hranic administrativních správních celků – v českých podmínkách leží oblasti vnitřních periferií z velké části při krajských hranicích (Musil 1988, Musil, Müller 2008). Právě vlivu administrativní hranice na vytváření periferních oblastí se věnuje Kubínová (2007). Příkladem takovéto periferie může být pomezí Jihočeského a Středočeského kraje, kterým se zabýval Kostič (2004). Velkou pozornost věnuje problematice vymezování periferií v Česku Musil (1988) a nověji Musil, Müller (2008). V jejich práci nalzáme opět komplexní přístup, když vymezují vnitřní periferie na základě celé řady ukazatelů demografických a

ekonomických (chybí však podmínky přírodní a ukazatele polohy zejména vůči správním střediskům).

Periferní oblasti nejsou příliš atraktivní pro investiční akce soukromých investorů a často ani podpora ze strany státu ve formě nejrůznějších pobídek a zvýhodnění nevede k lokalizaci investice v těchto regionech. Kulturněhistorický potenciál tak může v mnoha případech představovat jedinou možnost, jak vylepšit situaci daného území. Nejčastěji k tomu dochází prostřednictvím cestovního ruchu. Některé regiony potom mohou mít na turismu a rekreaci postavenou celou strategii svého rozvoje. Je však třeba poznamenat, že cestovní ruch není možné považovat za „všelék“, protože preference návštěvníků se v čase mění a některé v současnosti atraktivní oblasti cestovního ruchu mohou ležet v jiné době na okraji zájmu turistů. V případě jednostranně orientovaného zaměření místní ekonomiky by mohlo dojít k silnému úpadku regionu. Problém při zaměření místní ekonomické aktivity pouze na činnosti spojené s cestovním ruchem spočívá také v silné sezónnosti tohoto odvětví ekonomiky. Paradoxně poloha regionu v dlouhodobě hospodářsky slabé oblasti se může pozitivně odrážet na kvalitě kulturněhistorického potenciálu. Oblasti, jež neprodělaly žádný bouřlivý rozvoj, se vyhnuly nejrůznějším masovým přestavbám a modernizacím a dochovaly se v nich prvky starších etap vývoje společnosti (nejen hmotné, ale i nehmotné v podobě různých tradic), které v jádrových oblastech třeba již nenacházíme. V tom spočívá jedna z největších předností periferních území z pohledu kulturněhistorického potenciálu. Na druhé straně v případě, že životní podmínky jsou v periferních oblastech natolik nevýhodné, že drtivá většina obyvatel se přestěhuje jinam, dochází k destrukci objektů, které by mohly představovat část kulturněhistorického potenciálu. Odchod nositelů místních tradic znamená i další zmenšení případného kulturněhistorického potenciálu daného území. K odchodu obyvatel z periferních oblastí může dojít i z jiných příčin. Příkladem tohoto druhého případu je vylidnění českého západního a jižního pohraničí v období socialismu. V důsledku tohoto procesu došlo ke zdevastování řady objektů v pohraničním pásmu a ke zpřetrhání vazeb mezi obyvateli a územím.

2.6 Shrnutí

V této práci se tedy budeme zabývat kulturněhistorickým potenciálem periferních regionů ve smyslu přítomnosti kulturních a historických prvků hmotné

i nehmotné povahy, jež mohou být jakýmkoliv způsobem prospěšné v jejich rozvoji. Zabývat se budeme zejména regiony ležícími v periferních oblastech Česka, jelikož tento potenciál je často jedinou nebo jednou z mála možností, která se může podílet na zlepšení situace v těchto oblastech, protože se zde nenacházejí jiné charakteristiky, jež by představovaly konkurenční výhodu oproti regionům jádrovým. Z tohoto důvodu lze kulturní a historický potenciál považovat za jeden z předpokladů budoucího rozvoje periferních regionů. Budeme sledovat kulturněhistorický potenciál v periferních regionech odlišného typu (vnější a vnitřní periferie), abychom zjistili, zda (a případně v jakém smyslu) se kulturněhistorický potenciál v periferních regionech různého typu liší. Nejprve však musíme stanovit, jakým způsobem lze určit hodnotu kulturněhistorického potenciálu území. V této problematice budeme vycházet zejména z pojetí dědictví v práci Howarda (2003), kde je rovněž uvedena základní klasifikace jednotlivých prvků.

3 Metodika práce

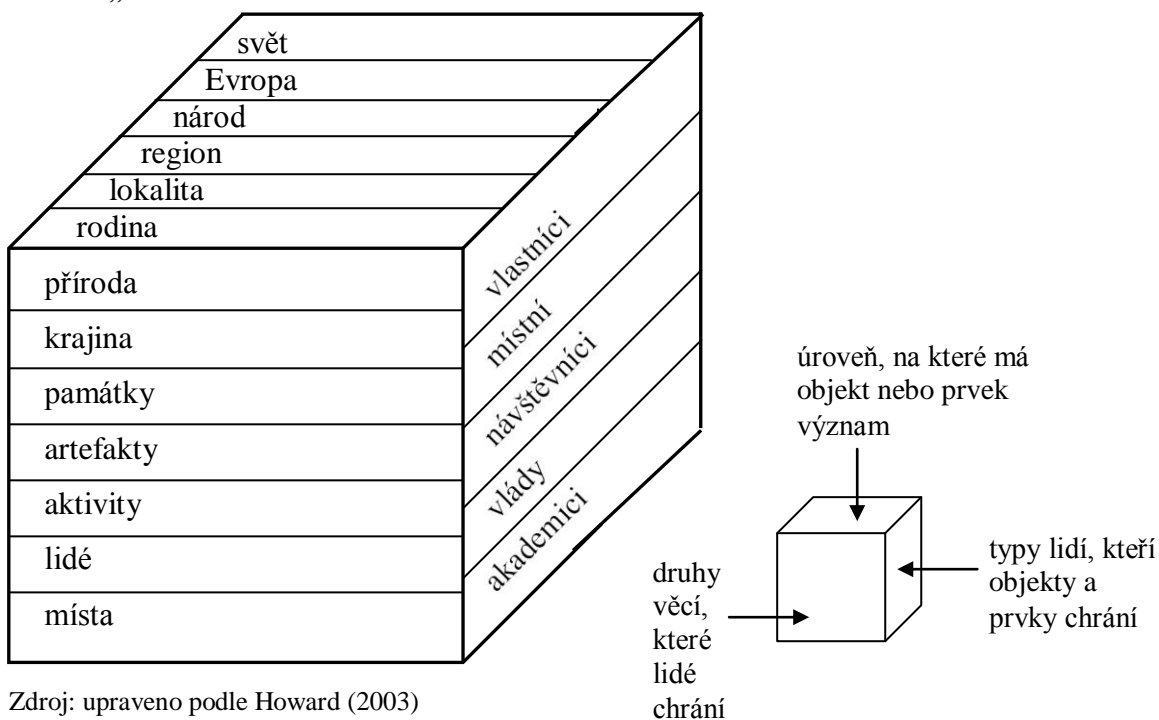
Abychom mohli porovnávat kulturněhistorický potenciál vybraných území a ověřit vstupní předpoklady stanovené v úvodu, musíme najít ukazatele, jejichž hodnocení takové srovnání umožní a které budou vystihovat podstatu tohoto potenciálu.

Nejprve však musíme zmínit několik metodologických problémů, na něž při výzkumu kulturněhistorického potenciálu narážíme. Za prvé je nutné řešit otázku, co všechno do tohoto potenciálu zařadit. Druhým problémem, s nímž se potýká i celá řada dalších výzkumů, je dostupnost potřebných dat a informací. Třetí problém představuje otázka, zda mají všechny prvky kulturněhistorického potenciálu stejný význam pro rozvoj regionu a tedy zda není nutné přiřadit různým prvkům různou váhu.

3.1 Prvky kulturněhistorického potenciálu

Jak již bylo diskutováno v předchozí kapitole, pojem kulturněhistorický potenciál není zcela jasně definován a za jeho součást může být považována celá řada věcí a aktivit. Při jejich klasifikaci můžeme částečně vycházet z Howardovy (2003) „kostky dědictví“ (obr. 1).

Obr. 1: „Kostka dědictví“

Zdroj: upraveno podle Howard (2003)

Kvůli tomu, že kostka se týká problematiky dědictví a nikoliv kulturněhistorického potenciálu, musíme při její aplikaci v naší práci provést několik úprav. V první řadě při práci týkající se kulturněhistorického potenciálu můžeme vypustit kategorii „příroda“, která není součástí námi sledovaného jevu (na rozdíl od krajiny, resp. kulturní krajiny). Na druhou stranu existují složky kulturněhistorického potenciálu, jež nelze zařadit do žádné z kategorií uvedených v obr. 1. Jedná se zejména o objekty kulturní infrastruktury. Pro tyto objekty musíme vytvořit zvláštní kategorii. Zároveň do této kategorie zařazujeme i skupinu „artefakty“, protože ty, které představují část kulturněhistorického potenciálu, se zpravidla nacházejí ve sbírkách nějakého muzea, galerie nebo podobné instituce. Proto artefakty nesledujeme přímo, ale prostřednictvím zařízení kulturní infrastruktury. Další úpravou, kterou musíme provést s ohledem na zaměření této práce, je vynechání významové úrovně rodiny, jelikož na této úrovni je pro nás téměř nereálné zjišťovat informace. Navíc objekty a prvky, které mají význam pouze pro členy jedné rodiny, nejsou relevantní pro rozvoj celého regionu. Dále jsme úroveň „národ“ přejmenovali na „stát“, což je v podmínkách Česka vhodnější. V této práci se rovněž nebudeme pohybovat v trojrozměrném pojetí dědictví (viz „kostka dědictví“). Vypuštěním dimenze vlastníků či pečovatelů se dostaneme k přístupu pouze se dvěma z původních tří os, a sice kategorií objektů a prvků a významovou úrovní, jak je zachyceno v tab. 1.

Tab. 1: Prvky kulturněhistorického potenciálu a jejich významová úroveň

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Významová úroveň</i>				
	lokalita	region	stát	Evropa	svět
krajina					
místa					
památky					
lidé					
aktivity					
kulturní infrastruktura					

Zdroj: vlastní tvorba

Nyní uvedeme, které konkrétní objekty a prvky budeme sledovat a které zahrneme do kulturněhistorického potenciálu rozvoje území v jednotlivých kategoriích. Na tomto místě musíme poznamenat, že řadu objektů a prvků lze řadit hned do několika skupin a je možné, že v případných dalších pracích budou kategorie a jejich obsah poněkud odlišné. Zároveň však musíme upozornit, že primárně je pro nás důležitá

přítomnost prvku či objektu jako takového, jeho zařazení do určité kategorie již pro tuto práci není tolik podstatné.

3.1.1 Krajina

Krajina může být složkou kulturněhistorického potenciálu, pokud se jedná o kulturní krajinu, v níž se dochovaly pozůstatky činností lidské společnosti, které jsou v současnosti již pozapomenuty a současná společnost se o tyto činnosti, včetně jejich projevů v krajině, opět začíná zajímat jako o dědictví předků a důkaz šikovnosti a pracovitosti předchozích generací. Některé krajinářské úpravy dodnes budí obdiv pro svou propracovanost při použití relativně primitivních nástrojů a postupů.

Obr. 2: Krajina Horažďovicka

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 3: Krajina Kašperskohorska

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 4: Krajina Netolicka

Zdroj: <http://www.jiznicechy.org>

V kategorii „krajina“ budeme sledovat následující prvky:

- chráněné krajinné oblasti, národní parky;
- maloplošná chráněná území;
- lesoparky, parky, zahrady, aleje;
- některé antropogenní geomorfologické tvary v krajině.

O ochraně dědictví včetně krajiny a krajinného rázu jsme se zmínili již v kapitole 2.2. Krajina jako celek je v Česku chráněna zejména prostřednictvím velkoplošných chráněných území – národních parků a chráněných krajinných oblastí. Krajinu lze v rozvoji regionu využívat především v souvislosti s cestovním ruchem. Ochrana krajiny v rámci některé oficiální kategorie ochrany přírody a krajiny, přisuzuje danému území jakousi známku kvality a je proto pro návštěvníky velmi atraktivní. S ohledem na skutečnost, že v současnosti prakticky neexistuje krajina, která by nebyla zasažena lidskou činností, můžeme krajinu zařadit do kulturněhistorického potenciálu. Jedná se totiž o krajinu kulturní ovlivněnou historickým vývojem společnosti v prostředí.

Maloplošná chráněná území, jež se člení na národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky, mají za úkol chránit především přírodní ekosystémy a přírodní objekty. Oblasti cenné pro svůj krajinný ráz a soustředěné estetické a přírodní hodnoty jsou chráněny jako přírodní parky (předchůdcem této kategorie byly klidové oblasti).

Uměle založené parky, lesoparky (obr. 5), zahrady⁵ a aleje jsou významnými krajinnými prvky, které zároveň dokládají činnost předků. Tyto objekty mohou podporovat regionální identitu jako prvky, které slouží coby symboly daného regionu, a často jsou opředeny legendami. Tyto prvky mají tedy symbolickou hodnotu pro územní společenství, a mohou proto přispět k posilování regionální identity. Součástí kulturněhistorického potenciálu jsou tyto prvky i proto, že se podílejí na kvalitě místního životního prostředí, což zvyšuje atraktivitu místa pro potenciální nové obyvatele.

⁵ Ze zahrad do této kategorie řadíme pouze ty veřejně přístupné, nikoliv zahrady např. u rodinných domů.

Obr. 5: Kamenný drak v lesoparku Prašivice u Nalžovských Hor (POÚ Horažďovice)

Zdroj: <http://www.nalovskehory.cz>

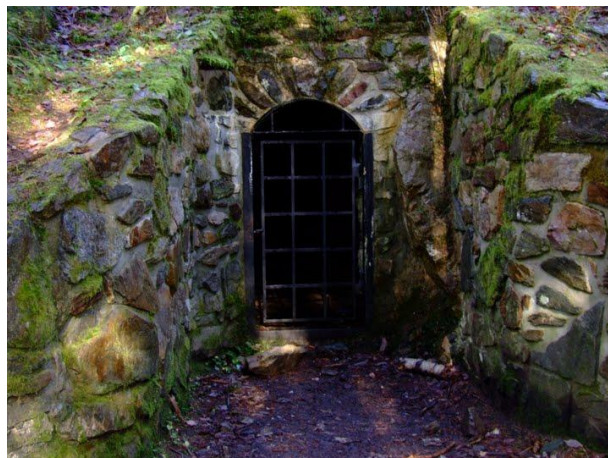
Kromě umělých estetických krajinářských prvků se v krajině zachovala celá řada pozůstatků lidské činnosti, především hospodářské. Mezi takové objekty patří kamenné zídky ohraničující dřívější pole, sejpy po rýžování zlata, pozůstatky bývalých cest včetně násypů a prolomů, opuštěné lomy apod. Antropogenní tvary se staly součástí paměti krajiny a jako takové mohou opět představovat potenciál pro využití v cestovním ruchu. V některých případech mohou sloužit jako inspirace pro obnovení tradičních a pro oblast charakteristických hospodářských činností. Pozůstatky hospodářské činnosti z minulosti se stávají součástí naučných stezek (např. naučná stezka Cestou zlatokopů v okolí Kašperských Hor – viz obr. 6 a 7), jejichž prostřednictvím mají tyto prvky přínos i v oblasti vzdělávání.

Obr. 6: Naučná stezka Cestou zlatokopů

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 7: Štola připomínající těžbu zlata v regionu Kašperských Hor

Zdroj: <http://www.isumava.cz>

3.1.2 Místa

Určitá místa (místo ve smyslu lokality) se vyznačují významem pro některé skupiny obyvatel, územní společenství, případně pro celý národ. Jsou součástí kolektivní paměti příslušné skupiny lidí. Na těchto místech přitom nemusí být přítomna žádná památka ani artefakt. Místa tedy mohou být samostatně součástí dědictví a kulturněhistorického potenciálu, přičemž podporují sounáležitost společnosti s místem (územím) a rovněž se promítají do rozvoje území, když se podílejí na vzdělávání populace, a tím zvyšují kvalitu lidského kapitálu. Nesmíme zapomenout ani na parciální význam míst v cestovním ruchu, kde se uplatňují jako cíle poznávacích a vzdělávacích cest. Jedná se většinou o místa, k nimž se váže nějaká důležitá událost, legenda nebo tragédie. Na těchto místech se často objevují památníky, které mají význam místa zdůraznit a uchovat (památníky slouží jako připomínka dalším generacím). Existují také místa, která jsou součástí individuální paměti a mají význam pouze pro jednotlivce nebo jeho rodinu. Tato místa se však v rámci této práce neuplatní, protože významovou úroveň rodiny jsme se rozhodli nehodnotit. Do této kategorie budeme tedy zařazovat:

- památníky;
- významná místa bez památníku;
- hřbitovy;
- zaniklá sídla a objekty.

Památníky (obr. 8) se objevují na takových místech, kde došlo k nějakému neštěstí (přírodnímu nebo zaviněnému lidmi) nebo na místech, jakými jsou bojiště, na nichž se odehrála důležitá bitva. Památníky nemusí připomínat jen negativní události, naopak mohou také oslavovat osvobození nebo důležitý vynález či setkání. Památníky mohou mít různou podobu – od drobných objektů s jednoduchým textem až po monumentální stavby.

Obr. 8: Památník letecké havárie u Huťské hory

Zdroj: <http://www.tisicovsky.cz>

Dále se vyskytují místa, na nichž se nenachází žádný připomínkový objekt, ačkoliv se jedná o místa významná, ať už pro místní komunitu, nebo pro větší skupinu obyvatel. Mezi ně patří třeba místa, kterým byl (nebo stále je) připisován mytický význam nebo místa, kde se údajně koncentrují nadpřirozené síly. Dále sem můžeme řadit méně známá nebo méně zachovalá hradiště a střediska dřívějšího osídlení. Tato místa jsou označena pouze informační tabulí, případně se uchovávají v kolektivní paměti místní komunity.

Určitým kulturněhistorickým potenciálem disponují rovněž hřbitovy. Tato místa představují součást lokální historie. V případě, že se na hřbitově nachází hrob nějaké známé osoby, může mít toto místo větší význam než jen lokální či regionální. Na místo posledního odpočinku výrazné nebo důležité osobnosti na místním hřbitově se potom mohou vázat nejrůznější připomínkové akce apod.

Poměrně značným kulturněhistorickým potenciálem jsou charakteristická zaniklá sídla. Místa osídlení i jednotlivé objekty zanikají z nejrůznějších důvodů, např. v důsledku zaplavení území při stavbě vodních nádrží, nutnosti ustoupit těžbě nerostných surovin, některá sídla nebo objekty byly zničeny během přírodních katastrof a také německou nacistickou armádou. Zánik některých sídel je spojen s vytvořením vojenských výcvikových prostorů. Velmi častým důvodem zániku je v Česku vysídlení obyvatel po roce 1945 a následné vytvoření hraničního pásma. Tímto způsobem zanikla nebo byla silně poničena řada sídel (obr. 9) a objektů (obr. 10) v pohraničí. Zaniklá místa mají hodnotu především pro původní obyvatele, případně pro jejich potomky, mohou však sloužit jako jakési memento, připomínka událostí, které se staly a které by se asi neměly opakovat. Je poněkud paradoxní, že místa, kde „nic není“, skýtají rovněž kulturněhistorický potenciál jako místa, v jejichž okolí vedou turistické trasy a kde jsou umístěny informační tabule či cedulky, čímž se podílejí na vzdělávání populace. Na vzdělávací funkci pozůstatků lidské činnosti v krajině upozorňuje např. Chromý (2003).

Obr. 9: Turistické označení zaniklé osady

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 10: Objekt zaniklé Watzlawickovy pily v Amálině údolí (POÚ Kašperské Hory)

Zdroj: foto Hana Rudová

3.1.3 Památky

Památky mají pozitivní vliv na kvalitu místního prostředí, tedy na atraktivitu obce či sídla. To může přispět ke stabilizaci populace v periferních oblastech, které mají potíže s odlivem obyvatel migrací. Velký význam v rozvoji území zejména pomocí rekreace a turismu mají památkové objekty a jejich celky, jež patří mezi atraktivitu přitahující návštěvníky. Ne všechny památky jsou přístupné a zařízené pro návštěvnícký provoz, u všech památek jsou však přístupné minimálně exteriéry, které samy o sobě mohou představovat zajímavost. Nesmíme zapomínat, že památkami nejsou pouze hrady, zámky a jejich zříceniny, ale i další objekty. Za prvky kulturněhistorického potenciálu v kategorii památek považujeme:

- oficiální kulturní památky a památkově chráněná území;
- památné stromy;
- technické památky;
- sakrální objekty.

Asi nejjednoznačněji do kulturněhistorického potenciálu můžeme zařadit objekty, které mají status kulturní památky (obr. 11) nebo památkově chráněného území. Mezi těmito předměty nacházíme objekty nejrůznějšího charakteru – patří sem jak hrady a zámky, tak venkovské usedlosti, hospodářská stavení, ale i drobné kapličky nebo boží muka. Památkově chráněná území se člení do několika památkových kategorií – na archeologické památkové rezervace, městské památkové rezervace, venkovské památkové rezervace, ostatní památkové rezervace, městské památkové zóny, venkovské památkové zóny a krajinné památkové zóny. Určitým typem památky s oficiálním statutem jsou památné stromy (obr. 12), mezi něž jsou mimo jiné řazeny dřeviny historicky cenné, které připomínají historické události nebo jsou s nimi spojené různé báje a pověsti.

Dalšími prvky kulturněhistorického potenciálu jsou i nemovitosti, kterým oficiální označení nebylo uděleno, přesto jsou však považovány za památky. Takovými objekty jsou např. technické památky (obr. 13). Mezi technické památky se řadí především nejrůznější objekty spojené s protoindustriální výrobou (hamry, pily, sklárny, cihelny), zejména v dnešních hospodářsky slabých oblastech na horních tocích řek a v blízkosti rozsáhlých lesů se taková výroba soustředila ještě na přelomu 18. a 19. století. Další technické památky jsou spojeny se zemědělskou výrobou (lomy,

mlýny apod.), s energetikou (vodní elektrárny, s nimi související zařízení, elektrorozvodny atd.), s vodohospodářstvím (nádrže, vodárny, kanalizace aj.) a prvky dopravní infrastruktury (např. mosty nebo tunely).

Charakter památky má i řada sakrálních staveb (obr. 14) i menších objektů. Kostely a kaple, stejně jako další drobné monumenty s náboženským významem (boží muka, křížky, sochy svatých apod.) často tvoří důležitou součást místní historie a soudobého kulturního dění mnoha obcí. Protože Česko nebylo a není obýváno pouze obyvateli s více či méně zakořeněnou křesťanskou vírou a tradicí, ale rovněž obyvateli židovského vyznání, tvoří i památky této kulturní skupiny součást kulturněhistorického potenciálu.

Obr. 11: Označení kulturní památky (vodní elektrárna Čeňkova Pila – POÚ Kašperské Hory)

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 12: Památný strom v Radešově (POÚ Kašperské Hory)

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 13: Vodní elektrárna Vydra (POÚ Kašperské Hory)

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 14: Kostel sv. Petra a Pavla v Horažďovicích

Zdroj: foto Pavla Rudová

3.1.4 Lidé

Řada obcí vstoupila do povědomí širší společnosti pouze díky tomu, že je její jméno spojeno s nějakou významnou osobností, ať už žijící, nebo zemřelou. Skutečnost, že se v obci narodila, zemřela nebo působila důležitá postava naší minulosti či současnosti, má vliv na známost daného místa, což se dále projevuje v image a v přitažlivosti pro případné investory a návštěvníky. Místní osobnosti, jako např. významní průmyslníci, představují odkaz minulosti a jsou součástí tradice, z níž může společnost čerpat i v současnosti. Tuto kategorii však dost dobře nelze sledovat přímo, ale musíme použít nepřímé ukazatele, jakými jsou:

- pamětní desky;
- pomníky;
- umělecká díla.

Významnou součástí zkoumaného potenciálu představují nejrůznější pomníky, pamětní desky (obr. 15) a (nejen) rodné domy, které osobnosti rozličného významu (od lokálního až po národní nebo nadnárodní) připomínají. Na tyto prvky se poté váží rozmanité oslavy a vzpomínkové obřady u příležitosti výročí některé události ze života

významné postavy zdejší historie (narození, vydání díla atd.). V obcích Česka se poměrně zhusta vyskytují také pomníky či pamětní desky věnované padlým v nejrůznějších konfliktech (obr. 16). I tyto prvky řadíme do kategorie „lidé“, neboť připomínají osoby spojené s lokalitou, i když nemusí být jejich jména známa široké veřejnosti.

Do této kategorie jsme se rozhodli zařadit rovněž umělecká díla, která mají něco společného se sledovaným územím. Jedná se především o díla, která o oblasti pojednávají nebo ji zachycují. Spadají sem tedy literární a hudební díla, obrazy, filmy, ale také např. pověsti nebo pohádky. Takováto díla mohou působit nejen jako propagační materiál a určité formy cestovního ruchu se na tuto problematiku přímo zaměřují. Pak se konají cesty „po stopách“ konkrétního uměleckého díla nebo autora, který pojednává o regionu ve více svých knihách, obrazech apod.

Obr. 15: Pamětní deska Štěpánka Netolického v Netolicích

Zdroj: <http://www.blanet.cz>

Obr. 16: Pomník obětí světových válek v Horažďovicích

Zdroj: foto Pavla Rudová

3.1.5 Aktivity

Do kulturněhistorického potenciálu řadíme takové aktivity, které pomáhají kulturnímu životu nebo uchovávají část historického dědictví spojenou s uměním a lidovou tvorbou. Uvedenou kategorii sledujeme pomocí následujících prvků:

- spolky a další sdružení;
- kulturní akce;
- řemeslné a výtvarné dílny, originální produkty.

Tuto kategorii bychom mohli nazvat rovněž jako „živá kultura“. Její důležitou součástí v obcích jsou spolky (obr. 17) zabývající se rozmanitou činností (sbor dobrovolných hasičů, spolek divadelních ochotníků, pěvecký soubor, okrašlovací spolky apod.). Právě aktivity spojené s místními spolky v některých obcích tvoří jednu z mála (ne-li jedinou) příležitostí ke společenskému vyžití. Spolky jsou v některých obcích či sídlech jedinými organizátory jakýchkoliv kulturních akcí (obr. 18).

Živá kultura může být v kulturněhistorickém potenciálu zastoupena různými prvky. Mezi ně se řadí pořádání různých oslav (např. u příležitosti založení obce) a jiných kulturních akcí (dětský maškarní ples, jarmark atp.). Poměrně významnými událostmi, které skýtají potenciál pro využití v rozvoji obce, jsou každoročně konané poutě a na ně navázané doprovodné akce.

Dalšími prvky živé kultury, které představují potenciál rozvoje, jsou místní tradice. Mezi ně patří specifické řemeslné výrobky, lidové zvyky, typická jídla a rovněž místní pověsti, legendy a mýty. O uchování, předávání a rozvíjení místních tradic se starají spolky či sdružení, ale mohou jim být věnovány i nejrůznější dílny spravované třeba místním muzeem nebo školou. Udržování tradičních řemesel můžeme sledovat i prostřednictvím značky Originální produkt (obr. 19), jež je udělována lidem, kteří vyrábějí tradiční výrobky tradičními místními postupy nebo z místních materiálů.

Obr. 17: Dechová kapela Babouci
(POÚ Netolice)

Zdroj: <http://babouci.cz>

Obr. 18: Ochotnické představení
„Dáma na kolejích“ v Těchonicích
(POÚ Horažďovice)

Zdroj: foto Marie Hrabová

Obr. 19: Originální produkty (Šumavské perle)

Zdroj: foto Hana Rudová

3.1.6 Kulturní infrastruktura

Součástí kulturněhistorického potenciálu rozvoje, která pomáhá především zlepšení kulturního života v obci či sídle, jsou zařízení kulturní infrastruktury. Možnost kulturního vyžití je jedním z kritérií, podle nichž se lidé rozhodují o místě svého bydliště, a proto zařízení kulturní infrastruktury mohou přispět ke stabilizaci, případně nárůstu, počtu obyvatel dané obce a tím k rozvoji území. Mezi zařízení kulturní infrastruktury patří:

- muzea;
- galerie;
- divadla;
- kina;
- kulturní domy a podobná zařízení;
- knihovny;
- naučné stezky.

Prvky kulturní infrastruktury, jak už toto označení napovídá, jsou složkou spíše kulturní než historické části kulturněhistorického potenciálu rozvoje obcí. Jedná se o zařízení, která umožňují kulturní vyžití obyvatel a návštěvníků obce nebo regionu. Zmíněná zařízení nejsou většinou určena primárně pouze pro místní obyvatele, ale často představují možnost kulturního vyžití i pro obyvatele okolních obcí. Tím tyto kulturní instituce přispívají k nárůstu integrity mezi jednotlivými obcemi ve spádovém území. Některá zařízení – muzea a galerie – se potom zaměřují i na návštěvníky obce a

přispívají tak k rozvoji území prostřednictvím cestovního ruchu. Největším přínosem zařízení kulturní infrastruktury je však to, že přináší možnost smysluplného trávení volného času pro místní obyvatele. Rovněž musíme zmínit skutečnost, že pouhá přítomnost zařízení kulturní infrastruktury ještě nezaručuje, že jsou tyto objekty doopravdy využívány. Představují však předpoklad pro konání různých společenských a kulturních akcí a pro kulturní život obecně, a proto tvoří součást kulturněhistorického potenciálu rozvoje obcí.

Mezi zařízení kulturní infrastruktury řadíme rovněž naučné stezky, které seznamují návštěvníky s přírodními a/nebo kulturními zajímavostmi v daném území. Podél trasy se nacházejí informační tabule, čímž se naučné stezky odlišují od běžných turistických tras. Naučné stezky mohou komplexně sledovat konkrétní území, nebo mohou být zaměřeny tematicky na určité objekty, činnosti, případně osobnosti.

3.2 Dostupnost dat a informací

Nyní se zaměříme na druhý uvedený problém a tím je dostupnost dat a informací. Údaje o některých prvcích kulturněhistorického potenciálu jsou poměrně dobře dostupné prostřednictvím nejrůznějších databází. To se týká především oficiálně uznávaných a památkově chráněných kulturních objektů, zejména nemovitých. Vybavenost kulturní infrastrukturou lze sledovat pomocí statistik o městech a obcích a dalších speciálně zaměřených databází. O poznání horší je situace v případě evidence nehmotných složek kulturněhistorického potenciálu. Tato skutečnost je dána i značnou proměnlivostí a nestabilitou situace v této oblasti lidské činnosti – různé spolky, sdružení i jednotlivé aktivity poměrně často vznikají i zanikají a mnohdy mohou mít i neformální charakter. Abychom doplnili chybějící informace, které není možné získat z existujících databází a seznamů, bude součástí práce rovněž terénní výzkum v konkrétních zvolených územích. Některé prvky nejsou sledovány samy o sobě, ale můžeme je zachytit v jiné podobě. Například prvkem kulturněhistorického potenciálu je (kulturní) krajina, kterou však nelze zachytit jinak než dílčím způsobem v podobě jednotlivých objektů (zahrady, parky, chráněné oblasti).

Při stanovování hodnoty kulturněhistorického potenciálu území budeme vycházet z několika databází a seznamů. Národní památkový ústav spravuje databázi MonumNet (<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>), která obsahuje údaje o nemovitých památkách a chráněných územích, jakými jsou památkové rezervace a

památkové zóny. Ne všechny nemovité prvky kulturněhistorického potenciálu jsou však zahrnuty pod státní památkovou péči. Proto je nutné hledat takové objekty také jinde. Dalším zdrojem informací je seznam zpřístupněných památek, dříve vycházející v knižní podobě jako Kamenný klíč, dnes přístupný na internetu (České památky; <http://www.monuments.cz/cgi-bin/find>). Informace o technických památkách jsou kvalitně zpracované v E-databázi technických památek České republiky (<http://www.technickepamatky.com>). Úplný seznam památných stromů Česka lze nalézt na internetových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky. U databází týkajících se sakrálních staveb narážíme na jejich neúplnost. Jak databáze Kostely (<http://www.kostely.tnet.cz>), tak Kostely a kaple – Kostely u nás.net (<http://kostelyunas.net>) i internetové stránky jednotlivých biskupství obsahují přehled pouze některých kostelů. U drobnějších sakrálních staveb je situace podobná. Poměrně kvalitní zdroj informací představuje databáze zaniklých obcí i objektů (Zaniklé obce po roce 1945; <http://www.zanikleobce.cz>). Spolek pro vojenská pietní místa spravuje a stále doplňuje databázi památníků obětí světových válek (<http://www.vets.estranky.cz>), která je dostupná na internetových stránkách uvedeného občanského sdružení. Další informace o prvcích kulturněhistorického potenciálu lze najít v různých encyklopediích (např. série ilustrovaných encyklopedií nakladatelství Libri nebo řada publikací o památkách a dalších turistických zajímavostech od Kartografie Praha⁶), ale také v podrobných turistických mapách daného území. Kulturní infrastrukturu můžeme sledovat jednak prostřednictvím centrální organizace NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) a jednak prostřednictvím údajů za jednotlivé obce ve sledovaných modelových územích, které poskytuje Český statistický úřad v rámci Městské a obecní statistiky. V případě živé kultury (tzn. různých spolků, pořádaných kulturních akcí) budeme vycházet především z internetových stránek Ministerstva vnitra České republiky, které obsahují seznam občanských sdružení, z informací jednotlivých obcí a z terénního šetření. V případě čerpání informací z více zdrojů je nutné dávat pozor na případné duplicity, protože jeden prvek se může vyskytovat ve více databázích (např. památkově chráněný kostel se objevuje jak v databázi památek, tak na seznamu kostelů).

⁶ 111 nej... České republiky, 222 technických skvostů České republiky, 333 památných míst České republiky, 444 historických měst a městeček České republiky, 555 památek lidové architektury České republiky, 666 přírodních krás České republiky, 777 kostelů, klášterů a kaplí České republiky, 888 hradů a zámků České republiky, 999 turistických zajímavostí České republiky

Kromě informací dostupných prostřednictvím uvedených databází jsme čerpali také z výstupů terénního šetření, které sloužilo jako doplněk při zjišťování informací o zájmových územích. Od 6. do 21. března 2010 jsme na základě mapových podkladů v terénu identifikovali především drobné sakrální objekty, pozůstatky lidské činnosti v krajině a další prvky z kategorií „krajina“ a „místa“.

3.3 Význam a váhy jednotlivých prvků kulturněhistorického potenciálu

Asi není třeba příliš diskutovat o tom, že některé kulturněhistorické prvky mají pro rozvoj regionů větší potenciál než prvky jiné. Přítomnost nemovité kulturní památky (např. hradu nebo zámku) bezpochyby skýtá větší potenciál rozvoje než boží muka u polní cesty. Proto je nutné určit pro různé prvky kulturněhistorického potenciálu rozvoje rozdílné váhy podle toho, jaký význam či přínos mohou pro daný region mít.

Jednotlivé prvky budeme řadit do tabulky podle toho, o jaký druh prvku se jedná, a podle významu, který konkrétní prvek má. Přiřazení tohoto významu bude relativně subjektivní, vycházíme však ze znalosti sledovaných území a věříme, že význam odhadneme poměrně přesně.

Rozhodli jsme se stanovit různé váhy pro jednotlivé významové úrovně uvedené v tab. 1 následujícím způsobem: lokalita – 1 bod, region – 2 body, stát – 3 body, Evropa – 4 body, svět – 5 bodů. Každý prvek kulturněhistorického potenciálu bude mít číselnou hodnotu podle počtu bodů, které má významová úroveň, do níž jsme prvek zařadili. Po sečtení bodů za všechny prvky v jednotlivých kategoriích získáme ukazatele, které nám umožní porovnávání kulturněhistorického potenciálu zvolených modelových území.

Vzhledem k tomu, že vybraná modelová území jsou různě velká (jak podle rozlohy, tak podle počtu obyvatel i podle počtu obcí, případně sídel), nestačí provést srovnání absolutních hodnot za sledovaná území, abychom mohli porovnávat kulturněhistorický potenciál v různých regionech. Pro porovnávání kulturněhistorického potenciálu jednotlivých území je nutné provést relativizaci hodnot tohoto jevu k výše uvedeným ukazatelům, tedy rozloze, počtu obyvatel, počtu obcí a počtu sídel.

Některé prvky kulturněhistorického potenciálu mají plošný charakter (národní park, chráněná krajinná oblast, přírodní rezervace, bojiště apod.) a mohou se proto

rozkládat na území více obcí. Rozhodli jsme se tyto prvky započítat ke každé obci, na jejíž území tento prvek zasahuje, ale do kulturněhistorického potenciálu celého regionu POÚ je započítáváme pouze jednou. Kdybychom totiž kulturněhistorický potenciál správního obvodu počítali jako prostý součet kulturněhistorického potenciálu jednotlivých obcí, došlo by k výraznému zkreslení, neboť by jeden prvek byl započítán několikrát. Totéž platí i o uměleckých dílech (zejména o literárních), která se zachycují větší oblast než jednu obec. Opět tato díla zahrnujeme ke každé obci, které se týká, ovšem do údaje za region POÚ je započítáváme pouze jednou.

Kulturní akce, které se konají v jednotlivých obcích, je možné dělit na ty konané každoročně a na „výroční“ (oslavy založení obce, založení Sboru dobrovolných hasičů apod.). Rozhodli jsme se v rámci této práce sledovat kulturní akce konané během roku 2009. Zkreslení kulturněhistorického potenciálu vyplývající z nezahrnutí výročních akcí, které se nekonají právě v uvedený rok, je možné považovat za relativně malé a přijatelné.

3.4 Shrnutí

V rámci této kapitoly jsme určili, které objekty, činnosti a prvky budeme považovat za součást kulturněhistorického potenciálu a budeme je tedy sledovat v modelových územích. Jedná se o prvky zahrnuté do jednotlivých kategorií, které uvedl ve své knize Howard (2003) – krajina, místa, památky, lidé a aktivity – a navíc jsme jako součást kulturněhistorického potenciálu určili prvky kulturní infrastruktury. Dále jsme určili zdroje informací, z nichž budeme při identifikaci kulturněhistorického potenciálu sledovaných regionů vycházet. Sledovány budou především veřejně přístupné databáze, doplňkem je terénní šetření v modelových územích. Protože všechny prvky nejsou v rámci kulturněhistorického potenciálu stejně významné, stanovili jsme také jejich váhy pro účel „kvantifikace“ tohoto potenciálu. Na základě metodiky uvedené v této kapitole můžeme sledovat kulturněhistorický potenciál zájmových území, což je obsahem kapitoly páté. Následující kapitola je zaměřena na charakteristiku modelových území. Rozdílné podmínky (fyzickogeografické, polohové, historický vývoj atd.) se v rozsahu a „kvalitě“ kulturněhistorického potenciálu jednotlivých regionů odrážejí.

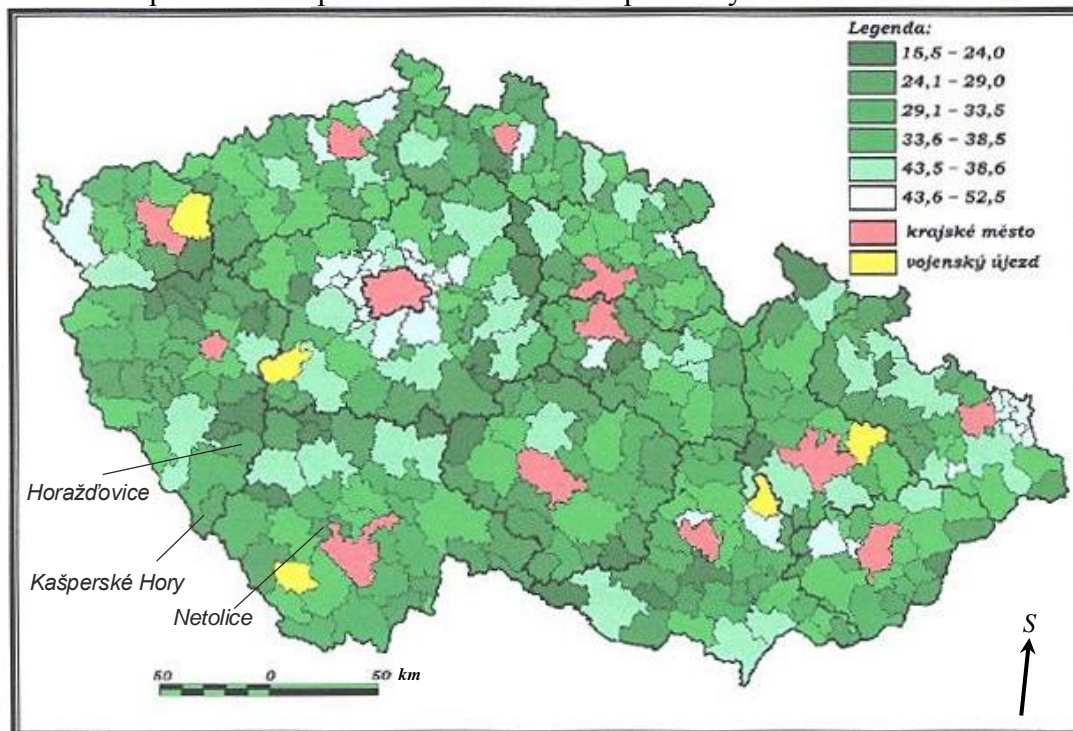
4 Základní charakteristika modelových území

Kulturněhistorickým potenciálem Česka na úrovni krajů a okresů se zabývali např. Heřmanová, Chromý a kol. (2009). Naše práce se zaměřuje na studium této problematiky v konkrétních menších regionech. Jako modelová území byly zvoleny 3 regiony POÚ. Jedná se o správní obvody POÚ Horažďovice, Kašperské Hory a Netolice. Úroveň správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem byla zvolena zejména s ohledem na velikost těchto jednotek. Výzkum na úrovni jednotlivých obcí (tedy spíše lokalit než regionů) by byl pravděpodobně ovlivněn ve smyslu velkého vlivu případných výjimečných (extrémních) případů. Naopak regiony ležící v hierarchii správního členění o 1 stupeň výše – regiony obcí s rozšířenou působností – jsou již pro účely našeho sledování poměrně rozsáhlé.

Důvodem pro výběr regionů místo jednotlivých obcí je i skutečnost, že v některých případech docházelo ke změnám vymezení území obcí a prvky kulturněhistorického potenciálu se tak ocitly na území jiné obce, ačkoli jsou jinak neodmyslitelně spojeny s obcí sousední. Příkladem tohoto případu je zřícenina hradu Prácheň, která leží na území obce Velké Hydčice, i když je odjakživa spojována s Horažďovicemi.

Modelová území byla vybírána tak, aby se nacházela v periferních oblastech Česka (viz obr. 20, kde všechna 3 vybraná území spadají do druhé nejslabší kategorie) a současně aby se vyznačovala odlišnými charakteristikami, ze kterých vyplývají rozdílné podmínky rozvoje. Proto bylo vybráno jedno území v pohraničí, jedno ve vnitrozemí na rozhraní dvou krajů a jedno v blízkosti velkého města (Českých Budějovic). Rozdíly mezi regiony spočívají také v odlišných fyzickogeografických podmínkách – od nadmořské výšky přes charakter reliéfu a podnebí až po půdní poměry. Sledované oblasti prošly i různým historickým vývojem. Region Kašperských Hor byl silně postížen poválečným odsunem německého obyvatelstva a následným vytvořením pohraničního pásma, zatímco další dvě území tímto dotčena nebyla. Vybrali jsme tedy území s odlišným vývojem osídlení – oblasti s kontinuálním osídlením vs. oblast se specifickým vývojem (vysídlení a následné nedostatečné dosídlení).

Obr. 20: Exponovanost správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem v Česku

Pozn.: Mapa zobrazuje exponovanost správních obvodů POÚ tak, jak je definována a stanovena v práci Čermáka (2004). Čím nižší hodnotu region dosahuje (tmavší zelená), tím je území méně exponované, tedy může být považováno za perifernější než území s hodnotou vyšší.

Zdroj: upraveno podle Čermák (2004)

Dalším kritériem pro výběr zájmových oblastí byla přítomnost alespoň jedné významné nemovité kulturní památky ve spravovaném území, protože kulturní památky představují záruku alespoň minimálního kulturněhistorického potenciálu. V případě POÚ Horažďovice se jedná o zříceninu hradu Prácheň, jež byla v minulosti významným centrem pro relativně velké území (Semotanová 1998). V regionu POÚ Kašperské Hory je takovým objektem hrad Kašperk, založený ve 14. století Karlem IV. jako strážní hrad, a nedaleko Netolic leží zámek Kratochvíle přebudovaný z původní gotické tvrze v pohodlné renesanční sídlo. Kulturněhistorický potenciál se může lišit také podle toho, zda je dané území součástí některé kulturní oblasti, či nikoliv. Při pohledu na obr. 21 je zřejmé, že vybraná modelová území nepředstavují samostatné kulturní oblasti. Pouze území ve správě POÚ Horažďovice je součástí Prácheňska, které mezi takové tradiční regiony s typickou kulturou a folklórem patří. V některých pracích se objevuje rovněž Šumava či Pošumaví jako specifická oblast (např. Heřmanová, Chromý a kol. 2009). V tom případě je součástí některé z kulturních oblastí i správní obvod POÚ Kašperské Hory.

Jedním z hledisek při volbě modelových území byla také znalost daného regionu z autopsie.

Obr. 21: Folklorní oblasti v Česku

Pozn.: 1 – Kozácko, 2 – Blata, 3 – Doudleby, 4 – Prácheňsko, 5 – Chodsko, 6 – Plzeňsko, 7 – Stříbrsko, 8 – Plasko, 9 – Karlovarsko, 10 – Střední Čechy, 11 – Polabí, 12 – Boleslavsko, 13 – Podještědí, 14 – Podkrkonoší, 15 – Náchodsko, 16 – Hradecko, 17 – Litomyšlsko, 18 – Horácko, 19 – Podhorácko, 20 – Brněnsko, 21 – Haná, 22 – Slezsko, 23 – Lašsko, 24 – Valašsko, 25 – Moravské Slovácko (a – Kyjovsko, b – Dolňácko, c – Hornácko, d – Podluží, e – Luhačovické Zálesí, f – Moravské Kopanice)

Zdroj: <http://www.folklor.cz>

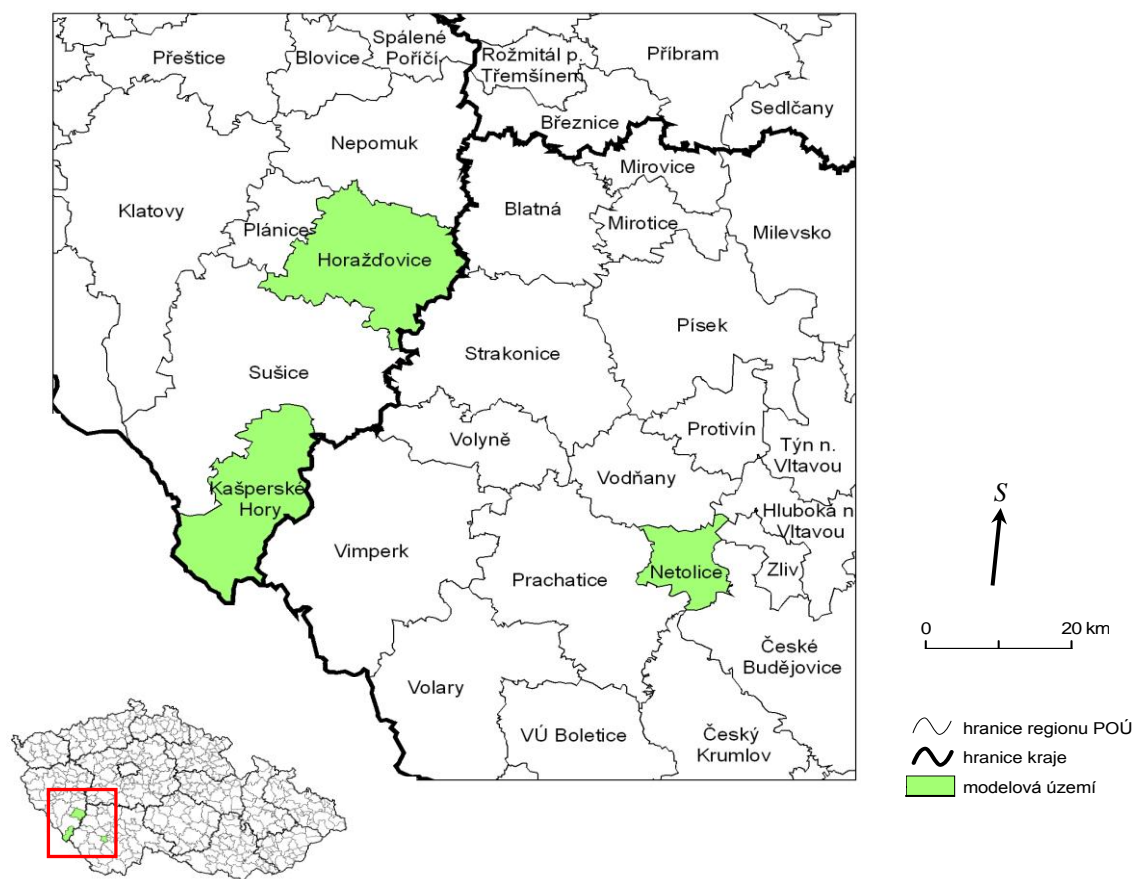
Další část této kapitoly bude věnována charakteristice vybraných území. Zahrnut bude nejen obecný profil oblastí, ale pozornost věnujeme také historickému vývoji regionů, protože řada odkazů z minulosti se zde promítá do současného kulturněhistorického potenciálu rozvoje.

4.1 Poloha

4.1.1 Poloha vnější

Nejprve se budeme věnovat poloze vnější, tedy poloze modelových území vůči okolí. Jak jsme uvedli výše, modelová území jsme vybírali tak, aby se mimo jiného lišila svou polohou. Základní představu o poloze modelových území přináší obr. 22, který znázorňuje polohu sledovaných regionů vůči krajským hranicím a v němž jsou zobrazeny také sousední správní obvody na úrovni POÚ.

Obr. 22: Poloha modelových území

Zdroj: vlastní tvorba

Region POÚ Horažďovice se nachází na jihovýchodním okraji Plzeňského kraje. Modelové území bezprostředně sousedí s Jihočeským krajem. Poloha na hranici krajů má své klady i zápory. Za pozitivum můžeme považovat přibližně stejnou dostupnost dvou poměrně významných center, a sice Plzně a Českých Budějovic. Tímto se zvyšuje počet možností a výběr např. v oblasti školství (v obou krajských městech jsou vysoké školy) nebo zdravotnictví (specializované obory v rámci krajských nemocnic). Nevýhodou pak může být jakási dvojakost při vnímání náležitosti ke kraji, problematičtější zde tedy může být otázka regionální identity na mezoregionální úrovni, kdy část obyvatelstva se může identifikovat spíše s Jihočeským krajem, ke kterému však region v současnosti nespádá. Horažďovice a jimi spravovaná oblast má tendence spádovat spíše k okresnímu městu Strakonici než ke Klatovům, zatímco v současném administrativním členění je příslušnost k Plzeňskému kraji namísto vzhledem k výraznějším vazbám směrem na Plzeň než na České Budějovice (Hampl 2005). Nacházíme zde tedy jakousi rozpolcenost regionální identity vůči krajům. To, že Horažďovicko a okolní oblasti leží na pomezí vlivu jižních a západních Čech, lze

doložit např. i příslušností farností v regionu Horažďovicka k českobudějovické diecézi namísto plzeňské.

Tento region leží ve vnitrozemí a pohraničí je již poměrně vzdálené, nelze tedy hovořit o příhraniční oblasti z hlediska geometrického. Nejbližšími hraničními přechody jsou Železná Ruda, vzdálená necelých 50 km a dále pak Strážný (vzdálenost je již přes 60 km), jež umožňují spojení s Německem. I přes tuto skutečnost zde ovšem existuje přeshraniční spolupráce na úrovni obcí a přínosem je rovněž působení několika firem s německými vlastníky v tomto regionu.

Sousedními administrativními jednotkami na úrovni POÚ jsou mikroregiony Sušice, Plánice, Nepomuk, Blatná a Strakonice. Nejsilnější vazby má toto modelové území s regiony Sušice a Strakonice, a to především v souvislosti s dojížděnkou do škol a do zaměstnání. Dojížděnka do Sušice a Strakonice se neuskutečňuje pouze z Horažďovic, ale zmíněná dvě centra se silně uplatňují jako cíle pracovní a školské dojížděny i u dalších obcí Horažďovicka; z Horažďovic a Svěradic navíc relativně velký počet obyvatel dojíždí za prací a do škol do Blatné. Dojížděnka do škol v Sušici a Strakonici je ovlivněna hlavně nepřítomností gymnázia v Horažďovicích. Počet obyvatel, kteří dojíždějí za prací ať už do Strakonice, Sušice nebo do Blatné představují u jednotlivých obcí přibližně 10 % všech vyjíždějících za prací (SLDB 2001). Města Sušice, Horažďovice a Strakonice spolupracují i na základě polohy na řece Otavě v rámci projektu Otavská plavba (projektu se účastní ještě město Písek). Tato spolupráce se však týká pouze správních středisek, nikoliv celých spravovaných území. Vztahy se zbývajícími sousedními regiony (Plánice, Nepomuk) jsou výrazně slabší i vzhledem k již větší vzdálenosti, horšímu dopravnímu spojení do těchto oblastí a konkurenci dalších center – region Nepomuk má nejsilnější vazby s Plzní, v případě Plánice se jedná o Klatovy.

Region POÚ Kašperské Hory leží na jižním okraji Plzeňského kraje při hranici s krajem Jihočeským. Sahá až ke státní hranici s Německem, resp. se spolkovou zemí Bavorsko. Ve druhé polovině 20. století byla tato hranice prakticky neprodyšně uzavřená v souvislosti s vytvořením pohraničního pásma. Situace se změnila až po r. 1989 a k ještě většímu otevření hranice došlo po vstupu Česka do Schengenského prostoru v r. 2007. Prostupnost této hranice je však omezena existencí Národního parku Šumava. Region POÚ Kašperské Hory je součástí Euroregionu Šumava, který je nástrojem pro přeshraniční spolupráci na pomezí Česka, Německa (resp. Bavorska) a

Rakouska. Spolupráce se týká nejrůznějších aktivit v pohraničním prostoru – jedná se především o turismus, ale také např. o komunikace nejrůznějšího druhu. Spolupráce funguje i na bázi partnerských měst. Region se sice vyznačuje relativně odlehlou polohou v rámci Česka, avšak právě sousedství s Německem představuje možnost pro rozvoj regionu pomocí kooperace se zahraničními subjekty.

Na hierarchické úrovni obcí s rozšířenou působností je území součástí správního obvodu ORP Sušice, které je přirozeným centrem spádovosti z regionu. Sousedními administrativními jednotkami na úrovni POÚ jsou Vimperk a Sušice. Vztah mezi regionem POÚ Kašperské Hory a Sušicí je poměrně silný, protože Sušice je spádovým centrem i pro toto území a jak již bylo zmíněno, je také obcí s rozšířenou působností pro oblast Kašperskohorska. U Vimperku přetrvávají vazby z minulosti, kdy docházelo ke změnám ve vymezení územní působnosti Vimperku a Kašperských Hor (blíže např. Skála 2007). V současném období je možné spojení dvou center sledovat především pomocí dojížděky za prací a do škol. Podle údajů ze SLDB 2001 dojíždělo z Kašperských Hor do Vimperka 32 ekonomicky aktivních obyvatel z celkového počtu 257 vyjíždějících. Když připočteme ještě dojížděku do Stach, které jsou součástí správního obvodu POÚ Vimperk, zjistíme, že podíl vyjíždějících do těchto dvou obcí představoval více než pětinu ekonomicky aktivních obyvatel vyjíždějících z Kašperských Hor. Vztah mezi regionem POÚ Kašperské Hory a POÚ Vimperk je posilován i tím, že ve Vimperku sídlí správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, jejichž část zasahuje i do správního obvodu POÚ Kašperské Hory.

Třetí zvolené modelové území se nachází v Jihočeském kraji. Region POÚ Netolice leží ve vnitrozemí. Poloha daleko od hranic prakticky vylučuje možnost přeshraniční spolupráce založené na bezprostředním sousedství, i když centrum regionu – město Netolice – je členem Euroregionu Šumava. Toto modelové území nesousedí s žádným jiným vyšším územně správním celkem – je obklopeno pouze regiony, které jsou také součástí Jihočeského kraje. Poloha tohoto regionu tedy předurčuje zaměření spolupráce spíše uvnitř Jihočeského kraje se sousedními administrativními jednotkami, případně na mikroregionální úrovni (Mikroregion Netolicko).

Správní obvod POÚ Netolice je součástí regionu ORP Prachatice, z čehož vyplývají i vazby s tímto střediskem. Na úrovni POÚ sousedí se správními územími obcí Prachatice, Vodňany, Hluboká nad Vltavou, Zliv a České Budějovice. Rovněž u Netolicka můžeme sledovat vazby na sousední správní obvody obcí s pověřeným

obecním úřadem, resp. spíše na centra těchto administrativních jednotek. Pokud budeme sledovat dojížděku do zaměstnání a do škol (podle SLDB 2001) do obcí mimo region POÚ Netolice, zjistíme, že nejvíce obyvatel sledovaného území dojíždí do Českých Budějovic a na druhém místě do Prachatic. Tato dvě města jsou centry vyšší hierarchické úrovně (Prachatice byly do 31. 12. 2002 sídlem okresního úřadu, dnes jsou obcí s rozšířenou působností, České Budějovice jsou krajským městem). Vazby mezi Netolickem a Českými Budějovicemi lze doložit i sociogeografickou regionalizací České republiky (Hampl 2005), kde je území POÚ Netolice součástí vymezeného mikroregionu Českých Budějovic.

4.1.2 Poloha vnitřní

Nyní se budeme věnovat poloze vnitřní, tedy vnitřní diferenciaci jednotlivých území. U všech modelových území můžeme pozorovat polohu správního střediska na některém okraji spravovaného území (viz např. příloha 39). Modelová území nejsou tedy uspořádána koncentricky. Tato asymetrie se odráží v dopravních nárocích a v tendenci nejvzdálenějších obcí spádovat k centru sousední jednotky (např. Nalžovské Hory ke Klatovům). U správního obvodu POÚ Kašperské Hory je poloha střediska na okraji regionu do značné míry zapříčiněna fyzickogeografickými podmínkami, kvůli kterým se v minulosti rozvíjelo především město Kašperské Hory, zatímco výše položené obce byly vždy poněkud odlehlé a méně atraktivní.

V tab. 2 uvádíme některé základní informace o modelových územích.

Tab. 2: Základní údaje o modelových územích

<i>Region POÚ</i>	<i>Rozloha (km²)</i>	<i>Počet obyvatel¹</i>	<i>Hustota zalidnění (obyv./km²)¹</i>	<i>Počet obcí</i>	<i>Počet částí obcí</i>
Horažďovice	258,88	12197	47,11	20	60
Kašperské Hory	219,58	2241	10,21	5	25
Netolice	78,14	4003	51,23	8	17
Česko	78867	10467542	132,72	6245	15055

Pozn. ¹: stav k 31. 12. 2008

Zdroje: <http://mesta.obce.cz>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>

Z údajů uvedených v tab. 2 je zřejmé, že rozlohou největší je region POÚ Horažďovice, v němž současně žije největší počet obyvatel. Toto modelové území se zároveň skládá z největšího počtu obcí i jejich částí. Velikost tohoto sledovaného území souvisí s tím, že Horažďovice jsou nejen obcí s pověřeným obecním úřadem, ale

rovněž obcí s rozšířenou působností, takže leží na poněkud vyšší pozici v hierarchii úrovni veřejné správy než zbývající dva sledované regiony. Horažďovicko zaujímal významnou pozici již ve středověku v souvislosti s hradem Práchní, který byl správním centrem celé oblasti. Význam se projevil i v pozdější době v podobě vytvoření Prácheňského kraje, který plnil správní funkci až do správní reformy v roce 1848, resp. 1850 (Hledíková, Janák, Dobeš 2007).

Nejmenší rozlohu má Netolicko, rozloha regionu Kašperských Hor je srovnatelná s plošným rozsahem Horažďovicka. Pod pověřený obecní úřad Kašperské Hory však spadá pouze 5 obcí ve srovnání s 20 obcemi ve správě POÚ Horažďovice. V rámci POÚ Kašperské Hory se tedy jedná o plošně rozsáhlé obce, ale tyto obce jsou malé z hlediska počtu obyvatel. Je to charakteristický rys této horské oblasti.

Co se týče počtu obyvatel, Horažďovicko výrazně převyšuje ostatní dva správní obvody. Z velmi nízkého počtu obyvatel žijících v regionu POÚ Kašperské Hory a současně relativně velké rozlohy tohoto území vyplývá velmi nízká hustota zalidnění, a to ve srovnání s Českem i s dalšími dvěma sledovanými oblastmi.

U správního obvodu POÚ Kašperské Hory zaznamenáváme největší průměrný počet částí obce (v průměru 5 částí na obec). To souvisí s malou populační velikostí jednotlivých sídel a nutností spravovat více sídel jednou správou, protože jednotlivá sídla nemají kapacity na zajištění chodu vlastního úřadu. Již Kuldová (2005) upozorňuje, že tento rys (tedy vysoký průměrný počet částí obce na obec) se vyskytuje především v regionech při hranici s Německem. Naopak nejmenším průměrným počtem částí obce na obec se vyznačuje Netolicko. Menší počet částí obce usnadňuje správu určeného území.

4.1.3 Poloha v krajině

Modelová území se kromě jiného liší i svou polohou v krajině. Zatímco správní obvod POÚ Kašperské Hory má charakter hornatiny, Horažďovice leží v údolí řeky Otavy a celý region Horažďovicka lze popsat jako pahorkatinu. Netolicko se potom nachází na okraji jihočeské rybníkářské oblasti. S polohou modelových území v krajině souvisí i přítomnost významných krajinných prvků, jakými jsou hory, řeky, prvky vegetace apod. V případě Horažďovicka je takovým významným prvkem Prácheň (obr. 23) – hora, na níž se nachází zřícenina stejnojmenného hradu. Podle tohoto vrcholu se v minulosti jmenoval celý Prácheňský kraj. Kašperskohorsko je součástí

Šumavy. Z toho vyplývá celkový krajinný ráz oblasti, kde dominují lesy a jednotlivé vrcholy. Dále se zde nachází soutok Vydry s Křemelnou, čímž vzniká řeka Otava (obr. 24). Dalšími typickými krajinnými prvky tohoto území jsou rozsáhlá rašeliniště. Netolicko se naproti tomu vyznačuje polohou na okraji Českobudějovické pánve. Součástí krajiny tohoto regionu je několik (spíše menších) rybníků, které představují typický krajinný prvek velké části jižních Čech (obr. 25).

Poloha v krajině se rovněž může odrážet v kulturněhistorickém potenciálu. Jednou z možností, jak se může poloha v krajině projevit, je charakter osídlení a z toho vyplývající rozmístění a četnost, především hmotných, prvků kulturněhistorického potenciálu. Druhou oblastí, na níž má poloha v krajině vliv, je hospodářská činnost, jejíž pozůstatky se v území dodnes projevují. Díky poloze poblíž zlatonosné řeky Otavy se v okolí Horažďovic rýžovalo zlato. Po této činnosti zůstaly v krajině patrné tzv. sejpy (neboli hrubata), které rovněž patří mezi prvky kulturněhistorického potenciálu jako antropologické tvary dokládající činnost předků. Poloha Kašperskohorska ve vyšší nadmořské výšce se odráží jednak v řídkém rozmístění hmotných prvků a jednak v charakteru hospodářské činnosti dřívějších obyvatel této oblasti, jejíž připomínky se dochovaly do současnosti, i v lidové kultuře (např. umrlčí prkna, typické pokrmy). Netolicko je jednoznačně spojeno s jihočeskou rybníkářskou tradicí díky své poloze a také díky stavitelům rybníků, kteří jsou s tímto regionem spojeni.

Obr. 23: Hora Prácheň (POÚ Horažďovice)

Zdroj: <http://www.velkehydvice.cz>

Obr. 24: Soutok Vydry s Křemelnou

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 25: Jeden z rybníků v regionu POÚ Netolice

Zdroj: foto Michal Němejc

4.2 Charakteristika modelových území podle vybraných ukazatelů

V této části práce budeme vycházet z údajů uvedených v příloze 2. Tato příloha je zaměřena na ukazatele, podle kterých můžeme poukazovat na perifernost modelových území.

U všech modelových území zaznamenáváme nižší úroveň vzdělanosti (viz příloha 2). Podíl obyvatel starších 15 let s maturitou nebo vyšším vzděláním je relativně výrazně nižší než hodnota za celé Česko. Podíl obyvatel se základním vzděláním a středoškolským vzděláním bez maturity je potom logicky nad průměrem Česka. Tento ukazatel souvisí s počtem a charakterem pracovních příležitostí v regionech. Obyvatelé s vyšším vzděláním většinou odcházejí za prací do větších měst, protože v uvedených regionech nenacházejí se svou kvalifikací uplatnění. Pomocí (nejen) tohoto ukazatele můžeme tedy všechna vybraná modelová území hodnotit jako periferní. Všechna modelová území mají rovněž vysoký podíl obyvatel, kteří žijí v malých obcích (do 499 obyvatel). Tento podíl několikanásobně převyšuje celostátní hodnotu. I tento ukazatel umožňuje označit modelová území za periferní.

Region POÚ Horažďovice má v porovnání s ostatními modelovými územími i v porovnání s Českem vysoký podíl obyvatel žijících mimo města. Z 20 obcí regionu mají status města pouze Horažďovice a Nalžovské Hory. Horažďovicko se dále vyznačuje poměrně výrazným podílem ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v sekundéru. Zde je nutné vzít v úvahu stáří uvedených údajů a mít na paměti, že od data Sčítání se situace v regionu už poněkud změnila (zánik několika podniků). Přesto však můžeme konstatovat, že zaměstnanost v sekundéru je zde celkem výrazná vzhledem k tomu, že v tomto regionu působí několik významných zaměstnavatelů právě

z uvedeného sektoru ekonomiky (HASIT Šumavské vápenice a omítkárny, a.s., HAAS Fertigbau, spol. s r.o. – výrobní závod Chanovice, ATRIUM, s.r.o.). Poměrně zvláštní je nízký podíl zaměstnanosti v terciéru, který bychom u tohoto regionu, jehož centrum tvoří relativně větší město s mnoha správními i dalšími funkcemi, čekali vyšší. Tento nízký podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v terciéru zřejmě souvisí s podílem obyvatel žijících ve městech, který u tohoto regionu rovněž dosahuje poměrně nízké hodnoty.

Kašperskohorsko se vymyká vysokým podílem lesů na celkové rozloze území. Podíl lesů na rozloze regionu je skutečně extrémní a může být považován za jeden z charakteristických znaků Kašperskohorska, jehož velká část je součástí Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Velká lesnatost se následně odráží i ve vysokém podílu ekonomicky aktivních obyvatel v priméru, kam spadá kromě jiného i lesnictví. Dalším údajem, jímž se region POÚ Kašperské Hory odlišuje od zbývajících dvou území i od celorepublikového průměru, je podíl obyvatel žijících v obcích, které nemají status města. Tento nízký podíl je ovlivněn počtem obyvatel, kteří žijí ve správním středisku, a statusem města u Rejštejna. Tento status je dán historicky, ačkoliv dnešní charakter Rejštejna je spíše vesnický. U Kašperskohorska rovněž zaznamenáváme poněkud vyšší hodnotu nezaměstnanosti.

U posledního sledovaného území – Netolicka – zaznamenáváme ze všech tří regionů nejmenší nezaměstnanost. Ta zde k 30. 11. 2009 dosahovala 5,9 %, což je výrazně méně než v regionech POÚ Horažďovice i Kašperské Hory. Tato hodnota je rovněž podprůměrná ve srovnání s údajem za celé Česko. Relativně nízká úroveň nezaměstnanosti pravděpodobně souvisí s blízkostí velkého centra – Českých Budějovic, které jsou snadno dostupné pro denní dojížděku za prací.

4.3 Vývoj osídlení v modelových oblastech

Vývoj osídlení je vždy ovlivňován několika faktory – populačním vývojem, politickou situací a také fyzickogeografickými podmínkami. Poslední uvedený faktor se odrazil v rozdílech v počátcích osidlování modelových území (viz příloha 3). Zatímco území Horažďovicka a Netolicka, která leží v nižších nadmořských výškách, byla na přelomu 12. a 13. století již víceméně souvisle osídlena, v případě Kašperskohorska mělo v téže době osídlení charakter roztroušených samot a osad narušujících zalesněné území. Postupem času docházelo k celoplošnému růstu počtu obyvatel na českém území

a obyvatelstvo početně rostlo i ve výše položených oblastech. Svou roli v tomto procesu sehrál jednak populační růst související se zlepšováním životních podmínek, ale také surovinové bohatství právě hůře dostupných výše položených oblastí. V případě Kašperskohorska se jednalo o bohaté zásoby dřeva, drahých kovů a surovin pro výrobu skla.

Kromě vývoje osídlení se fyzickogeografické podmínky odrážejí také v charakteru osídlení. Zatímco v níže položených oblastech (regiony POÚ Netolice a Horažďovice) vznikala sídla postupným rozrůstáním se a zástavba tak byla vždy relativně kompaktní, osídlení horské oblasti Kašperskohorska mělo vždy podobu roztroušených osad. Osady se skládaly z několika chalup, které od sebe byly oddělené rozsáhlými pozemky přiléhajícími k jednotlivým usedlostem. Tato struktura, kdy jsou sídla malá, bez souvislé zástavby a od sebe poměrně vzdálená, se u některých obcí zachovala dodnes (např. Modrava, Horská Kvilda). Obce Netolicka a Horažďovicka (kromě měst) můžeme popsat většinou jako vsi návesní nebo ulicovky.

Obr. 26: Ortofotomapa Hradešic (POÚ Horažďovice)

Zdroj: <http://geoportal.cenia.cz>

Obr. 27: Ortofotomapa Horské Kvildy (POÚ Kašperské Hory)

Zdroj: <http://geoportal.cenia.cz>

Obr. 28: Ortofotomapa Mahouše (POÚ Netolice)

Zdroj: <http://geoportal.cenia.cz>

Přesná čísla dokládající počet obyvatel přináší údaje ze sčítání lidu. Velikost populace modelových území tak můžeme sledovat od roku 1869. Základní přehled o změně počtu obyvatel od 2. poloviny 19. století po současnost přináší tab. 3, která

vychází z údajů v příloze 4. Tab. 3 obsahuje index vývoje počtu obyvatel za celé sledované regiony, hodnoty pro jednotlivé obce uvádí příloha 5.

Index vývoje poměrně zřetelně poukazuje na rozdíl mezi pohraničním modelovým územím (POÚ Kašperské Hory) a dvěma vnitrozemskými oblastmi. Velmi patrný je pokles počtu obyvatel v poválečném období. Tento pokles je obzvlášť výrazný právě u regionu POÚ Kašperské Hory. Kašperskohorsko se nachází za bývalou česko-německou jazykovou hranicí (hranice vymezena k roku 1930, kdy kritériem byla hodnota 50 % německého obyvatelstva v obci). Tato hranice je znázorněna např. v práci Kuldové (2005). Region POÚ Kašperských Hor byl postižen odsunem obyvatel a následně také vytvořením hraničního pásma při tzv. Železné oponě. U obou vnitrozemských regionů zaznamenáváme plynulý pokles počtu obyvatel, který začal již v předválečném období. U správního obvodu POÚ Netolice zaznamenáváme v posledním desetiletí dokonce mírný nárůst počtu obyvatel.

Tab. 3: Index vývoje počtu obyvatel v modelových územích v letech 1869 až 2008

Obec	Index vývoje (%)						
	1869	1930	1950	1961	1970	2001	2008
region POÚ Horažďovice	100	88,55	71,43	74,98	70,22	63,26	62,94
region POÚ Kašperské Hory	100	105,63	45,81	34,75	33,53	28,90	27,97
region POÚ Netolice	100	88,70	72,49	70,17	65,40	66,17	66,91

Pozn.: počet obyvatel v roce 1869 = 100 %

Zdroje: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1970, vlastní výpočty

4.4 Historický vývoj modelových území

V této kapitole se nebudeme zabývat celým historickým vývojem sledovaných regionů od počátků osídlení až po současnost, ale zaměříme se pouze na specifické události a procesy, které se svou jedinečností dnes odrážejí v kulturněhistorickém potenciálu námi zvolených oblastí. Události obecného charakteru, jež proběhly víceméně na území celého Česka v přibližně stejné podobě, zde zmiňovat nebudeme.

4.4.1 Horažďovicko

Počátky vývoje Horažďovicka jsou spojeny s opevněným hradištěm na Práchni. Opevněný hrad se ve 12. století stal správním centrem Prácheňského kraje (Ottův slovník naučný 1903), který zahrnoval dnešní Horažďovicko, Strakonicko, Vimpersko, Kašperskohorsko a Sušicko. Po přesunutí správních funkcí do Písku se život začal

soustřeďovat do nedaleké osady Gorazdějovic (později nazývaných jako Horažďovice) a hrad začal pozbývat význam. V roce 1292 byly Horažďovice povýšeny na město, čímž se dále upevnilo jejich postavení jako centrum nejbližšího okolí. Toto rané období je spojeno rovněž s rýžováním zlata na Otavě, po němž dodnes nacházíme v krajině stopy v podobě sejpů (kopečků vyrýžovaného materiálu – obr. 29).

Další rozvoj Horažďovicka je spojen s rodem Bavorů ze Strakonice. Ti nechali město Horažďovice opevnit a postavili zde tvrz (v 17. století přestavěnou na zámek – obr. 30). S tímto rodem je spojena i jedna významná událost – při tažení proti rebelujícím pánům zde v roce 1307 zemřel (patrně na úplavici) český král Rudolf Habsburský, známý také jako „král Kaše“. Tato událost je patrně nejznámější částí českých dějin, u níž se objevuje jméno Horažďovic.

Obr. 29: Sejpy v okolí Otavy

Zdroj: foto Pavla Rudová

Obr. 30: Zámek v Horažďovicích

Zdroj: foto Pavla Rudová

Rozvoj obcí dnešního Horažďovicka není spojen jen se zlatem rýžovaným na Otavě, ale také s těžbou stříbra ve Stříbrných Horách, které jsou dnes součástí obce Nalžovské Hory. Naleziště stříbra byla natolik významná, že Stříbrné Hory byly samostatným královským městem (zdejší ložiska patřila mezi 5 nejvýznamnějších v českém království – Nalžovské Hory; <http://www.nalzovskehory.cz>). Těžba zde probíhala od 16. až do konce 19. století. Kromě stříbra se zde v podstatně menší míře těžil také cín a olovo.

Významným rodem, který působil na Horažďovicku v 19. století, byli Rummerskirchové. Ti na Otavě zavedli umělý chov perlorodek. Dále založili Panskou zahradu a anglický park na ostrově v Horažďovicích a patřil jim rovněž zámek v Chanovicích. Anglický park nechali vybudovat rovněž Taaffové na svém panství

v Nalžovských Horách, konkrétně na Prašivici. Tento rod dále nechal také v historizujícím stylu přestavět zdejší zámek.

4.4.2 Kašperskohorsko

O souvislém osídlení v oblasti Kašperskohorska můžeme hovořit až v souvislosti s příchodem Slovanů na přelomu 7. a 8. století (Řezníčková 2003). Vzhledem k poloze ve vyšší nadmořské výšce zde probíhala intenzivní kolonizace až v pozdější etapě. Ve středověku zde existovaly pouze Kašperské Hory a Rejštejnský zámek, původně tvořící jednu obec. Osídlení ve výšce položených částech regionu mělo charakter samot a roztroušených dvorců. „Na počátku 17. století začala nová vlna kolonizace dalších lesních ploch, přinášející trvalé osídlení i vyšších horských poloh“ (Řezníčková 2003, s. 357). Tak vznikly další obce sledovaného regionu – Srní, Modrava a Horská Kvilda.

Sídlo v podobě hornické osady existovalo v místě dnešních Kašperských Hor již ve 13. a 14. století (Kašperské Hory a okolí; <http://www.sumavanet.cz/khory>). Hlavním popudem pro vznik osady byla přítomnost významného zlatonosného ložiska. Významného postavení se Kašperským Horám dostalo zejména během vlády Lucemburků, kdy byly povýšeny na město a v roce 1356 nedaleko města nechal Karel IV. založit hrad Kašperk (původně Karlsberg – obr. 31).

Od 16. století postupně docházelo k utlumování těžby zlata (Řezníčková 2003). To však nevedlo k výraznému úpadku města, neboť tato činnost byla nahrazena jinými hospodářskými aktivitami, zejména sklářstvím, dřevařstvím, papírenstvím a chovem dobytka. Řemeslnická zručnost místních obyvatel dosáhla v některých případech světové kvality. Příkladem této skutečnosti může být sklárna v Klášterském Mlýně nedaleko Rejštejnského zámku, založená v roce 1836. Až do 19. století představovaly Kašperské Hory důležité centrum a jejich význam byl symbolizován i sídlem mnoha úřadů a škol. Historie Kašperskohorska je spojena s těžbou – nejprve s již zmiňovanou těžbou zlata (středověk), v 18. a 19. století s těžbou dřeva. Toto období představovalo velmi významnou epochu ve zdejším vývoji, která někdy bývá označována i za „zlatou dobu“ (Klostermann 2004). Těžba a následné zpracování dřeva ze šumavských lesů přinášelo především v 19. století obživu velké části šumavské populace. V tomto období probíhaly v oblasti preindustriální aktivity – fungovalo zde velké množství skláren, hutí a hamrů. Tyto aktivity byly lokalizovány na horních tocích řek a jejich chod úzce souvisel s blízkostí rozsáhlých lesních celků.

Zlom ve vývoji této oblasti nastal v souvislosti s 2. světovou válkou a poválečnými událostmi. Okolí Kašperských Hor bylo z velké části osídleno německy mluvícími obyvateli, kteří byli po válce odsunuti. Tím došlo k výraznému poklesu počtu obyvatel (viz tab. 3). Další událostí, která poznamenala vývoj tohoto regionu, bylo vytvoření tzv. Železné opony podél české západní hranice. Část území se stala nepřístupnou a došlo k přerušení kontaktů s tradičními obchodními partnery na německé straně Šumavy. V oblasti celé Šumavy došlo v důsledku těchto událostí k zániku řady sídel (obr. 32 a 33) – této problematice se rozsáhle věnoval např. Kučera (2006).

Obr. 31: Hrad Kašperk

Zdroj: foto Pavla Rudová

Obr. 32: Pozůstatky domu v zaniklém sídle Flusárna

Zdroj: foto Hana Rudová

Obr. 33: Objekt v zaniklé vorařské osadě
Myší domky

Zdroj: foto Hana Rudová

K výrazným změnám ve vývoji regionu došlo po roce 1989, kdy byly hranice opět otevřeny. Dalším významným bodem historie tohoto sledovaného modelového území, byl vznik Národního parku Šumava v roce 1991. Národní park byl vyčleněn z již dříve (v roce 1963) založené Chráněné krajinné oblasti Šumava. Zrušení hraničního pásma a vyhlášení Národního parku Šumava byly významnými událostmi, jež ovlivnily možnosti rozvoje této oblasti v různých rovinách – v oblasti dopravy, osídlení i ekonomické činnosti.

4.4.3 Netolicko

Počátky osídlení na Netolicku se kladou zhruba do 8. století n. l. Písemně doložená zmínka pak pochází z 10. století. Od této doby se v souvislosti s výhodnou polohou poblíž křižovatky významných obchodních stezek stalo zdejší hradiště správním centrem celého kraje. Městem se Netolice staly zřejmě ve 14. století, odkdy je doloženo používání městského znaku (Netolice; <http://www.netolice.cz>).

V období husitských válek se Netolice postavily na stranu husitů a účastnily se jejich tažení proti klášteru v nedaleké Zlaté Koruně a proti Prachaticím ve snaze zbavit se konkurence v obchodu se solí (Netolice; <http://www.netolice.cz>). S aktivitami zlatokorunského kláštera souvisí i vznik obce Chvalovice, která se vyvinula z původního klášterního dvorce. S kolonizačními aktivitami tohoto cisterciáckého kláštera je spojena i historie obce Mahouš. Obec Malovice je zase spjata se šlechtickým rodem Malovců z Malovic.

Na počátku 16. století se Netolicko stalo součástí panství jihočeského rodu Rožmberků. Přibližně v této době působil i významný český stavitel rybníků a dalších vodních děl Štěpánek Netolický, který z Netolic pocházel. Historie Netolicka je spojena i se jménem dalšího českého rybníkáře – s Jakubem Krčínem z Jelčan, od kterého Vilém z Rožmberka získal tvrz Leptáč výměnou za Sedlčany. Tuto tvrz poté nechali Rožmberkové přebudovat v renesanční lovecký zámek Kratochvíle (obr. 34). Rybníky na Netolicku jsou dílem obou těchto nejslavnějších stavitelů rybníků. Tuto epochu zdejší historie můžeme označit za zlatou éru, kdy Netolicko zaznamenávalo největší rozmach a význam.

Obr. 34: Zámek Kratochvíle

Zdroj: <http://slon.elsanet.cz>

4.5 Shrnutí

Modelová území se liší svou polohou, fyzickogeografickými podmínkami i historickým vývojem. Kašperskohorsko je regionem pohraničním, Netolicko leží ve vnitrozemí a Horažďovicko představuje smíšený typ z hlediska polohy. Všechna modelová území můžeme na základě jejich charakteristik považovat za periferní oblasti v rámci Česka. Zájmová území mají rozdílné fyzickogeografické podmínky – Netolicko leží na okraji Jihočeské pánve, Horažďovicko v pahorkatině v oblasti středního toku Otavy a Kašperskohorsko má charakter hornatiny. Region POÚ Kašperské Hory se navíc vyznačuje velmi vysokým podílem lesů na své rozloze. Sledované regiony prošly odlišným historickým vývojem. Rozdíly můžeme vysledovat již v různé době osidlování jednotlivých regionů. Zásadně se regiony liší vývojem ve 20. století. Zatímco Horažďovicko a Netolicko bylo událostmi spojenými s 2. světovou válkou (dvojitý odsun obyvatel, nedostatečné poválečné dosídlení) dotčeny minimálně, v regionu Kašperských Hor se tyto události projeví výrazně. Ve vývoji tohoto území se také odrazilo vytvoření tzv. Železné opony a pohraničního pásma. Specifika modelových území se následně projevují v jejich kulturněhistorickém potenciálu, jenž je obsahem následující kapitoly.

5 Kulturněhistorický potenciál zájmových území

Abychom mohli modelová území porovnávat z hlediska jejich kulturněhistorického potenciálu, potřebovali jsme získat vhodný ukazatel. Prostý počet prvků kulturněhistorického potenciálu, jak byly stanoveny ve 3. kapitole, má omezenou vypovídací hodnotu – protože všechny prvky nejsou stejně významné, resp. nemají stejný potenciál pro využití v regionálním rozvoji, byla každému prvku přiřazena číselná hodnota podle významové úrovně (1 bod pro úroveň lokální až 5 bodů pro celosvětově významné prvky). V jednotlivých zájmových regionech jsme proto zjistili všechny prvky kulturněhistorického potenciálu v jednotlivých skupinách prvků (místa, památky, aktivity atd.), přiřadili jsme jim odpovídající bodové hodnoty a ty jsme sečetli v jednotlivých kategoriích prvků a celkově. Pomocí takto stanovených číselných hodnot již můžeme modelová území porovnávat.

Přehled počtu prvků kulturněhistorického potenciálu ve sledovaných oblastech zachycují tab. 4, 5 a 6. Tento přehled vychází z údajů pro jednotlivé obce, které obsahují přílohy 6 až 38. Souhrnné tabulky nejsou přesným součtem, protože prvky týkající se více obcí jsou do souhrnu započítány jen jednou, aby nedocházelo ke zkreslení výsledku. Příkladem takového prvku je Národní park a Chráněná krajinná oblast Šumava nebo některá umělecká díla.

Nyní se zaměříme na kulturněhistorický potenciál jednotlivých modelových území a následně na jejich porovnání. Protože absolutní hodnoty uvedené v tab. 4, 5 a 6 nemají vzhledem k rozdílné velikosti modelových území příliš velkou vypovídací hodnotu, budeme se více věnovat porovnání sledovaných regionů podle relativizovaných údajů.

Tab. 4: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Horažďovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	7	4	0	0	0	15
místa	18	0	0	0	0	18
památky	278	0	1	0	0	281
lidé	20	2	0	0	0	24
aktivity	391	5	1	0	0	404
kulturní infrastruktura	52	8	0	0	0	68
celkem bodů						810

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Tab. 5: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Kašperské Hory

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	9	4	1	1	0	24
místa	28	0	0	0	0	28
památky	95	8	1	0	0	114
lidé	10	5	0	0	0	20
aktivity	107	5	0	0	0	117
kulturní infrastruktura	5	6	1	0	0	20
celkem bodů						323

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Tab. 6: Kulturněhistorický potenciál správního obvodu POÚ Netolice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	Svět 5 bodů	
krajina	2	1	0	0	0	4
místa	5	0	0	0	0	5
památky	116	0	1	0	0	119
lidé	5	2	0	0	0	9
aktivity	123	8	0	0	0	139
kulturní infrastruktura	15	6	1	0	0	30
celkem bodů						306

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

5.1 Horažďovicko

Vzhledem k tomu, že region POÚ Horažďovice je největší rozlohou, podle počtu obyvatel i podle počtu částí obcí, není překvapivé, že toto území dosahuje největšího absolutního počtu bodů (viz tab. 7). V celkovém čísle se odráží velký počet prvků, které vyplývají z počtu obcí a jejich částí. Mezi ně patří veřejné knihovny a jejich pobočky. Téměř v každém sídle dále působí sbor dobrovolných hasičů. Další organizací, která rovněž funguje prakticky všude, je myslivecké sdružení. Vliv velikosti regionu můžeme sledovat i v počtu památek, které se v oblasti vyskytují.

Velikost centra oblasti i celého regionu z hlediska počtu obyvatel se pak projevuje ve vyšším počtu pořádaných kulturních akcí (kategorie „aktivit“). Podíl aktivit na celkovém počtu bodů kulturněhistorického potenciálu je u Horažďovicka největší ve srovnání se zbývajícími dvěma regiony (srov. tab. 4, 5 a 6). Velký počet pořádaných kulturních akcí souvisí, kromě počtu obyvatel a tedy potenciálních návštěvníků akcí, také s vybaveností kulturní infrastrukturou, která je v některých případech podmínkou pro konání kulturních akcí (kulturní dům umožňující divadelní představení, kino apod.).

Většina prvků kulturněhistorického potenciálu má pouze lokální či regionální význam. Památku celostátního (národního) významu představuje zřícenina hradu Prácheň. Byť dnes se jedná o pouhé zbytky zdiva ukryté v lese, stále zůstává název Prácheň v povědomí veřejnosti. Její význam tedy spočívá spíše v symbolické rovině. Prvkem z kategorie „aktivit“, který dosahuje národní významové úrovně, je Rally Agropa, konaná každoročně v okolí Pačejova, na níž se váže i řada kulturních a společenských akcí. Prvky, které by měly význam v rámci Evropy nebo dokonce celosvětový, se na území správního obvodu POÚ Horažďovice nevyskytují.

5.2 Kašperskohorsko

Region POÚ Kašperské Hory se vyznačuje nejmenším počtem obyvatel. To se projevuje v relativně nízkém počtu zařízení kulturní infrastruktury (viz tab. 5), protože v malých obcích by zřejmě tato zařízení nebyla dostatečně využita a jejich provoz by byl značně ztrátový. Naopak vysoký počet prvků zaznamenáváme u kategorie „místa“, což je způsobeno řadou zaniklých sídel či objektů, které jsme zařadili právě do této skupiny. Vysoký počet prvků obsahuje i kategorie „lidé“. Tuto skutečnost můžeme

vysvětlit zahrnutím děl Karla Klostermanna, jež bývá označován jako „spisovatel Šumavy“ a jehož několik děl se odehrává v námi sledovaném území. Mezi prvky kulturněhistorického potenciálu zařazené do kategorie „aktivity“ spadají kromě spolků a sdružení také kulturní akce pořádané Muzeem Šumavy v Kašperských Horách a hradem Kašperk, z nichž některé mají regionální význam.

U regionu Kašperských Hor zaznamenáváme 1 prvek na evropské významové úrovni. Jedná se o Národní park Šumava, který je zároveň také biosférickou rezervací UNESCO. Dalším prvkem z kategorie „krajina“, jež dosahuje většího než jen lokálního nebo regionálního významu, je Chráněná krajinná oblast Šumava. Do významové úrovně „stát“ jsme dále zařadili jednu památku (hrad Kašperk) a jednu naučnou stezku (Cestou zlatokopů).

Na tomto místě musíme připomenout, že řada kulturních tradic byla (a v některých případech i dodnes je) vázána na německy mluvící populaci. Po r. 1989 se obnovilo konání některých kulturních akcí, jichž se účastní také obyvatelé Německa (např. pouť v Kašperských Horách). Dlouhodobé soužití českých i německých Šumavanů se dodnes projevuje také v používání některých německých místních a pomístních jmen. Ve spolupráci s německou stranou dále dochází k pořádání společných česko-německých výstav nebo ke spolupráci v oblasti umění (příkladem může být projekt „Skleněná archa v moři evropských lesů“ (obr. 35), která byla vytvořena skláři z celého regionu Šumavy a čeští řezbáři doplnili dřevěnou dlaň, v níž je archa uložena).

Obr. 35: Skleněná archa v době umístění na Březníku (r. 2004)

Zdroj: <http://www.prachatice.cz>

5.3 Netolicko

U regionu Netolic můžeme pozorovat poměrně vysoký počet bodů u kategorie „památky“. Když navíc vezmeme v úvahu skutečnost, že se jedná o nejmenší modelové území co do rozlohy i počtu částí obcí, je počet památek opravdu významný. Často se jedná o chráněné objekty lidové architektury charakteristické pro jihočeské vesnice. Naopak nízký počet prvků obsahují skupiny „krajina“ a „místa“. Ačkoliv není krajina v tomto regionu zařazena mezi kategorie chráněných území, vyznačuje se zdejší krajina zajímavostmi, na což poukazuje naučná stezka Krajina Netolicka. I u tohoto modelového území se v kategorii „aktivity“ projevuje regionální význam kulturních akcí konaných na zámku Kratochvíle.

Celostátní úrovně v tomto regionu dosahuje zámek Kratochvíle (památky), který má status národní kulturní památky, a naučná stezka Krajina Netolicka (kulturní infrastruktura). Na rozhraní prvků s celostátním a regionálním významem se pohybuje ještě Archeopark Netolice, nakonec jsme se však rozhodli zařadit toto kulturní zařízení mezi prvky regionálního významu. Jedná se o archeologickou památku prezentovanou formou přímé rekonstrukce. Cílem parku je reálné znázornění stavebních a krajinných prvků místa akropole bývalého přemyslovského hradiště na vrchu sv. Ján. Na území Netolicka se nenachází žádný prvek, který bychom mohli zařadit do vyšší významové kategorie než je význam státní.

5.4 Porovnání kulturněhistorického potenciálu modelových území

Aby bylo možné porovnávat regiony o rozdílné velikosti, je nutné hodnoty kulturněhistorického potenciálu zrelativizovat, to znamená vztáhnout je k rozloze, počtu obyvatel nebo počtu částí obcí. Relativizované hodnoty obsahuje tab. 7.

Nejmenší počet bodů kulturněhistorického potenciálu na km² má území POÚ Kašperské Hory. V tomto čísle se dozajista odráží fyzickogeografické podmínky této oblasti (mimo jiného vysoký podíl lesů na celkové rozloze – viz příloha 2) a s nimi související řídké osídlení, které bylo pro tuto oblast vždy charakteristické. Hodnota u zbývajících dvou regionů je v podstatě na shodné úrovni.

U relativizované hodnoty kulturněhistorického potenciálu ve vztahu k počtu obyvatel regionu opět výrazně vybočuje správní obvod Kašperských Hor, zatímco počet bodů kulturněhistorického potenciálu na 100 obyvatel je u Horažďovicka a Netolicka

podobný. V tomto případě však Kašperskohorsko ostatní oblasti převyšuje. Zde hraje roli malý počet obyvatel oblasti, k němuž se počet bodů vztahuje, zatímco rozsah kulturněhistorického potenciálu je srovnatelný např. s regionem Netolic. Na místní obyvatele tedy v průměru připadá větší kulturněhistorický potenciál než na obyvatele Horažďovicka a Netolicka.

Rozdíly mezi regiony jsou nejmenší, pokud počet bodů kulturněhistorického potenciálu přepočteme na část obce. Průměrná „vybavenost“ kulturněhistorickým potenciálem v sídlech se tedy v závislosti na příslušnosti k správnímu obvodu příliš neliší. To je dáno skutečností, že určité prvky se vyskytují ve většině sídel (např. kapličky, křížky, hřbitov, sbor dobrovolných hasičů, myslivecké sdružení, veřejná knihovna, každoroční pouť apod.).

Tab. 7: Relativizované hodnoty kulturněhistorického potenciálu modelových území

<i>Region POÚ</i>	<i>Rozloha (km²)</i>	<i>Počet obyv.¹</i>	<i>Počet částí obcí</i>	<i>KHP</i>	<i>KHP/km²</i>	<i>KHP/100 obyv.</i>	<i>KHP/část obce</i>
Horažďovice	258,88	12197	60	809	3,13	6,63	13,48
Kašperské Hory	219,58	2241	25	323	1,47	14,41	12,92
Netolice	78,14	4003	17	304	3,89	7,59	17,88

Pozn.: ¹ stav k 31. 12. 2008

KHP = kulturněhistorický potenciál

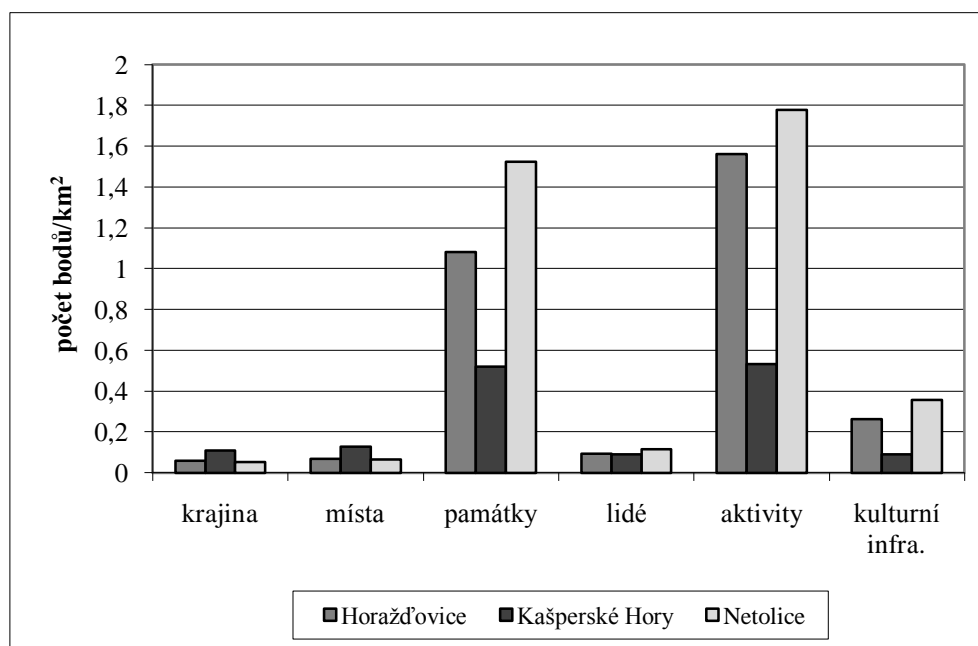
Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

5.4.1 Komparace modelových území podle kategorií prvků kulturněhistorického potenciálu

Srovnání celkové hodnoty kulturněhistorického potenciálu, byť relativizované, však neumožňuje zjištění, jakou měrou se jednotlivé složky, resp. kategorie prvků, kulturněhistorického potenciálu podílejí na rozdílech mezi jednotlivými regiony. Zobrazení rozdílů mezi modelovými oblastmi podle stanovených kategorií přináší grafy 1, 2 a 3. Uvedené grafy zřetelně ukazují největší vliv památek a aktivit na celkovou hodnotu kulturněhistorického potenciálu. Ostatní sledované kategorie mají význam několikanásobně menší. Ze všech tří grafů je patrná dominance regionu POÚ Kašperské Hory v kategoriích „krajina“ a „místa“. U kategorie „krajina“ je tato skutečnost dána tím, že Kašperskohorsko je součástí Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Co se míst týče, nachází se zde řada zaniklých sídel a objektů, které jsou

zahrnuty právě ve zmíněné kategorii prvků. Největší hustotu prvků spadajících do zbývajících skupin prvků (přepočet prvků na km² – graf 1) vykazuje region POÚ Netolice, hodnoty u regionu Horažďovic jsou trochu nižší, přesto však poměrně výrazně převyšují hodnoty u území POÚ Kašperské Hory.

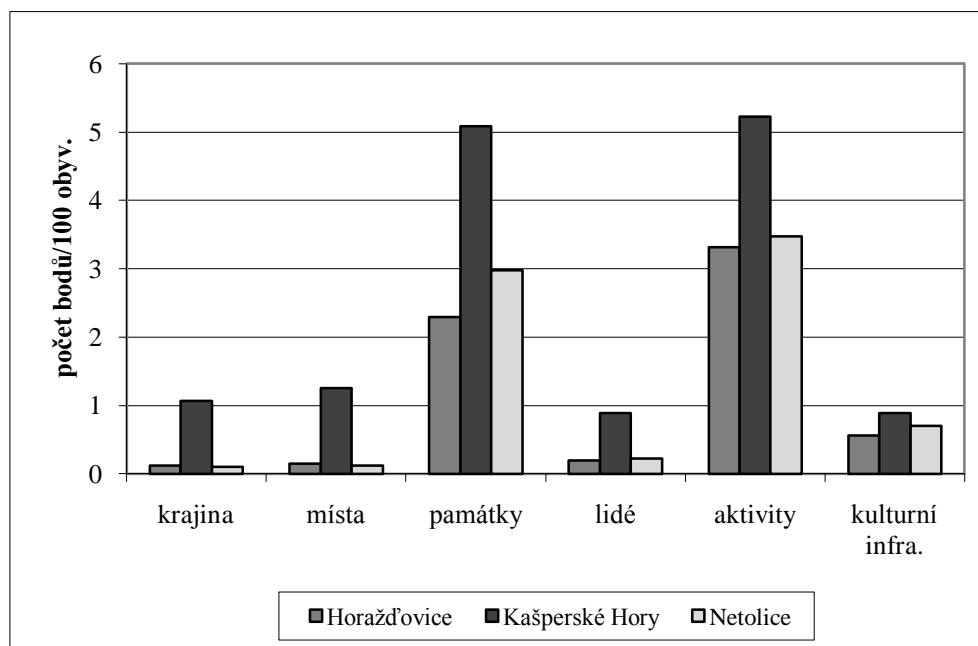
Graf 1: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahovaný k rozloze území

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Pokud však body kulturněhistorického potenciálu přepočteme na 100 obyvatel regionu, nejvyšších hodnot dosahuje Kašperskohorsko, a to u všech stanovených kategorií prvků (viz graf 2). Zejména vysoká hodnota počtu bodů z kategorie „aktivity“ je pro toto území velmi pozitivním zjištěním. Údaje vypočtené pro Netolice a Horažďovicko jsou na téměř shodné úrovni – u většiny kategorií prvků dosahuje region POÚ Netolice o trochu vyšší hodnoty v porovnání s Horažďovickem, přesto však můžeme považovat tato dvě území za podobná z hlediska kulturněhistorického potenciálu na 100 obyvatel. Nejmenší rozdíly mezi regiony při přepočtení bodů na 100 obyvatel regionu zaznamenáváme u kategorie „kulturní infrastruktura“. Obyvatelé jednotlivých modelových území tedy mají v průměru k dispozici srovnatelnou úroveň zařízení kulturní infrastruktury, mezi něž řadíme nejen kulturní domy nebo kina, ale také např. muzea a naučné stezky.

Graf 2: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahený k počtu obyvatel

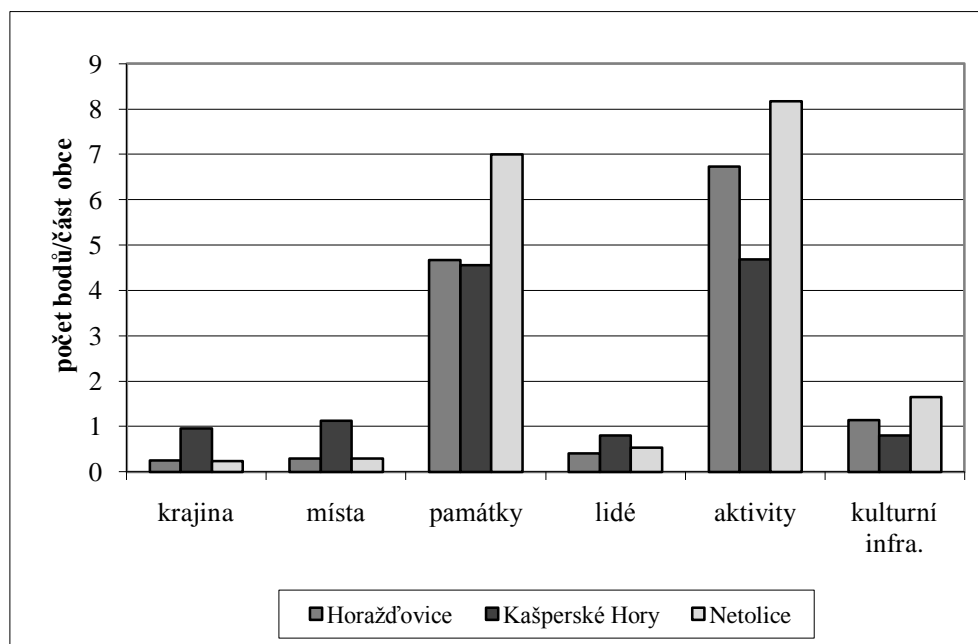

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Vztažením počtu bodů kulturněhistorického potenciálu k části obce odstraníme vliv rozdílného počtu sídel, resp. částí obcí, které tvoří jednotlivé obce modelových regionů. Jak již bylo zmíněno v kapitole 4, mezi modelovými územími jsou v tomto směru velké rozdíly – zatímco obce Kašperskohorska se průměrně skládají z 5 částí obcí, u Horažďovicka jsou to jen 3 části obce a u Netolicka připadá na jednu obec průměrně jen 2 části.

Diferenciace počtu bodů u jednotlivých kategorií podle regionu při přepočtení na část obce (graf 3) je podobná jako při relativizaci vůči rozloze. V tomto případě však můžeme pozorovat snížení rozdílů mezi modelovými územími v kategoriích „památky“, „aktivity“ a „kulturní infrastruktura“. Naopak dominance Kašperskohorska u „krajiny“ a „míst“ se v porovnání s přepočtem počtu bodů na km² zvýraznila. Poměrně zajímavá je kategorie „památky“, kde výrazně dominuje region POÚ Netolice, zatímco hodnoty u zbývajících dvou regionů jsou shodné. U ostatních kategorií si jsou potom opět podobnější dvě vnitrozemská modelová území (Netolicko a Horažďovicko) a pohraniční region POÚ Kašperské Hory je poněkud odlišný.

Graf 3: Kulturněhistorický potenciál sledovaných regionů podle kategorií prvků vztahený k počtu částí obcí

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

5.4.2 Kulturněhistorický potenciál modelových území na úrovni obcí

Podrobnější pohled na celkový kulturněhistorický potenciál na úrovni obcí přináší přílohy 39, 40 a 41.

Z přílohy 39, která zobrazuje kulturněhistorický potenciál obcí vztahený k jejich rozloze, je zřejmé, že největších hodnot tohoto ukazatele dosahují střediska regionů. To můžeme snadno vysvětlit tím, že v centrech jsou koncentrována zařízení kulturní infrastruktury a vzhledem k velikosti těchto obcí se zde nachází i více památek či spolků a sdružení. U tohoto ukazatele hrají roli i fyzickogeografické podmínky obcí, což se projevuje především u obcí regionu POÚ Kašperské Hory. Jedná se o obce vyznačující se velkou lesnatostí, které mají navíc velkou rozlohu. I pod vlivem této skutečnosti je průměrná „hustota“ prvků kulturněhistorického potenciálu nízká ve srovnání se zbývajícími modelovými územími.

Když však body kulturněhistorického potenciálu přepočteme na 100 obyvatel dané obce (příloha 40), jsou hodnoty v rámci sledovaných území podstatně vyrovnanější. V tomto případě vykazují správní střediska naopak jedny z nejnižších hodnot uvnitř svých regionů. Absolutní počet prvků kulturněhistorického potenciálu je

u nich tedy poměrně velký, ale vzhledem k populační velikosti center jsou hodnoty na 100 obyvatel relativně nízké. Při porovnání modelových území navzájem, vidíme u tohoto ukazatele výraznou dominanci obcí regionu POÚ Kašperské Hory. U tohoto regionu můžeme opět usuzovat na vliv historického vývoje, konkrétně vysídlení německého obyvatelstva po 2. světové válce a následného dosídlení, které však nepokrylo počet odsunutých obyvatel. Některé původní objekty (kapličky apod.) v regionu zůstaly (nebo jsou alespoň v krajině připomínány jako zaniklá místa), ačkoliv se výrazně snížil počet obyvatel, který na ně připadá. I přesto, že některé hmotné prvky kulturněhistorického potenciálu se v krajině nacházejí i dnes, došlo v průběhu 2. poloviny 20. století k zániku mnoha z nich (viz např. internetové stránky Zaniklé obce po roce 1945; <http://www.zanikleobce.cz> nebo Kostely; <http://www.kostely.tnet.cz>). Zánik objektů (a to nejen sakrálních) byl v českém pohraničí mnohonásobně vyšší než ve vnitrozemských oblastech. U nehmotných součástí kulturněhistorického potenciálu rozvoje obcí (především u aktivit) je velmi pozitivní, že i v dosídleném území zaznamenáváme velký počet bodů v kategorii aktivit, které připadají na 100 obyvatel. V regionu POÚ Horažďovice v počtu bodů kulturněhistorického potenciálu na 100 obyvatel výrazně vystupují Velké Hydčice. Jedná se o relativně malou obec, na jejímž území se kromě jiného nachází zřícenina hradu Prácheň (národní význam) a také se zde během roku koná řada kulturních akcí.

Údaje relativizované vůči počtu částí obce jsou zobrazeny v příloze 41. Rozložení tohoto jevu je ve srovnání s předchozími dvěma ukazateli rovnoměrnější. Nejvyšší hodnoty zaznamenáváme opět u správních středisek sledovaných regionů. Dominance center však již není tak výrazná, jako tomu bylo při přepočtu na km². Tuto informaci můžeme chápat tak, že rozdíly mezi „vybaveností“ jednotlivých částí obcí nejsou tak velké jako v „hustotě“ prvků kulturněhistorického potenciálu u obcí v modelových územích. Kde hledat vysvětlení takového stavu? Obce (či jejich části) do značné míry obsahují podobné prvky kulturněhistorického potenciálu, zatímco rozloha, na níž se počet bodů přepočítával, může být značně rozdílná.

5.5 Shrnutí

Po zjištění počtu bodů kulturněhistorického potenciálu jsme vzhledem k značným rozdílům ve velikosti modelových území hodnoty relativizovali k rozloze území, počtu obyvatel a k počtu částí obcí regionu. Tím jsme získali možnost jednotlivá

modelová území porovnat. Zjistili jsme rozdíly mezi sledovanými regiony i jejich vnitřní diferenciací. Toto hodnocení prostřednictvím srovnávání počtu bodů podle počtu prvků kulturněhistorického potenciálu (doplněného o jejich významovou úroveň) je kvantitativní povahy. Kdybychom sledovali ještě rozdíly v kvalitě souboru prvků (např. stav objektů), regiony by se velmi pravděpodobně lišily ještě výrazněji.

Jak vplývá z grafů 1, 2 a 3 a z příloh 39, 40 a 41, vnitrozemská modelová území (Horažďovicko a Netolicko) si jsou v oblasti kulturněhistorického potenciálu a jeho charakteru relativně podobná, Kašperskohorsko se od ostatních dvou odlišuje, což je z velké míry podmíněno fyzickogeograficky. Velmi pozitivním zjištěním je skutečnost, že při přepočtu na 100 obyvatel dosahuje Kašperskohorsko nejvyšší hodnoty počtu bodů v kategorii „aktivity“. Obyvatelé území, které prošlo po 2. světové válce rozsáhlou výměnou obyvatelstva, se aktivně podílejí na rozvoji svého regionu. Působí zde např. několik občanských sdružení zasazujících se o zachování a ochranu zdejší krajiny nebo o obnovu některých zdejších lokalit. Příkladem těchto sdružení je Šumava nad zlato, Šumavská renesance nebo „Obnova a rozvoj Červené na Šumavě – občanské sdružení“.

Největší vliv na hodnotu kulturněhistorického potenciálu mají dvě kategorie, které byly stanoveny v kapitole 3, a to „památky“ a „aktivity“. Do těchto kategorií spadá nejvíce prvků, které jsme do kulturněhistorického potenciálu započítávali. Do ostatních kategorií spadají prvky, jež se vyskytují méně často, než je tomu u památek nebo kulturních akcí či občanských sdružení.

Vnitřní diferenciací byla sledována na úrovni obcí. Na této úrovni je dostupná většina dat. Některé údaje jsou však sledovatelné i na úrovni sídel nebo částí obcí. Údaje v takovéto podrobnosti ovšem nejsou dostatečně komplexní, a proto byla jako nejnižší zvolena úroveň obcí. Přesto bychom se rádi zmínili o některých výjimečných případech, a to především o Těchonicích (část obce Nalžovské Hory, součást regionu POÚ Horažďovice). Tato vesnice vyniká poměrem občanských sdružení a spolků k počtu obyvatel. Těchonice mají jako sídlo uvedena 4 občanská sdružení a funguje zde i Sbor dobrovolných hasičů. Přitom zde žije pouze 52 obyvatel. Obyvatele tohoto sídla jsou tedy velmi aktivní ve své angažovanosti při péči o krajinu a v dalších kulturních a obecně prospěšných činnostech.

5.6 Možnosti využití kulturněhistorického potenciálu v regionálním rozvoji

5.6.1 Obecná doporučení

Rozvoj regionů je ovlivňován řadou faktorů a podmínek. Mezi ně patří poloha, ekonomická základna, lidský a sociální kapitál místních aktérů a také kulturněhistorický potenciál. Součástí tohoto potenciálu je celá řada prvků. Přítomnost některých z nich je daná historicky a nelze nijak ovlivnit to, zda se v regionu vyskytují, či nikoliv. Typickým příkladem této skutečnosti jsou zaniklá sídla a objekty, památky nebo pozůstatky hospodářské činnosti v krajině. Kulturněhistorický potenciál by měl být pro aktéry rozvoje zajímavý v tom, že některé další prvky lze vytvořit, případně posílit a zvýraznit. To se týká především prvků z kategorií „kulturní infrastruktura“ a „aktivity“. V této souvislosti tedy můžeme hovořit o možnostech aktivizace kulturněhistorického potenciálu v případě, kdy se prvky v území nacházejí, ale nejsou využívány, případně jsou využívány v omezeném rozsahu. U některých prvků je možné zvýšit jejich význam – např. u památek je možné usilovat o jejich prohlášení kulturní památkou, dosud neoznačená významná místa lze označit památníkem apod. Některé prvky jsou nyní využívány sezónně a nabízí se tak možnost rozšíření jejich provozu na celoroční. Další dílčí části kulturněhistorického potenciálu dosud nenašly uplatnění v regionálním rozvoji. U těchto prvků je žádoucí jejich zapojení do celkové koncepce rozvoje a nalezení vhodného způsobu jejich využití.

Možnosti využití prvků kulturněhistorického potenciálu se liší v závislosti na jejich charakteru. Bezsporně objekty typu zámek, klášter nebo památkově chráněná budova bývalé továrny poskytují více možností pro jejich zapojení do koncepce regionálního rozvoje konkrétní lokality než třeba drobné sakrální objekty (křížky, boží muka či kapličky).

Pro využívání kulturněhistorického potenciálu v regionálním rozvoji lze stanovit několik obecných doporučení či zásad částečně vycházejících z konceptu regionálního marketingu (viz např. Malecki 2004) a z marketingu cestovního ruchu:

- 1) identifikace subjektů, na něž má být využití kulturněhistorického potenciálu zaměřeno
- 2) spolupráce různých subjektů/aktérů regionálního rozvoje v území

- 3) spolupráce s podobnými zařízeními či podobně zaměřenými subjekty v rámci Česka i přes hranice
- 4) vytvoření sítí či stezek podobných prvků kulturněhistorického potenciálu
- 5) soulad a případné napojení na aktivity správních jednotek vyššího řádu (např. kraje)
- 6) zapojení místních obyvatel do rozhodování o způsobu využití kulturního dědictví (pokud se jedná o majetek obcí, krajů nebo státu)
- 7) kreativita při určení budoucího využití prvků kulturněhistorického potenciálu, ovšem při současném zajištění jeho smysluplnosti a přiměřenosti
- 8) využití specifik a jedinečností, kterými území disponuje
- 9) zajištění odpovídajícího marketingu
- 10) řešení by mělo korespondovat s potřebami regionu

1) Identifikace subjektů, na něž má být využití kulturněhistorického potenciálu zaměřeno

Cílové skupiny, na něž je využití kulturněhistorického potenciálu zaměřeno, se v zásadě dělí na dvě hlavní skupiny:

- místní obyvatelé;
- externí subjekty – návštěvníci, turisté, rekreanti, potenciální investoři.

Zde je třeba poznamenat, že kulturněhistorický potenciál by měl být přínosem pro obě uvedené skupiny. Zaměření pouze na jednu z nich by nevedlo k optimálnímu rozvoji regionu. Zaměření kulturněhistorického potenciálu se často zužuje jen na oblast cestovního ruchu. Turismus je bezesporu velmi důležitým odvětvím ekonomiky mnoha regionů, může významným způsobem působit při rozvoji regionu a má vliv i na jeho image. Přesto nelze toto odvětví ekonomiky považovat za „všelék“, který regionu zaručí vývoj pozitivním směrem, především proto, že v cestovním ruchu panuje mezi regiony velká konkurence a dochází zde k relativně častým změnám preferencí turistů. Při přílišném zaměření se na cestovní ruch hrozí rovněž vznik turistických ghett, která neposkytují příznivé podmínky pro běžný život lidí, jež zde trvale žijí.

Kulturněhistorický potenciál by měl být tedy využíván také ve vztahu k místním obyvatelům. Tento potenciál má vliv na celkové milieu regionu a jako s takovým by se s ním mělo pracovat. Kulturněhistorický potenciál v sobě zahrnuje mimo jiného kulturní

infrastrukturu, která odráží možnosti kulturního vyžití místní populace. Úroveň kulturního života v lokalitě může být jedním z faktorů ovlivňujících rozhodování jednotlivců o místě bydliště. Regiony s kvalitním kulturněhistorickým potenciálem jsou v tomto ohledu atraktivnější v porovnání s ostatními. Tak může kulturněhistorický potenciál přispět ke stabilizaci nebo dokonce k početnímu růstu zdejší populace. Vysoká úroveň kulturněhistorického potenciálu se může odrážet i v intenzitě regionální identity, v pocitu hrdosti na svůj region a v pocitu sounáležitosti s regionem a jeho historií. Jak upozorňuje Raagmaa (2002) regionální identita má vliv na vnější image regionu a na jeho atraktivitu pro potenciální investory. Prostřednictvím působení kulturněhistorického potenciálu na místní obyvatele tak lze nepřímo ovlivňovat i externí subjekty – investory.

2) Spolupráce různých subjektů/aktérů regionálního rozvoje v území

Velmi žádoucí při aktivizaci prvků kulturně historického potenciálu v regionu je spolupráce různých subjektů. Protože jednotlivé prvky zpravidla nemají stejného majitele, ale vlastníky, správci nebo provozovateli jsou různé subjekty (obce, kraje, občanská sdružení, soukromí vlastníci), je nutná jejich spolupráce, pokud má být vytvořena jednotná koncepce regionálního rozvoje, resp. její část související s využitím kulturněhistorického potenciálu. Jedině při spolupráci všech vlastníků je možné koordinovat postup pro maximalizaci přínosu tohoto potenciálu pro celkový rozvoj regionu.

3) a 4) Spolupráce v rámci Česka i přes hranice, vytváření sítí a stezek

Díky spolupráci na bázi podobnosti a souvislosti je možné vytvořit tematicky zaměřené stezky nebo sítě prvků kulturněhistorického potenciálu⁷. Spojování jednotlivých prvků do tematicky zaměřených stezek nebo sítí má přínos především v oblasti cestovního ruchu (soubor prvků má větší šanci přilákat návštěvníka než jednotlivé prvky samostatně, během návštěvy jednoho místa je návštěvník upozorněn na další objekt, který rovněž může vidět či navštívit), ale také v rozvíjení sociálního kapitálu. Tato spolupráce je přínosná díky výměně zkušeností a informací, možnosti společně prosazovat své zájmy a především díky vzájemné propagaci (např. formou společných propagačních materiálů). V případě stezek i sítí jde o informování o existenci a zajímavosti dalších podobných prvků. Takováto spolupráce může fungovat např. v oblasti technických památek nebo třeba skanzenů či jiných muzeí. Vhodné je

⁷ Spolupráce však může být založena také na základě kontrastů či rozdílů.

rovněž spolupráci orientovat nejen na mikroregionální úroveň (odkazy na aktivity v sousedství), ale také v rámci celého Česka nebo přes hranice – ať již v rámci vztahů partnerství měst, členství v euroregionech nebo právě na základě podobnosti či souvislosti.

5) Soulad s aktivitami nadřazených jednotek

Důležitým faktorem je i návaznost na širší strategie rozvoje na řádovostně vyšší úrovni. Pokud bude záměr využití prvků kulturněhistorického potenciálu v souladu např. s plánem rozvoje příslušného kraje (případně s aktivitami jiných celků – např. euroregionu), naskýtá se zde šance pro získání podpory a také pro rozsáhlejší propagaci.

6) Zapojení místních obyvatel do rozhodování o využití kulturněhistorického potenciálu

Díky zapojení veřejnosti do rozhodování o budoucím využití kulturněhistorického potenciálu obce či regionu je výrazně snížena hrozba nezájmu a nespokojenosti obyvatel s plánovaným využitím jednotlivých prvků. Účast široké veřejnosti také může přinést nový pohled na věc a nové, neotřelé nápady. Zde je však nezbytným předpokladem znalost dědictví a jeho vnímání (percepce) místními obyvateli. Zájem by tedy měl být zaměřen nejen na prvky označené z centra („shora“), ale také na dědictví, které místní obyvatelé vnímají jako svoje.

7) Kreativita a současně smysluplnost a přiměřenost

S předchozím konstatováním souvisí i další zásada/doporučení. Při stanovování budoucího formy aktivizace kulturněhistorického potenciálu je dobré přijít s nějakou novinkou, jedinečností, která se jinde ještě neobjevila nebo která dosud v regionu nebyla k dispozici (např. sál pro konání kulturních akcí). Kreativita pro stanovování budoucího využití prvků kulturněhistorického potenciálu by měla však mít své meze, aby nedocházelo k volbě nevhodného, nereálného nebo neudržitelného záměru. Je třeba zajistit určitou efektivitu, aby náklady nepřevyšovaly přínosy v podobě rozvoje regionu.

8) Využití specifík a jedinečností

Jak již bylo zmíněno výše, v oblasti cestovního ruchu panuje mezi destinacemi velká konkurence. Proto je každý unikát a každá jedinečnost velmi ceněna. Subjekty podílející se na vytváření strategií regionálního rozvoje by měly tato specifika svého území specifikovat a snažit se o zvýšení jejich významu. Jedinečné prvky jsou jistě využitelné v oblasti cestovního ruchu, ale velký význam mají především pro místní populaci. Tyto prvky značnou měrou přispívají k vytváření regionální identity a pocitu

hrdosti místních obyvatel. Přítomnost nějakého unikátního objektu nebo specifické aktivity může ovlivnit také podnikatelské (a další) subjekty, které na takovém specifiku mohou postavit vlastní propagaci⁸. Specifika regionu, která jsou součástí kulturněhistorického potenciálu, by rovněž měla být začleněna do vzdělávání jako součást výuky o regionu. Tím dojde mimo jiného také k zajištění reprodukce dědictví z generace na generaci.

9) Zajištění odpovídajícího marketingu

Pokud má být aktivizace kulturněhistorického potenciálu úspěšná, je (kromě jiného) nezbytné zajistit i odpovídající marketing, a to jak při orientaci nového využití prvků na cílové skupiny z vně regionu, tak při zaměření na místní obyvatelstvo.

10) Soulad s potřebami regionu

Na závěr zařazujeme asi nejdůležitější zásadu, která by měla být samozřejmostí. Přesto ji raději zmiňujeme. Aby došlo k rozvoji regionu prostřednictvím kulturněhistorického potenciálu, musí jeho využití korespondovat s potřebami regionu a také s jeho širšími rozvojovými záměry. Kulturněhistorický potenciál by neměl stát „stranou“, ale měl by být součástí koncepcí komplexního územního rozvoje.

5.6.2 Aplikace zásad a doporučení v modelových územích

Jak by tedy námi sledovaná modelová území mohla výše uvedené zásady uplatnit v konkrétních případech?

Horažďovice pořádají každý rok na konci června tzv. Slavnosti kaše. Tato kulturní akce je příkladem toho, jak může odkaz minulosti fungovat v současném kulturním životě. Slavnosti kaše totiž připomínají spojení Horažďovic s Rudolfem Habsburským, přezdívaným jako „král Kaše“. Tento český král zemřel v roce 1307 právě v Horažďovicích při obléhání města ovládaného rodem Bavorů ze Strakonic. Součástí slavností je kromě jarmarku tradičních řemesel také soutěž v pojídání kaše a o nejlepší recept na kaši nebo kašová bitva (viz obr. 36)⁹. V souvislosti s touto událostí

⁸ Příkladem takovéhoho jednání může být pekárna Dvorec v Nepomuku, která má ve svém logu znázorněn zámek Zelená Hora, nebo hokejový klub HC Plzeň 1929, který do své marketingové strategie včetně loga klubu zařadil znak indiána související s 2. pěší divizí americké armády, jež pod vedením gen. Pattona v r. 1945 osvobodila Plzeň.

⁹ Další poměrně neobvyklou kulturní akcí českých měst jsou oslavy jmenin města. Horažďovice odvozují své jméno od sv. Gorazda (obr. 37), jehož svátek připadá na 27. července. Horažďovice tedy přibližně v tomto termínu slaví své jmeniny (obr. 38). Oslavy s sebou nesou zejména hudební a divadelní vystoupení nejrůznějších žánrů.

by Horažďovice mohly navázat spolupráci s německými nebo rakouskými subjekty na základě dějin rodu Habsburků a významných událostí ze životů jeho členů. Další možností je spolupráce s hradem Zvíkovem. K úmrtí Rudolfa Habsburka se totiž váže pověst, podle které se smrt panovníka podařilo před protivníky utajit, ti se nakonec vzdali a v té době již mrtvému králi přísahali navrátit hrad Zvíkov. Další možností spolupráce je spojení s dalšími místy skonu slavných postav české minulosti.

Obr. 36: Účastníci kašové bitvy během „Slavností kaše“ v Horažďovicích

Zdroj: <http://www.sumavanet.cz/horazdovice>

Obr. 37: Reliéf sv. Gorazda u Červené brány v Horažďovicích

Zdroj: foto Pavla Rudová

Obr. 38: Plakát s programem oslav jmenin města Horažďovice

Zdroj: foto Pavla Rudová

Navázání spolupráce by mohlo pomoci také rozvoji obce Chanovice (POÚ Horažďovice), kde se nachází skanzen s ukázkami lidové architektury Pošumaví. Skanzen by mohl spolupracovat s dalšími zařízeními tohoto druhu v Česku i v zahraničí. Tato spolupráce může mít podobu vzájemné propagace nebo vydávání společných informačních materiálů. Kromě této vnější spolupráce by chanovický skanzen mohl spolupracovat s dalšími kulturními zařízeními a institucemi uvnitř regionu – vytvoření místní sítě památek lidové architektury, které se nacházejí i v okolních obcích, by znamenalo aktivizaci kulturněhistorického potenciálu v celém regionu.

U regionu Kašperskohorska se vyloženě nabízí spolupráce se subjekty v sousedním Německu. Obě strany hranice spojuje nejen Šumava, ale také velká část minulosti, kdy spolu příslušníci obou národů žili a spolupracovali. V současnosti se obyvatelé sousedního Bavorska pravidelně účastní poutě k Panně Marii Sněžné do Kašperských Hor a podílejí se také na obnově některých památek. Mezi oběma stranami tedy dochází k některým společným aktivitám, přesto by spolupráce mohla být daleko širší. Možnosti související s kulturněhistorickým potenciálem se otevírají jak v oblasti umění a cestovního ruchu (společné česko-německé výstavy, společné projekty podobného typu, jako byla „Skleněná archa“, apod.), ale také třeba ve vzdělávání (spolupráce partnerských škol, výměnné pobyty žáků atd).

Netolicko by mohlo zúročit svůj potenciál související s rybníkářskou tradicí spolupracováním s městy a regiony v dalších rybníkářských oblastech. Další možností je i vytvoření sítě míst spojených s českými staviteli rybníků, z nichž jsou nejznámější právě Štěpánek Netolický, Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan a Mikuláš Ruthard z Malešova. V Netolicích je zatím umístěna pamětní deska věnovaná slavnému rodákovi (obr. 15). Tradice rybníkářství má v současné době podporu v rámci projektu „Ryba domácí“, podporovaného Ministerstvem zemědělství ČR a Evropským rybářským fondem. Projekt je zaměřen na podporu domácí spotřeby sladkovodních ryb a nepřímo tak souvisí s dědictvím rybníkářské tradice.

V námi sledovaných územích se vyskytuje několik specifických a unikátních prvků, které by měly být v souladu s výše uvedenými doporučeními více využívány a zdůrazňovány. Jedním takovým prvkem je anglický park Prašivice poblíž Nalžovských Hor (POÚ Horažďovice). Tento park je jedinečný díky přítomnosti kamenných plastik zvířat (želva, drak – viz obr. 5). Na vrcholu kopce Prašivice je potom umístěna napodobenina hradu Ballymotte v Irsku – původního sídla rodu Taaffů, kterému

Nalžovské Hory patřily v 19. století. Tato lokalita by mohla přispět k rozvoji tohoto města prostřednictvím cestovního ruchu, pokud by byla více propagovaná. Nalžovské Hory by také mohly navázat partnerství nebo jinou formu spolupráce s irským městem Ballymote v souvislosti s původním hradem a jeho českou kopií. Výjimečným prvkem kulturněhistorického potenciálu, který v Česku nemá obdoby, je Muzeum českého animovaného filmu na zámku Kratochvíle (POÚ Netolice). Potenciál tohoto prvku rozhodně není plně využit. Rozvinout potenciál muzea je možné např. prostřednictvím většího zapojení návštěvníků či pořádáním tematických kulturních akcí. Jednou z možných forem, jak aktivizovat tento prvek kulturněhistorického potenciálu, je „přenesení do krajiny“, tedy vytvoření stezky či „pohádkového lesa“ v okolí Kratochvíle.

Modelová území by mohla (a měla) v širší míře také využívat specifických aktivit a dovedností, které jsou s regionem spojeny. Kašperskohorsko se ve spolupráci s Asociací regionálních značek, která koordinuje projekt tzv. originálních produktů¹⁰, může zaměřit na podporu tradičních šumavských řemesel (např. práce se dřevem, se sklem). Podpora řemeslné výroby (i v omezeném měřítku) by se odrazila ve snížení nezaměstnanosti. Region POÚ Netolice má zase rozsáhlou tradici dechové hudby, kterou je možné podporovat jako symbol regionu a jako významný prvek podporující regionální identitu místních obyvatel.

V regionu Kašperskohorska se vyskytuje řada pozůstatků hospodářské činnosti z minulosti. Jednou charakteristickou ekonomickou aktivitou, která přinášela v tomto regionu obživu místním obyvatelům, byla těžba zlata (obr. 8). V okolí Kašperských Hor již vede naučná stezka Cestou zlatokopů. Také minulost dalšího modelového území je spojena s dobýváním zmíněného cenného kovu – v povodí řeky Otavy, jehož součástí je i region POÚ Horažďovice, se v minulosti zlato získávalo rýžováním říčního písku. V souvislosti s tímto společným jmenovatelem se nabízí možnost spolupráce a vytvoření společné strategie pro rozvoj zmíněných území prostřednictvím cestovního ruchu. Jednou z možností je jednotná prezentace a vytvoření tematicky propojeného systému informačních míst a expozic. Spojujícím prvkem by v tomto případě bylo jednak zlato a rovněž řeka Otava, která v regionu Kašperskohorska vzniká soutokem Vydry a Křemelné a Horažďovickem protéká. Takto postavený program by mohl být případně zaměřen na specifickou skupinu vodáků.

¹⁰ Touto značkou jsou označovány výrobky, které mají vztah k regionu, jsou vyrobené tradiční technologií, ručně nebo z místních surovin a jsou výjimečné svou vysokou kvalitou.

Rozvoji regionu může kulturněhistorický potenciál napomoci také zaměřením jeho využívání na místní populaci. Především budovy mohou nalézt řadu způsobů využití, které má většinou nekomerční charakter. Budovy, které jsou součástí místní historie, mohou sloužit obyvatelům regionu v podobě sídla nejrůznějších institucí (veřejná knihovna, výukové centrum, dům s pečovatelskou službou apod.).

Součástí rozvoje regionů je i zlepšení lidského kapitálu. Kulturněhistorický potenciál by mohl být začleněn do výuky, aby tak přispěl k zvýšení povědomí zástupců mladší generace obyvatel o minulosti vlastního regionu. Tímto způsobem může dojít k vytvoření či prohloubení vztahu k regionu a k posílení regionální identity. Všechny uvedené skutečnosti mohou přispět (ve spojení s dalšími faktory) k tomu, že obyvatelé se nebudou z regionu stěhovat a dojde tak ke stabilizaci populace. Právě zabránění úbytku obyvatel je jedním z cílů rozvojových strategií v periferních oblastech.

Předchozí text obsahuje pouze několik návrhů k tomu, jak lze kulturněhistorický potenciál zájmových území využít v rámci regionálního rozvoje. Tyto návrhy mohou sloužit jako určitá inspirace pro realizaci konkrétních kroků. Možnosti kulturněhistorického potenciálu jsou do jisté míry limitovány např. z hlediska finančních prostředků, které mají aktéři/subjekty regionálního rozvoje k dispozici, případně jejich schopnostmi či jejich ochotou zapojit se do podobných aktivit.

6 Závěr

Regionální rozvoj představuje rozsáhlou problematiku, kterou se zabývá řada autorů, a to nejen v rámci geografie, ale i dalších oborů (např. ekonomických). Šíře problematiky se odráží i ve velké různorodosti prací. Některé práce se zaměřují na centra, zatímco jiné na periferní regiony. Někteří autoři kladou důraz na „tvrdé“ faktory ovlivňující regionální rozvoj (ekonomická základna, rozsah a kvalita infrastruktury atd.), další věnují pozornost vlivu „měkkých“ faktorů, jakými jsou např. kvalita lidského a sociálního kapitálu nebo image regionu. Tato diplomová práce je příspěvkem k tomuto druhému přístupu – práce je zaměřena na možnosti využití rozvojového potenciálu v podobě kultury, dědictví a tradic.

V úvodu jsme si stanovili několik cílů. Jedním z nich bylo provést analýzu konceptu kulturněhistorického potenciálu. Tento cíl jsme naplnili prostřednictvím studia literatury. V souvislosti s tímto cílem jsme stanovili předpoklad, že neexistuje přesná a jednotná obecná definice tohoto pojmu, v důsledku čehož se jeho používání u různých autorů liší. V rámci této práce jsme sledovali kulturněhistorický potenciál, který jsme definovali jako přítomnost takových kulturních a historických prvků v regionu, jež skýtají možnost pro jakékoliv využití v regionálním rozvoji. Jedná se o prvky, které v současnosti využívané nejsou, nebo jsou využívané pouze v omezeném rozsahu a jako takové představují oblast, jejíž rozvinutí by se pozitivně odrazilo v budoucím vývoji regionu.

V poslední době se kulturněhistorický potenciál začíná prosazovat jako jeden z významných faktorů, které určují směr rozvoje některých regionů. Cílem práce bylo i hodnocení možností kulturněhistorického potenciálu v koncepcích regionálního rozvoje. Tento potenciál lze v zásadě využívat v souvislosti s dvěma skupinami lidí, a sice s místními obyvateli pro rozvoj kulturního života a pro budování, resp. posilování, regionální identity, a pro návštěvníky regionu v podobě cestovního ruchu. Dále jsme, v souladu s dalším cílem práce, identifikovali kulturněhistorický potenciál konkrétních modelových území (regiony POÚ Horažďovice, Kašperské Hory a Netolice). Do tohoto potenciálu jsme zahrnuli různé prvky podle stanovené metodiky a sledovali jsme, jakým způsobem se v kulturněhistorickém potenciálu odráží historický vývoj jednotlivých modelových území.

Dalším cílem bylo navrhnout možnosti či alternativy využívání kulturněhistorického potenciálu v regionálním rozvoji 3 periferních oblastí. Navrhli

jsme tedy několik variant, na co by se v konkrétních územích mohli v souvislosti s kulturněhistorickým potenciálem zaměřit nejen místní aktéři, ale také např. kraj, Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava nebo obce či jejich mikroregionální sdružení. V diplomové práci se tedy podařilo naplnit všechny stanovené cíle.

Na základě provedených hodnocení lze formulovat následující závěry:

1) V současnosti neexistuje přesná a jednotná definice termínu kulturněhistorický potenciál. Různí autoři jej používají různě a v různých souvislostech, většinou s ohledem na zaměření konkrétní práce. Pojem je často používán spíše intuitivně, aniž by bylo zřejmé, co si konkrétní autor pod tímto pojmem představuje a z jaké definice vychází. Zatímco ve strategiích rozvoje jednotlivých obcí či regionů a také např. v pracích Ústavu územního rozvoje se setkáváme s užším pojetím pojmu kulturněhistorický potenciál jako souboru hmotných objektů, resp. staveb, v akademické sféře je obvyklejší používání pojmu v širším pojetí, tedy včetně nehmotných prvků kultury a dědictví. Užší pojetí tohoto pojmu je navíc často kombinováno s jeho zahrnutím do rozvojových koncepcí pouze v souvislosti s rozvojem cestovního ruchu. Tento přístup není ideální, protože kulturněhistorický potenciál může rozvoji regionu napomoci i jinými způsoby (např. zlepšením image, podporou regionální identity místní populace nebo zvýšením kvality lidského a sociálního kapitálu v regionu).

2) Při hodnocení druhého vstupního předpokladu, který očekává rozdíly mezi regiony postiženými poválečným odsunem obyvatelstva a regiony touto událostí dotčenými jen minimálně, je třeba závěry formulovat s jistou opatrností. Na základě provedeného výzkumu můžeme konstatovat rozdíly mezi regiony vnitrozemskými (Horažďovicko, Netolicko) a regionem pohraničním (Kašperskohorsko). Zatímco kulturněhistorický potenciál regionů POÚ Horažďovice a Netolice má podobný charakter (zastoupení prvků v jednotlivých kategoriích) a relativizované hodnoty jsou zde na srovnatelné úrovni, správní obvod POÚ Kašperské Hory se jak podle charakteru kulturněhistorického potenciálu, tak podle zjištěných hodnot od ostatních dvou modelových území odlišuje. Vzhledem k nízkému počtu sledovaných regionů však nemůžeme formulovat obecný závěr, zda jsou tyto rozdíly způsobeny odlišným historickým vývojem (především odsunem obyvatelstva v období 2. světové války,

vytvoření pohraničního pásma), nebo zda mají větší vliv další specifika Kašperskohorska (hornatý charakter, vysoký podíl lesů, velká část regionu je zahrnuta do Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava apod.). Abychom mohli vyslovit závěry obecnějšího charakteru týkající se odlišností mezi pohraničními a vnitrozemskými regiony, bylo by třeba provést průzkum i v dalších typově podobných územích.

Poněkud překvapivé je zjištění, že region postižený odsunem obyvatelstva a nedostatečným dosídlením disponuje potenciálem v podobě prvků z kategorie „aktivit“, které bývají vázány na „nositele tradic“. Pro periferní region Kašperskohorska je pozitivní, že i obyvatelé, kteří území dosídlili, pořádají společenské a kulturní akce a vytvářejí různá sdružení zaměřená na ochranu a rozvoj regionu. Díky tomu jsou v území přítomny i prvky kulturněhistorického potenciálu řazené do kategorie „aktivity“, a to v takové míře, že při přepočtu na 100 obyvatel regionu dosahuje v porovnání se zbylými 2 regiony Kašperskohorsko nejvyšší hodnoty.

3) Identifikovaný a „kvantifikovaný“ kulturněhistorický potenciál v modelových územích má rozdílný charakter. Jednotlivé prvky tohoto potenciálu se navíc odlišují svým významem a tedy i možnostmi využití v regionálním rozvoji. Potenciál, který jsme ve sledovaných regionech zjistili, však není dostatečně využíván. Zatím je jeho význam spatřován především v oblasti cestovního ruchu. Jako vhodné se jeví využití kulturněhistorického potenciálu také ve vztahu k místní populaci. Lokální specifika a tradice v podobě typických řemeslných výrobků lze využít pro alespoň částečné snížení nezaměstnanosti, která v periferních regionech bývá většinou vyšší než v jádrových regionech. Některé prvky kulturněhistorického potenciálu (především budovy) mohou být dále využívány místní populací k nekomerčním účelům – jako příklad uveďme využití jako sídla nejrůznějších úřadů a institucí. Prostřednictvím kulturněhistorického potenciálu může být zvyšována kvalita sociálního a lidského potenciálu místních obyvatel – při vytvoření sítí a stezek a následné spolupráci jak v rámci Česka, tak přes hranice se vytvářejí kontakty, vyměňují zkušenosti a při přeshraniční spolupráci se zlepšují jazykové schopnosti. Kulturněhistorický potenciál může být dále uplatněn při formování a posilování regionální identity a pocitu hrdosti na svůj region (např. zapojením prvků lokálního kulturního a historického dědictví do výuky). V této souvislosti může kulturněhistorický potenciál přispět ke stabilizaci populace v periferních oblastech – u obyvatel, kteří cítí větší sounáležitost se svým regionem, je

menší pravděpodobnost vystěhování. Stabilita populace má pak zpětně vliv na reprodukci dědictví a na vytváření, resp. posilování vztahu obyvatel k dědictví.

Na tomto místě je třeba upozornit, že práce (či spíše její výsledky) je částečně ovlivněna subjektivním přístupem k přisuzování významu jednotlivým prvkům kulturněhistorického potenciálu v modelových územích. Význam byl prvkům přiřazován na základě znalosti zájmových regionů z autopsie. Předpokládáme, že obecný význam práce nespočívá v jejích výsledcích, ale zejména v naznačení možných přístupů ke kulturněhistorickému potenciálu a jeho využití.

Protože jsme se v práci věnovali pouze 3 modelovým územím, bylo by jistě vhodné a zajímavé ověřit zjištěné skutečnosti i v dalších regionech Česka, případně posoudit možnosti využití stanovené metodiky i v oblastech s odlišnými podmínkami, lépe řečeno v odlišném kulturním prostředí.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

- AHMAD, Y. (2006): The Scope and Definitions of Heritage: From Tangible to Intangible. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 12, no. 3, p. 292 – 300.
- BARKER, CH. (2006): *Slovník kulturních studií*. Portál, Praha, 206 s.
- BÍNA, J. (2002): Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*, 5, č. 1, s. 2 – 11.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis*, 43, č. 5, s. 945 – 965.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): *Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, klasifikace*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha, 211 s.
- BONIFACE, P. (2000): Behind the Scenes: tourism, and heritage, in the periphery to the French Mediterranean coast. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 6, no. 2, p. 129 – 144.
- ČERMÁK, L. (2004): Hodnocení vztahu dopravní dostupnosti a perifernosti území na příkladu územních obvodů pověřených obecních úřadů. *Bakalářská práce, PřF UK v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, vedoucí práce RNDr. Miroslav Marada, Ph. D., 48 s.*
- DÜLMEN, R. van (2002): *Historická antropologie: Vývoj. Problémy. Úkoly*. Dokořán, Praha, 117 s.
- GRAHAM, B., ASHWORTH, G. J., TURNBRIDGE, J. E. (2002): *A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy*. Arnold Press, London, 284 p.
- HAMPL, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Univerzita Karlova v Praze, Praha, 147 s.
- HARVEY, D. C. (2001): Heritage pasts and heritage presents: Temporality, meaning and the scope of heritage studies. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 7, no. 4, p. 319 – 338.
- HAUSMANN, A. (2007): Cultural Tourism: Marketing Challenges and Opportunities for German Cultural Heritage. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 13, no. 2, p. 170 – 184.

- HAVLÍČEK, T., CHORMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M. (2005): Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (ed.): Problémy periferních oblastí. Univerzita Karlova v Praze, Praha, s. 6–24.
- HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. a kol. (2009): Kulturní regiony a geografie kultury: Kulturní realie a kultura v regionech Česka. ASPI, a.s., Praha, 348 s.
- HEWISON, R. (1989): Heritage: An interpretation. In: Uzzell, D. L. (ed.): Heritage Interpretation. Belhaven, London, p. 15 – 23.
- HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2007): Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 568 s.
- HOWARD, P. (2003): Heritage: Management, Interpretation, Identity. Continuum, London, 278 s.
- CHROMÝ, P. (2003): Memory of Landscape and Regional Identity: Potencial for Regional Development of Peripheral Regions. In: Jeleček, L., Chromý, P., Janů, H., Miškovský, J., Uhlířová, L. (eds.): Dealing with Diversity. 2nd ICESSEH, Prague 2003, Proceedings. UK v Praze, PřF, KSGRR, Praha, s. 246 – 256.
- JANČÁK, V. (2001): Příspěvek ke geografickému výzkumu periferních oblastí na mikroregionální úrovni. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 26–35.
- JOHNSTON, R. J. et al. (eds.) (2000): The dictionary of human geography. Blackwell, Oxford, 411 p.
- KLOSTERMANN, K. (2004): V ráji šumavském. Nakladatelství Dr. Radovan Rebstöck, Sušice, 199 s.
- KOSTIČ, M. (2004): Vnitřní periferie v Česku: příklad středočesko-jihočeského pomezí. Diplomová práce, PřF UK v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, vedoucí práce RNDr. Pavel Chromý, Ph. D., 112 s.
- KOUŘIL, P. (2004): Displacement a pojem tradiční lidové kultury. Sociální studia, vol. 2004, no. 2, s. 46 – 56.
- KUBÍNOVÁ, K. (2007): Vliv administrativních hranic na polarizaci prostoru: příklad vnitřní periferie středočesko-západočeského pomezí. Diplomová práce, PřF UK v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, vedoucí práce RNDr. Pavel Chromý, Ph. D., 79 s.
- KULDOVÁ, S. (2005): Příspěvek ke kulturněgeografickému výzkumu: možnosti hodnocení kulturních aspektů pomocí statistických metod. Geografie – Sborník ČGS, 110, č. 4, s. 300 – 314.

- KUČERA, Z. (2006): Zanikání sídel v pohraničí Čech po roce 1945. Diplomová práce, PŘF UK v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, vedoucí práce RNDr. Pavel Chromý, Ph. D., 115 s.
- LEIMGRUBER, W. (1994): Marginality and marginal regions: Problems of definition. In: Chang, Chang-yi D. (Ed.): Marginality and development issues in marginal regions. National Taiwan University, Taipei, s. 1 – 18.
- MALECKI, E. (2004): Jockeying for Position: What It Means and Why It matters to Regional Development Policy When Place Compete. *Regional Studies*, vol. 38, no. 9, p. 1101 – 1120.
- MARADA, M. (2001): Vymezení periferních oblastí Česka a studium jejich znaků pomocí statistické analýzy. *Geografie – Sborník ČGS*, 106, č. 1, s. 12 – 25.
- MAŘÍKOVÁ, H. et al. (1996): Velký sociologický slovník. Karolinum, Praha, 1627 s.
- MOULIN, C., BONIFACE, P. (2001): Routeing Heritage for Tourism: making heritage and cultural tourism networks for socio-economic development. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 7, no. 3, p. 237 – 248.
- MUSIL, J. (1988): Nové pohledy na regeneraci našich měst a osídlení. *Územní plánování a urbanismus*, XV, č. 2, s. 67 – 72.
- MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. *Sociologický časopis*, 44, č. 2, s. 321 – 348.
- PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. (2008): Lokální a regionální kultura v České republice. ASPI, a.s., Praha, 200 s.
- RAAGMAA, G. (2002): Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies*, vol. 10, no. 1, p. 55 – 76.
- ŘEZNÍČKOVÁ, Z. (2003): Osídlení Šumavy. In: Anděra, M. et al.: Šumava: příroda, historie, život. Baset, Praha, s. 357 - 360.
- SEMOTANOVÁ, E. (1998): Historická geografie českých zemí. Historický ústav, Praha, 293 s.
- SOUKUP, V. (2000): Přehled antropologických teorií kultury. Portál, Praha, 230 s.
- SMITH, L. (2006): *Uses of Heritage*. Routledge, New York, 351 s.
- TURNPENNY, M. (2004): Cultural Heritage, an III-defined Concept? A Call for Joined-up Policy. *International Journal of Heritage Studies*, vol. 10, no. 3, p. 295 – 307.
- VODÁKOVÁ, A. (2000): Sociální a kulturní antropologie. Sociologické nakladatelství, Praha, 175 s.

ZEMÁNEK, L. (2003): Lokální kultura v životě našeho venkova. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): Geografie na cestách poznání. Sborník příspěvků. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 124-149.

Ottův slovník naučný, XI. díl (1897). Nakladatelství Jan Otta, Praha, 1066 s.

Ottův slovník naučný, XX. díl (1903). Nakladatelství Jan Otta, Praha, 1087 s.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, I. díl, svazek 1 (1978). Federální statistický úřad, Praha, 678 s.

Internet

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky: <http://drusop.nature.cz/> (staženo 8. 1. 2010)

Babouci: <http://babouci.cz> (staženo 20. 2. 2010)

Blanský les – Netolicko:

<http://www.blanet.cz/img.php?sect=default&id=297&type=jpg&lang=cz&mode=normal&artid=113> (staženo 12. 4. 2010)

Charter on the Conservation of Historic Towns and Urban Areas:

http://www.international.icomos.org/charters/towns_e.htm (staženo 24. 10. 2009)

Charter on the Built Vernacular Heritage:

http://www.international.icomos.org/charters/vernacular_e.htm (staženo 24. 10. 2009)

České památky: <http://www.monuments.cz/cgi-bin/find> (staženo 4. 1. 2010)

Český statistický úřad: <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html> (staženo 15. 9. 2009)

E-databáze technických památek České republiky: <http://www.technickepamatky.com/> (staženo 6. 1. 2010)

European Charter of the Architectural Heritage:

http://www.icomos.org/docs/euroch_e.html (staženo 24. 10. 2009)

Folklor.cz: <http://www.folklor.cz/public/kapitola.phtml?kapitola=4774> (staženo 1. 2. 2010)

IDOS: <http://jizdnirady.idnes.cz> (staženo 23. 11. 2009)

Informační server regionu Prachatic:

<http://www.prachatice.cz/fotogalerie/slavnosti/sklarcha/> (staženo 5. 4. 2010)

Integrovaný portál MPSV: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem> (staženo 8. 12. 2009)

iŠumava: http://www.isumava.cz/storage/200910291043_Image_18-800.jpg (staženo 28. 4. 2010)

Jižní Čechy: <http://www.jiznicechy.org/en/bg/image.htm?5-507> (staženo 13. 1. 2010)

Kašperské Hory a okolí: <http://www.sumavanet.cz/khory> (staženo 12. 1. 2010)

Kostely: <http://www.kostely.tnet.cz/> (staženo 5. 1. 2010)

Kostely a kaple – Kostely u nás.net: <http://kostelyunas.net/> (staženo 5. 1. 2010)

Kulturně historický potenciál ČR pro cestovní ruch – členění dle stavebních slohů:
<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2511> (staženo 9. 8. 2009)

Města a obce online: <http://mesta.obce.cz/> (staženo 15. 9. 2009)

Ministerstvo vnitra České republiky: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-obcanskych-sdruzeni/> (staženo 22. 2. 2010)

MonumNet: <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php> (staženo 4. 1. 2010)

Nalžovské Hory: <http://www.nalzovskehory.cz> (staženo 7. 1. 2010)

Netolice: <http://www.netolice.cz> (staženo 12. 1. 2010)

NIPOS: <http://www.nipos-mk.cz/> (staženo 6. 1. 2010)

Nová Hospoda, penziony a restaurace jižní Čechy: <http://slon.elsatnet.cz/fotky/david-s/restaurace-penzion/> (13. 1. 2010)

Obec Hvozdec: <http://www.hvozdec.cz/plan/zmena-planu/pruvodni-zprava.pdf> (staženo 25. 10. 2009)

Spolek pro vojenská pietní místa, o. s.: <http://www.vets.estranky.cz/> (staženo 16. 2. 2010)

SWOT analýza současného stavu kultury v České republice:

http://www.mkcr.cz/assets/priprava-nove-kulturni-politiky/Anal_za_sou_asn_ho_stavu_kultury_v.doc (staženo 25. 10. 2009)

Technické památky na území ČR pro cestovní ruch:

<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2881> (staženo 9. 8. 2009)

Tisícovky Čech, Moravy a Slezska: <http://www.tisicovky.cz/exp/sumava/hutska-hora-hlv126/11387628-9430-4694-A6C0-3913C52924ECbig.jpg> (staženo 7. 1. 2010)

Trasa UNESCO: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2195> (staženo 9. 8. 2009)

Trasy industriálního dědictví: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=3193> (staženo 9. 8. 2009)

UNESCO Culture Sector: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?pg=00002> (staženo 24. 10. 2009)

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči:

<http://www.npu.cz/pp/dokum/legisl/pamzak/> (staženo 24. 10. 2009)

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00248&cd=76&typ=r> (staženo 24. 10. 2009)

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb10018&cd=76&typ=r> (staženo 24. 10. 2009)

Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/> (staženo 5. 1. 2010)

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Vybrané kompetence orgánů a organizací státní památkové péče v Česku

Příloha 2: Vybrané charakteristiky modelových území

Příloha 3: Osídlení území Česka na přelomu 12. a 13. století

Příloha 4: Počet obyvatel v obcích modelových území v letech 1869 až 2008

Příloha 5: Index vývoje počtu obyvatel v obcích modelových území (1869 – 2008)

Příloha 6: Kulturněhistorický potenciál obce Břežany

Příloha 7: Kulturněhistorický potenciál obce Hejná

Příloha 8: Kulturněhistorický potenciál obce Horažďovice

Příloha 9: Kulturněhistorický potenciál obce Hradešice

Příloha 10: Kulturněhistorický potenciál obce Chanovice

Příloha 11: Kulturněhistorický potenciál obce Kejnice

Příloha 12: Kulturněhistorický potenciál obce Kovčín

Příloha 13: Kulturněhistorický potenciál obce Kvášňovice

Příloha 14: Kulturněhistorický potenciál obce Malý Bor

Příloha 15: Kulturněhistorický potenciál obce Maňovice

Příloha 16: Kulturněhistorický potenciál obce Myslív

Příloha 17: Kulturněhistorický potenciál obce Nalžovské Hory

Příloha 18: Kulturněhistorický potenciál obce Nehodiv

Příloha 19: Kulturněhistorický potenciál obce Olšany

Příloha 20: Kulturněhistorický potenciál obce Pačejov

Příloha 21: Kulturněhistorický potenciál obce Slatina

Příloha 22: Kulturněhistorický potenciál obce Svěradice

Příloha 23: Kulturněhistorický potenciál obce Tužice

Příloha 24: Kulturněhistorický potenciál obce Velké Hydčice

Příloha 25: Kulturněhistorický potenciál obce Velký Bor

Příloha 26: Kulturněhistorický potenciál obce Horská Kvilda

Příloha 27: Kulturněhistorický potenciál obce Kašperské Hory

Příloha 28: Kulturněhistorický potenciál obce Modrava

Příloha 29: Kulturněhistorický potenciál obce Rejštejn

Příloha 30: Kulturněhistorický potenciál obce Srní

Příloha 31: Kulturněhistorický potenciál obce Babice

Příloha 32: Kulturněhistorický potenciál obce Chvalovice

- Příloha 33: Kulturněhistorický potenciál obce Lužice
- Příloha 34: Kulturněhistorický potenciál obce Mahouš
- Příloha 35: Kulturněhistorický potenciál obce Malovice
- Příloha 36: Kulturněhistorický potenciál obce Němčice
- Příloha 37: Kulturněhistorický potenciál obce Netolice
- Příloha 38: Kulturněhistorický potenciál obce Olšovice
- Příloha 39: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztažený
k rozloze obce
- Příloha 40: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztažený k počtu
obyvatel obce
- Příloha 41: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztažený k počtu
částí obce

Příloha 1: Vybrané kompetence orgánů a organizací státní památkové péče v Česku

<i>Orgán/organizace státní pam. péče</i>	<i>Kompetence, povinnosti</i>
vláda	<ul style="list-style-type: none"> • prohlášení věci za národní kulturní památku • prohlášení souboru objektů za památkovou rezervaci • vydávání souhlasu s vystavováním nebo zapůjčením národních kulturních památek do zahraničí
ministerstvo kultury	<ul style="list-style-type: none"> • prohlášení věci za kulturní památku • prohlášení souboru objektů za památkovou zónu • zrušení prohlášení věci za kulturní památku • vydávání souhlasu s vystavováním nebo zapůjčením kulturních památek do zahraničí • zpracovávání prognóz, koncepcí a návrhů dlouhodobých výhledů rozvoje státní památkové péče
krajský úřad	<ul style="list-style-type: none"> • vedení seznamu kulturních památek ve svém obvodu • vydávání plánů ochrany památkových rezervací, památkových zón nebo jejich částí • vydávání závazných stanovisek k úpravám národních kulturních památek • uplatňování stanoviska k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je památková zóna nebo nemovitá národní kulturní památka
kraj v samostatné působnosti	<ul style="list-style-type: none"> • schvalování návrhů dlouhodobých, střednědobých a prováděcích plánů a programů zachování a obnovy kulturních památek v kraji • usměrňování kulturně výchovného využití kulturních památek v kraji
obecní úřad obce s rozšířenou působností	<ul style="list-style-type: none"> • vedení seznamu kulturních památek ve svém obvodu • vydávání územního rozhodnutí o ochranném pásmu (možnost v něm omezit nebo zakázat určité činnosti) • vydávání závazných stanovisek k úpravám kulturních památek, objektů v památkových rezervacích, památkových zónách nebo jejich ochranných pásmech • usměrňování péče o kulturní památky zajišťované obcemi
obec	<ul style="list-style-type: none"> • péče o kulturní památky v místě • kontrola plnění povinností vlastníků kulturních památek
odborná organizace státní památkové péče	<ul style="list-style-type: none"> • vedení ústředního seznamu kulturních památek • poskytování odborných podkladů, údajů a informací

Zdroj: Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

Příloha 2: Vybrané charakteristiky modelových území

<i>Region pou</i>	<i>Podíl obyv. v obcích do 499 obyvatel (%)¹</i>	<i>Podíl obyv. mimo města (%)¹</i>	<i>Podíl lesů na rozloze (%)¹</i>	<i>Nezaměstnanost³ (%)</i>	<i>Podíl EA zaměstnaných v sektorech (%)²</i>			<i>Podíl obyv. s dosaženým vzděláním na počtu obyv. starších 15 let²</i>			
					primér	sekundér	terciér	základní	vyučení a střední bez maturity	střední s maturitou	vyšší
Horažďovice	21,44	53,46	21,58	8,4	11,25	50,03	38,72	26,73	43,21	22,84	7,22
Kašperské Hory	28,69	18,21	79,11	10,9	18,29	29,64	52,07	29,94	41,20	20,44	8,42
Netolice	16,91	32,55	21,00	5,9	12,73	43,71	43,56	29,41	43,17	20,33	7,10
Česko	8,07	29,94	32,58	8,6	4,39	37,70	57,91	23,03	37,96	24,90	12,35

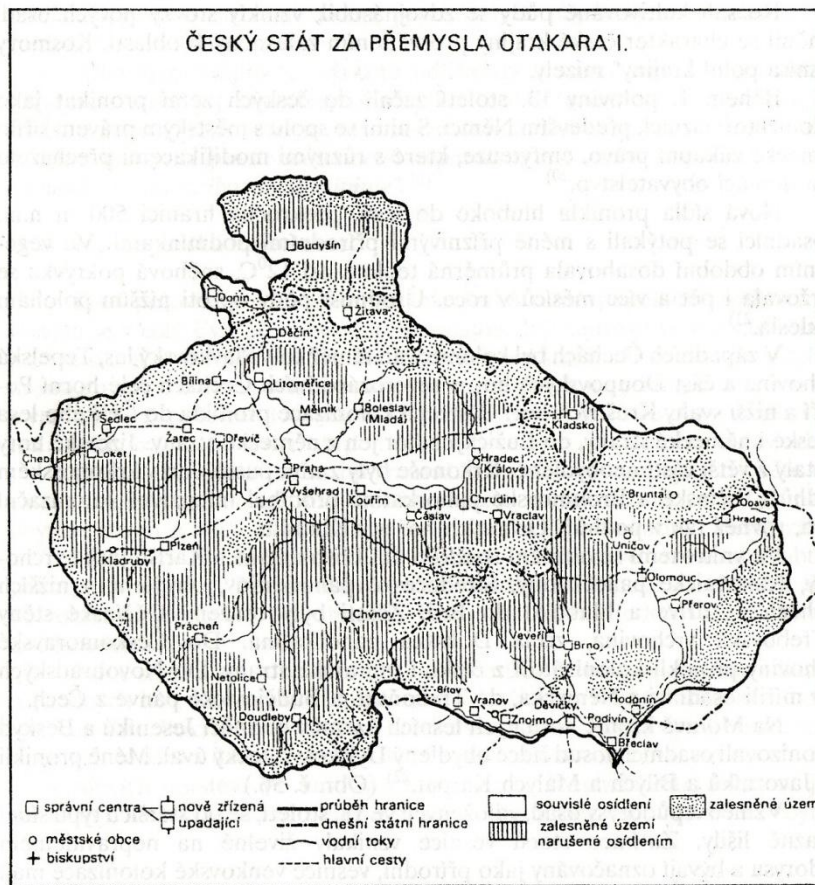
Pozn. ¹: stav k 31. 12. 2008

²: stav k 1. 3. 2001

³: stav k 30. 11. 2009

Zdroje: <http://mesta.obce.cz>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, SLDB 2001, <http://portal.mpsv.cz>, vlastní výpočty

Příloha 3: Osídlení území Česka na přelomu 12. a 13. století

Zdroj: Semotanová (1998)

Příloha 4: Počet obyvatel v obcích modelových území v letech 1869 až 2008

<i>Obec</i>	<i>Počet obyvatel</i>						
	<i>1869</i>	<i>1930</i>	<i>1950</i>	<i>1961</i>	<i>1970</i>	<i>2001</i>	<i>2008</i>
Břežany	668	577	395	362	324	155	165
Hejná	341	454	362	337	263	158	160
Horažďovice	4667	4916	4408	5256	5511	5716	5676
Hradešice	891	789	655	614	561	436	415
Chanovice	1760	1326	1056	1024	866	713	745
Kejnice	271	250	200	216	197	130	114
Kovčín	285	273	199	199	160	76	90
Kvášňovice	353	381	275	251	226	127	122
Malý Bor	1168	949	749	761	668	583	566
Maňovice	177	180	135	125	111	44	41
Myslív	674	558	405	403	355	471	443
Nalžovské Hory	4424	3203	2298	2208	1837	1255	1210
Nehodiv	277	240	173	168	126	74	78
Olšany	243	242	215	242	217	211	208
Pačejov	1156	1055	991	991	965	783	809
Slatina	443	275	184	186	168	119	118
Svéradice	618	465	394	342	304	354	355
Tužice	175	191	140	126	115	79	74
Velké Hydčice	190	316	235	343	304	229	232
Velký Bor	597	519	373	375	330	545	576
Horská Kvilda	415	511	186	53	28	50	78
Kašperské Hory	3333	3358	2023	1683	1683	1603	1598
Modrava	492	543	69	109	96	49	55
Rejštejn	2103	2255	977	712	530	270	235
Srní	1668	1795	415	227	349	343	275
Babice	295	254	160	143	117	78	91
Chvalovice	222	243	197	199	168	192	168
Lužice	193	130	79	75	65	45	38
Mahouš	389	303	202	167	140	151	150
Malovice	1316	1189	927	846	732	647	626
Němčice	278	257	207	174	163	187	187
Netolice	3136	2787	2474	2507	2448	2620	2700
Olšovice	154	144	91	87	80	39	43

Zdroje: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1970, SLDB 2001, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>.

Příloha 5: Index vývoje počtu obyvatel v obcích modelových území (1869 – 2008)

<i>Obec</i>	<i>Index vývoje (%)</i>						
	<i>1869</i>	<i>1930</i>	<i>1950</i>	<i>1961</i>	<i>1970</i>	<i>2001</i>	<i>2008</i>
Břežany	100	86,38	59,13	54,19	48,50	23,20	24,70
Hejná	100	133,14	106,16	98,83	77,13	46,33	46,92
Horažďovice	100	105,34	94,45	112,62	118,08	122,48	121,62
Hradešice	100	88,55	73,51	68,91	62,96	48,93	46,58
Chanovice	100	75,34	60,00	58,18	49,20	40,51	42,33
Kejnice	100	92,25	73,80	79,70	72,69	47,97	42,07
Kovčín	100	95,79	69,82	69,82	56,14	26,67	31,58
Kvášňovice	100	107,93	77,90	71,10	64,02	35,98	34,56
Malý Bor	100	81,25	64,13	65,15	57,19	49,91	48,46
Maňovice	100	101,69	76,27	70,62	62,71	24,86	23,16
Myslív	100	82,79	60,09	59,79	52,67	69,88	65,73
Nalžovské Hory	100	72,40	51,94	49,91	41,52	28,37	27,35
Nehodiv	100	86,64	62,45	60,65	45,49	26,71	28,16
Olšany	100	99,59	88,48	99,59	89,30	86,83	85,60
Pačejov	100	91,26	85,73	85,73	83,48	67,73	69,98
Slatina	100	62,08	41,53	41,99	37,92	26,86	26,64
Svéradice	100	75,24	63,75	55,34	49,19	57,28	57,44
Tužice	100	109,14	80,00	72,00	65,71	45,14	42,29
Velké Hydčice	100	166,32	123,68	180,53	160,00	120,53	122,11
Velký Bor	100	86,93	62,48	62,81	55,28	91,29	96,48
Horská Kvilda	100	123,13	44,82	12,77	6,75	12,05	18,80
Kašperské Hory	100	100,75	60,70	50,50	50,50	48,09	47,94
Modrava	100	110,37	14,02	22,15	19,51	9,96	11,18
Rejštejn	100	107,23	46,46	33,86	25,20	12,84	11,17
Srní	100	107,61	24,88	13,61	20,92	20,56	16,49
Babice	100	86,10	54,24	48,47	39,66	26,44	30,85
Chvalovice	100	109,46	88,74	89,64	75,68	86,49	75,68
Lužice	100	67,36	40,93	38,86	33,68	23,32	19,69
Mahouš	100	77,89	51,93	42,93	35,99	38,82	38,56
Malovice	100	90,35	70,44	64,29	55,62	49,16	47,57
Němčice	100	92,45	74,46	62,59	58,63	67,27	67,27
Netolice	100	88,87	78,89	79,94	78,06	83,55	86,10
Olšovice	100	93,51	59,09	56,49	51,95	25,32	27,92

Pozn.: počet obyvatel v roce 1869 = 100 %

Zdroje: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1970, SLDB 2001, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, vlastní výpočty.

Příloha 6: Kulturněhistorický potenciál obce Břežany

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokalita 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	15	0	0	0	0	15
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	17	0	0	0	0	17
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						34

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 7: Kulturněhistorický potenciál obce Hejná

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokalita 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	1	0	0	0	2
místa	1	0	0	0	0	1
památky	5	0	0	0	0	5
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	3	0	0	0	0	3
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						13

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 8: Kulturněhistorický potenciál obce Horažďovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokalita 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	3	1	0	0	0	5
místa	4	0	0	0	0	4
památky	74	0	0	0	0	74
lidé	6	2	0	0	0	8
aktivity	187	5	1	0	0	200
kulturní infrastruktura	11	7	0	0	0	25
celkem bodů						316

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 9: Kulturněhistorický potenciál obce Hradešice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	17	0	0	0	0	17
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	13	0	0	0	0	13
kulturní infrastruktura	4	0	0	0	0	4
celkem bodů						35

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 10: Kulturněhistorický potenciál obce Chanovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	0	0	0	0	1
místa	1	0	0	0	0	1
památky	36	0	0	0	0	36
lidé	4	0	0	0	0	4
aktivity	10	0	0	0	0	10
kulturní infrastruktura	5	1	0	0	0	7
celkem bodů						59

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 11: Kulturněhistorický potenciál obce Kejnice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	6	0	0	0	0	6
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	2	0	0	0	0	2
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						9

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 12: Kulturněhistorický potenciál obce Kovčín

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	0	0	0	0	0	0
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	1	0	0	0	0	1
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						2

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 13: Kulturněhistorický potenciál obce Kvášňovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	7	0	0	0	0	7
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	3	0	0	0	0	3
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						12

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 14: Kulturněhistorický potenciál obce Malý Bor

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	2	0	0	0	0	2
památky	17	0	0	0	0	17
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	18	0	0	0	0	18
kulturní infrastruktura	4	0	0	0	0	4
celkem bodů						42

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 15: Kulturněhistorický potenciál obce Maňovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	3	0	0	0	0	3
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	4	0	0	0	0	4
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						7

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 16: Kulturněhistorický potenciál obce Myslív

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	9	0	0	0	0	9
lidé	3	0	0	0	0	3
aktivity	20	0	0	0	0	20
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						35

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 17: Kulturněhistorický potenciál obce Nalžovské Hory

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	1	0	0	0	3
místa	3	0	0	0	0	3
památky	35	0	0	0	0	35
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	21	0	0	0	0	21
kulturní infrastruktura	8	0	0	0	0	8
celkem bodů						70

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 18: Kulturněhistorický potenciál obce Nehodiv

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	0	0	0	0	1
místa	0	0	0	0	0	0
památky	3	0	0	0	0	3
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	2	0	0	0	0	2
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						7

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 19: Kulturněhistorický potenciál obce Olšany

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	6	0	0	0	0	6
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	0	0	0	0	0	0
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						7

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 20: Kulturněhistorický potenciál obce Pačejov

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	4	0	0	0	0	4
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	15	0	1	0	0	18
kulturní infrastruktura	3	0	0	0	0	3
celkem bodů						26

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 21: Kulturněhistorický potenciál obce Slatina

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	8	0	0	0	0	8
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	2	0	0	0	0	2
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						12

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 22: Kulturněhistorický potenciál obce Svěradice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	10	0	0	0	0	10
lidé	2	0	0	0	0	2
aktivity	4	0	0	0	0	4
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						18

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 23: Kulturněhistorický potenciál obce Tužice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	0	0	0	0	0	0
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	1	0	0	0	0	1
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						2

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 24: Kulturněhistorický potenciál obce Velké Hydčice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	1	0	0	0	3
místa	1	0	0	0	0	1
památky	9	0	1	0	0	12
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	59	0	0	0	0	59
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						78

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 25: Kulturněhistorický potenciál obce Velký Bor

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	14	0	0	0	0	14
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	9	0	0	0	0	9
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						27

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 26: Kulturněhistorický potenciál obce Horská Kvilda

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	2	2	0	1	0	10
místa	4	0	0	0	0	4
památky	5	0	0	0	0	5
lidé	1	3	0	0	0	7
aktivity	11	0	0	0	0	11
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						37

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 27: Kulturněhistorický potenciál obce Kašperské Hory

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	6	1	1	1	0	15
místa	7	0	0	0	0	8
památky	39	3	1	0	0	48
lidé	4	4	0	0	0	12
aktivity	63	5	0	0	0	73
kulturní infrastruktura	3	4	0	0	0	11
celkem bodů						167

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 28: Kulturněhistorický potenciál obce Modrava

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	1	0	1	0	7
místa	5	0	0	0	0	5
památky	5	0	0	0	0	5
lidé	0	3	0	0	0	6
aktivity	11	0	0	0	0	11
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						34

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 29: Kulturněhistorický potenciál obce Rejštejn

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	1	1	1	0	9
místa	5	0	0	0	0	4
památky	24	2	0	0	0	28
lidé	3	3	0	0	0	9
aktivity	11	0	0	0	0	11
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						63

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 30: Kulturněhistorický potenciál obce Srní

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	1	0	1	0	6
místa	7	0	0	0	0	7
památky	22	3	0	0	0	28
lidé	2	4	0	0	0	10
aktivity	11	0	0	0	0	11
kulturní infrastruktura	0	2	1	0	0	7
celkem bodů						69

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 31: Kulturněhistorický potenciál obce Babice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	12	0	0	0	0	12
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	7	0	0	0	0	7
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						20

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 32: Kulturněhistorický potenciál obce Chvalovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	0	0	0	0	1
místa	0	0	0	0	0	0
památky	3	0	0	0	0	3
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	9	0	0	0	0	9
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						15

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 33: Kulturněhistorický potenciál obce Lužice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	3	0	0	0	0	3
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	7	0	0	0	0	7
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						10

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 34: Kulturněhistorický potenciál obce Mahouš

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	6	0	0	0	0	6
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	9	0	0	0	0	9
kulturní infrastruktura	1	0	0	0	0	1
celkem bodů						16

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 35: Kulturněhistorický potenciál obce Malovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	23	0	0	0	0	23
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	18	0	0	0	0	18
kulturní infrastruktura	6	0	0	0	0	6
celkem bodů						49

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 36: Kulturněhistorický potenciál obce Němčice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	1	0	0	0	0	1
památky	11	0	0	0	0	11
lidé	1	0	0	0	0	1
aktivity	11	1	0	0	0	13
kulturní infrastruktura	2	0	0	0	0	2
celkem bodů						28

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 37: Kulturněhistorický potenciál obce Netolice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	1	1	0	0	0	3
místa	3	0	0	0	0	3
památky	53	0	1	0	0	56
lidé	3	2	0	0	0	7
aktivity	58	7	0	0	0	72
kulturní infrastruktura	3	5	1	0	0	16
celkem bodů						157

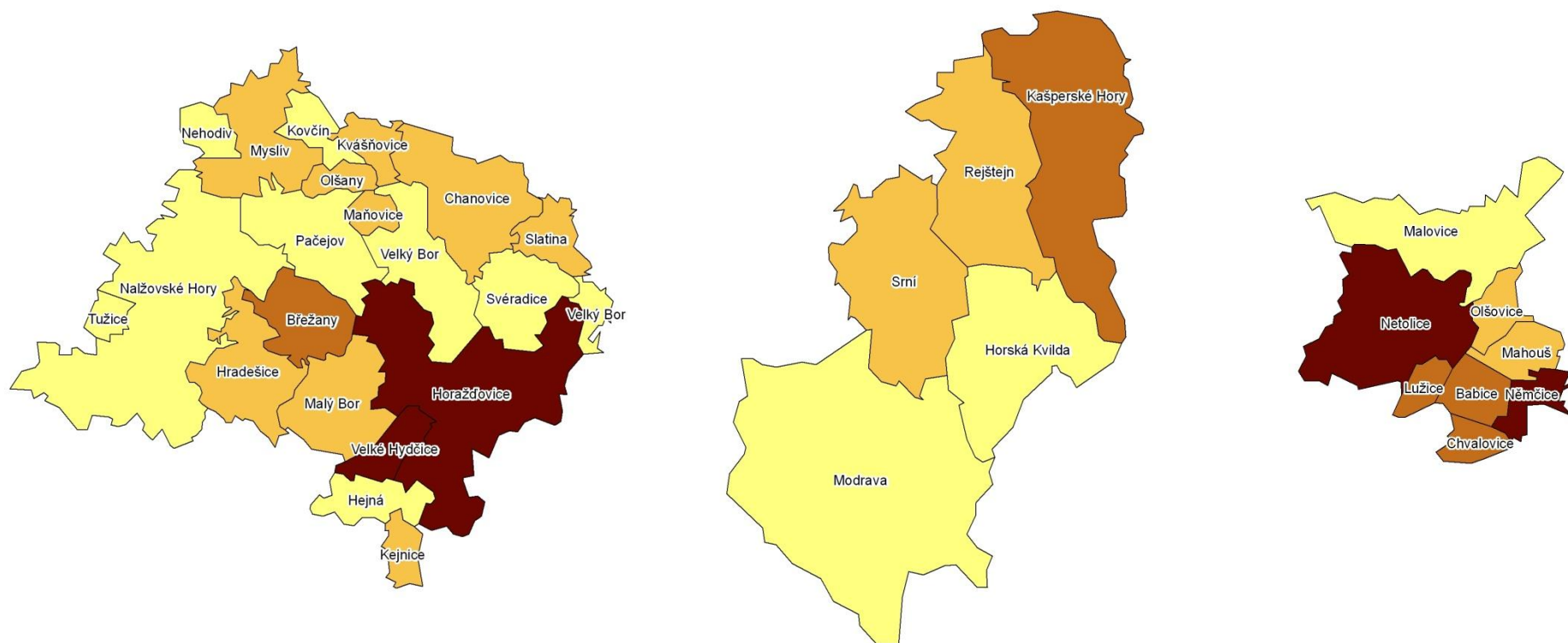
Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 38: Kulturněhistorický potenciál obce Olšovice

<i>Kategorie objektů a prvků kulturněhistorického potenciálu</i>	<i>Počet prvků podle významové úrovně</i>					body
	lokality 1 bod	region 2 body	stát 3 body	Evropa 4 body	svět 5 bodů	
krajina	0	0	0	0	0	0
místa	0	0	0	0	0	0
památky	5	0	0	0	0	5
lidé	0	0	0	0	0	0
aktivity	4	0	0	0	0	4
kulturní infrastruktura	0	0	0	0	0	0
celkem bodů						9

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>, <http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>, <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>, <http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

Příloha 39: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztahovaný k rozloze obce

Zdroje: <http://www.technikepamaty.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>,
<http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>,
<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>,
<http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty

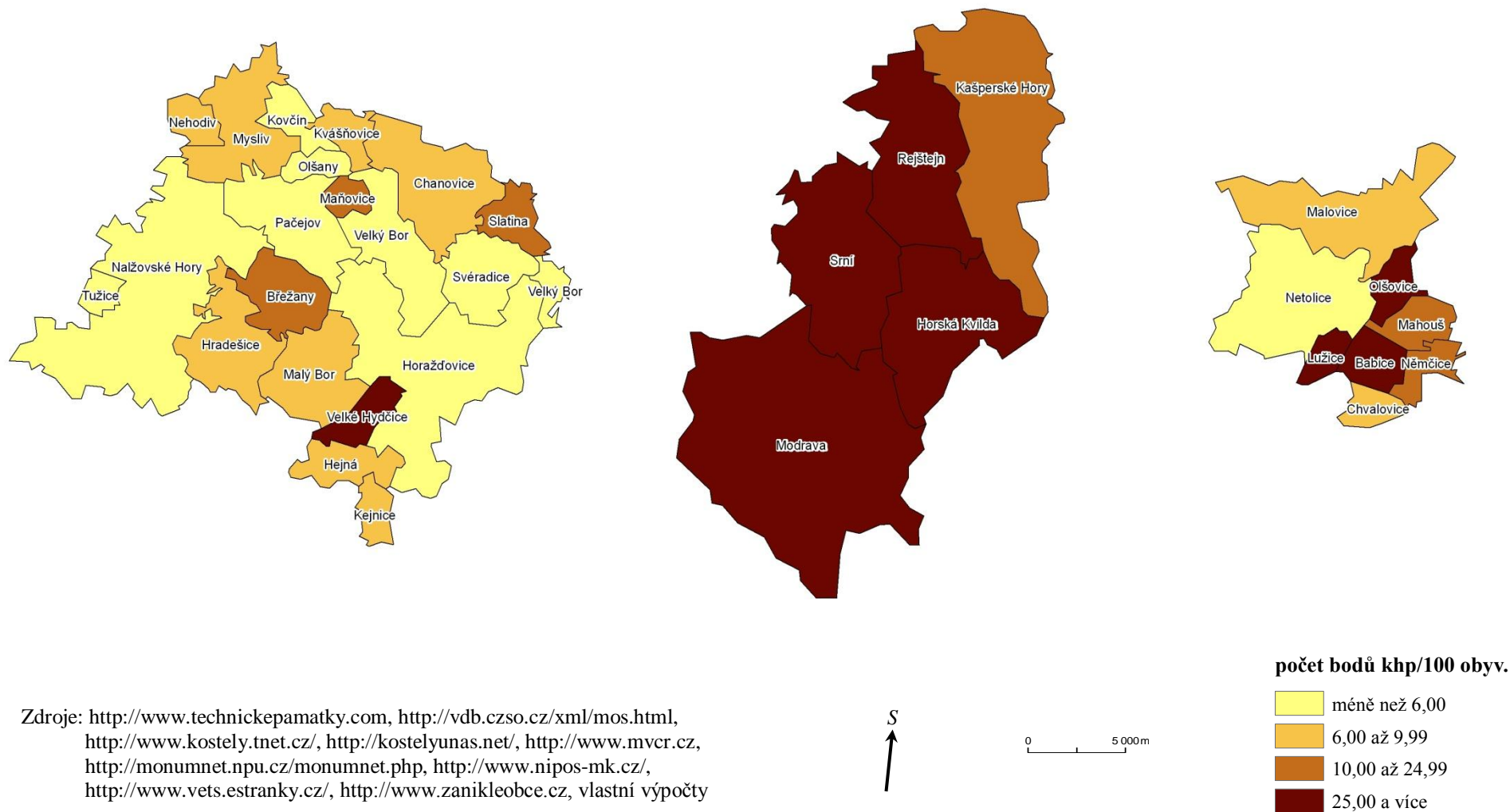

0 5 000m

počet bodů khp/km²

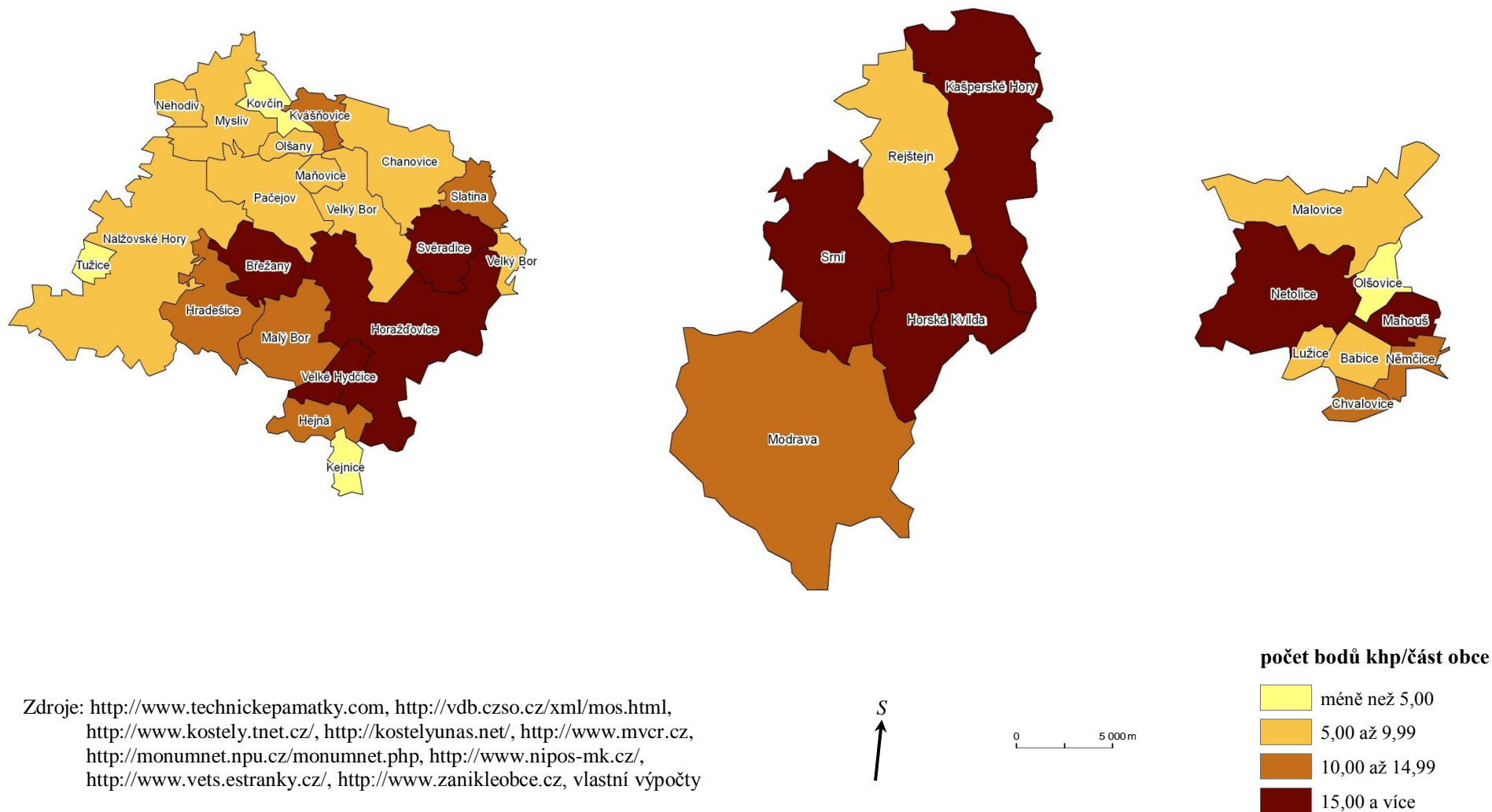
- méně než 2,00
- 2,00 až 2,99
- 3,00 až 3,99
- 4,00 a více

Příloha 40: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztahovaný k počtu obyvatel obce

Zdroje: <http://www.technikepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>,
<http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz/>,
<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>,
<http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz/>, vlastní výpočty

Příloha 41: Kulturněhistorický potenciál obcí ve sledovaných územích vztažený k počtu částí obce

Zdroje: <http://www.technickepamatky.com>, <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>,
<http://www.kostely.tnet.cz/>, <http://kostelyunas.net/>, <http://www.mvcr.cz>,
<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>, <http://www.nipos-mk.cz/>,
<http://www.vets.estranky.cz/>, <http://www.zanikleobce.cz>, vlastní výpočty